

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YEREL YÖNETİMLER ANABİLİM DALI
KÜRESEL ŞEHİRLER VE İSTANBUL ARAŞTIRMALARI BİLİM DALI

**ÇOCUK GELİŞİMİ VE TOPLUMSALLAŞMA
ALANLARI OLARAK
MAHALLE OYUN PARKLARI: İSTANBUL ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

ESMA POLAT

İSTANBUL, 2021

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YEREL YÖNETİMLER ANABİLİM DALI
KÜRESEL ŞEHİRLER VE İSTANBUL ARAŞTIRMALARI BİLİM DALI

**ÇOCUK GELİŞİMİ VE TOPLUMSALLAŞMA
ALANLARI OLARAK
MAHALLE OYUN PARKLARI: İSTANBUL ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

ESMA POLAT

Danışman: PROF.DR. NAİL YILMAZ

İSTANBUL, 2021

GENEL BİLGİLER

İsim ve Soyadı : Esmâ POLAT
Anabilim Dalı : Yerel Yönetimler
Programı : Küresel Şehirler ve İstanbul Araştırmaları
Danışman : Prof. Dr. Nail YILMAZ
Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans – Ekim 2021
Anahtar Kelimeler : Çocuk, Gelişim, Oyun Alanı, Mahalle Parkı, Toplumsallaşma, İstanbul.

ÖZET

Bu çalışmada; gelecek nesillerin temeli olan çocukların fiziksel, zihinsel, duygusal ve toplumsal yönlerden gelişimlerinde önemli rolü olan mahalle oyun parkları; “çocuk oyun alanları” ve “sosyalleşme” işlevleriyle ele alınmıştır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları sözleşmesinde çocukların serbest zaman değerlendirmeleri ile ilgili 31. Maddede “*Çocuk dinlenme, boş zaman değerlendirme, oyun oynama, kültürel ve sanatsal etkinliklere katılma hakkına sahiptir*” ifadesine yer verilmektedir. Bu anlamda çocukların oyun hakkının güvence altına alınması, bu haklarını kullanabilecekleri, gelişimlerini destekleyici bir yandan da topluma katılacakları en yakın mekânlardan biri olan mahalle parklarında yerel yönetimlerin yaptığı uygulamalar çok önemlidir.

Bu çalışmanın amacı; gündelik yaşamın önemli bir parçası olan mahalle oyun parklarının çocuğun gelişimine ve sosyalleşmesine katkılarını incelemektir.

Çalışma literatür araştırması ve alan çalışması olmak üzere iki safhada nitel araştırma yöntemi ile yapılmıştır. Alan çalışması İstanbul kenti içerisinde seçilen altı mahalle parkında yürütülmüştür. Çalışmanın sonucunda; literatür araştırmaları, gözlemler, çocuk ve ebeveynlerle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular doğrultusunda seçilen parkların “erişim ve ulaşılabilirlik, aktivite ve kullanım fonksiyonları, sosyalleşme imkânları, oyun alanları ve çocuğun gelişimine katkıları” başlıkları altında değerlendirmeleri yapılmış ve sonuç bölümünde öneriler sunulmuştur.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : Esma POLAT
Field : Local Governments
Programme : Global Cities and İstanbul Studies
Supervisor : Prof. Dr. Nail YILMAZ
Degree awarded and Date : Master –October 2021
Keywords :Child, Development, Playground, Neighbourhood Park, Socialization, İstanbul

ABSTRACT

In this study, with their functions of “children’s playgrounds” and “socialization”, neighbourhood parks, which have an important role in the physical, mental, emotional, and social development of children, who are the foundation of next generations, are discussed. The article 31 of the United Nations Convention on the Rights of the Child regarding the recreation of children states that “Children have the right to rest, leisure, play and participate in cultural and the artistic activities.” In this sense, securing children’s right to play and the practices of local governments in neighbourhood parks, which are one of the closest places where children can exercise their right and participate in society, are very important.

The purpose of this study is to analyze the contributions of neighbourhood playgrounds, which are an important part of daily life, to the development and socialization of the child.

The study was carried out with qualitative research method in two stages, namely literature research and field work. The field work was carried out in six selected neighbourhood parks in the city of İstanbul. As a result of the study, in line with the findings obtained from the literature researches, observations, interviews with children and parents, the selected parks were analysed under the titles of "accessibility, activity and usage functions, socialization opportunities, playgrounds and contributions to child development” and suggestions were presented in the conclusion.

Çocuklarıma ve Tüm Çocuklara,

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın konusunun belirlenmesinden son aşamasına kadar engin bilgi ve tecrübeleriyle bana yol gösteren desteğini ve yardımlarını esirgemeyen değerli Hocam Sayın Prof. Dr.Nail YILMAZ'a, kıymetli yorumlarıyla katkılarını sunan jüri Hocalarım Sayın Doç. Dr. Burak Hamza ERYİĞİT ve Sayın Dr.Öğr.Üyesi Abdulkadir Yeler'e, alan araştırmasında değerli katkıları için görüşmeye katılan ailelere ve ilgili Park ve Bahçeler Müdürlükleri personellerine, ilgi ve motiveleleri için sevgili arkadaşlarım başta yol arkadaşım Hacer olmak üzere Şeyma, Nuran, Elif ve Lale'ye hayatımın her aşamasında bana güvenen, inanan, fedakârlık göstererek her koşulda yanımda olan başta eşim ve kardeşim Eda Çiçek olmak üzere canım aileme,

En içten teşekkürlerimi sunarım.

İstanbul, 2021

Esmâ POLAT

İÇİNDEKİLER

GENEL BİLGİLER	i
ÖZET	i
GENERAL KNOWLEDGE	ii
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR LİSTESİ	vii
TABLolar LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
GİRİŞ	1
1. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE.....	5
1.1 Çocuk Kavramı ve Gelişim Süreci	5
1.1.1 Çocuğun Tanımı	5
1.1.2 Çocuğun Gelişimi.....	8
1.1.2.1 Çocuğun Fiziksel Gelişimi	10
1.1.2.2 Çocuğun Zihinsel Gelişimi.....	10
1.1.2.3 Çocuğun Toplumsal ve Duygusal Gelişimi.....	11
1.2 Oyun Kavramı	12
1.2.1 Oyun Kuramları.....	15
1.2.2 Oyun Türleri	18
1.2.3 Geleneksel Çocuk Oyunları.....	18
1.3 Oyunun Çocuğun Gelişimine Etkileri	20
1.3.1 Oyunun Çocuğun Fiziksel Gelişimine Etkileri.....	21
1.3.2 Oyunun Çocuğun Zihinsel Gelişimine Etkileri	21
1.3.3 Oyunun Çocuğun Sosyal ve Duygusal Gelişimine Etkileri.....	21
1.4 Çocuk ve Oyun Mekânı.....	22
1.5 Çocukların Yaş Gruplarına Göre Oyun Mekânı İhtiyaçları	23
1.6 Oyun Alanları	26
1.6.1 Oyun Alanlarının Çocuğun Gelişimine Etkileri	27
1.6.1.1 Fiziksel Etkileri	28
1.6.1.2 Zihinsel Etkileri	28
1.6.1.3 Sosyal ve Duygusal Etkileri	28
1.7 Çocukların Oyun Hakkı.....	29
1.8 Oyun Alanlarının Yapım Amacına (Tasarımına) Göre Sınıflandırılması	30
1.8.1 Geleneksel Oyun Alanları	31
1.8.2 Çağdaş (Heykelsi) Oyun Alanları	31
1.8.3 Macera Oyun Alanları	32
1.8.4 Özel Öğrenim Amaçlı Oyun Alanları.....	33
1.8.5 Yaratıcı Oyun Alanları	34

1.8.6	Doğal Oyun Alanları	34
1.9	Çocuk Oyun Alanı Ekipmanları	38
1.10	Oyun Alanı Tasarımında Dikkat Edilmesi Gereken Unsurlar	39
2.	MAHALLE OYUN PARKLARI VE TOPLUMSALLAŞMA	43
2.1	Mahalle Oyun Parkları ve İşlevleri.....	44
2.2	Mahalle Oyun Parklarında Toplumsallaşma	46
2.3	Dünyadan Örnek Uygulamalar.....	52
2.3.1	Takino Hillside Park, Hokkaido, Japonya	52
2.3.2	Kellogg Park Ventura, Kaliforniya, San Francisco	53
2.3.3	Schulberg Parkı, Wiesbaden, Almanya	54
2.3.4	Royal Park Nature Play, Melbourne, Avustralya	56
2.3.5	Clemyjontry Park Virginia, ABD.....	57
3.	ÇOCUKLARIN GELİŞİMİNE İLİŞKİN MAHALLE OYUN PARKLARINA YÖNELİK ALAN ARAŞTIRMASI	59
3.1.1	Çalışma Grubu.....	59
3.1.2	Verilerin Toplanması.....	60
3.1.3	Araştırma Yapılan Alanlar Hakkında Genel Bilgiler	60
3.1.3.1	Bağcılar Güneşli Mahallesi Aliya İzzet Begoviç Parkı	61
3.1.3.2	Başakşehir İlçesi Bahçeşehir Gölet Parkı	63
3.1.3.3	Beşiktaş Levent Mahallesi Dilek Sabancı Parkı.....	65
3.1.3.4	Kadıköy Göztepe Mahallesi Özgürlük Parkı	67
3.1.3.5	Üsküdar Kuzguncuk Bostanı	68
3.1.3.6	Sultanbeyli Gölet Parkı.....	70
3.1.4	Bulguların Değerlendirilmesi	72
3.1.4.1	Erişim ve Ulaşılabilirlik	73
3.1.4.2	Aktivite ve Kullanım Fonksiyonları	74
3.1.4.3	Sosyalleşme İmkânları.....	76
3.1.4.4	Oyun Alanları ve Çocuğun Gelişimine Katkısı	85
4.	SONUÇ VE ÖNERİLER	99
	KAYNAKLAR.....	105
	EKLER	111
	EK- 1	111
	EK- 2	113

KISALTMALAR LİSTESİ

Çev. : Çeviren

İBB. : İstanbul Büyükşehir Belediyesi

Bel. :Belediye

Ed. : Editör

MEB. : Milli Eğitim Bakanlığı

Haz. : Hazırlayan

TDK. : Türk Dil Kurumu

vb. : Ve benzeri

vs. : Ve saire

akt. :Aktaran

NSPCC : Çocukları Şiddetten Koruma Ulusal Birliği

IPA : International Play Association

UNİCEF : United Nations Children's Found

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Piaget 'e Göre Bilişsel Gelişim Dönemleri ve Genel Özellikleri.....	16
Tablo 2. Bağcılar Aliya İzzet Begoviç Parkı Oyun Alanları ve Çocuk Gelişimine Katkısı.....	86
Tablo 3. Bahçeşehir Gölet Parkı Oyun Alanları ve Çocuk Gelişimine Katkısı.....	88
Tablo 4. Beşiktaş Dilek Sabancı Parkı Oyun Alanları ve Çocuk Gelişimine Katkısı	90
Tablo 5. Kadıköy Göztepe Mahallesi Özgürlük Parkı Oyun Alanları ve Çocuk Gelişimine Katkısı ...	91
Tablo 6. Üsküdar Kuzguncuk Bostanı Oyun Alanları ve Çocuk Gelişimine Katkısı	92
Tablo 7. Sultanbeyli Gölet Parkı Oyun Alanları ve Çocuk Gelişimine Katkısı	94

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.	Çalışmanın Akış Şeması.....	4
Şekil 2.	Pieter Bruegel (1525-1569) “Çocuklar Oyunda ” İsimli Tablosu	14
Şekil 3.	Geleneksel Çocuk Oyunları Görünüşler.....	19
Şekil 4.	Çocuk Sokağı Oyun Alanı Görünüşler.....	25
Şekil 5.	İlk Çocuk Oyun Alanı Örnekleri	30
Şekil 6.	Geleneksel Oyun Alanı Örnekleri	31
Şekil 7.	Çağdaş (Heykelsi) Oyun Alanı Örnekleri	32
Şekil 8.	Macera Oyun Alanı Örneği Wild Play Parkı, Avustralya	33
Şekil 9.	Özel Öğrenim Amaçlı Oyun Alanı.....	33
Şekil 10.	Yaratıcı Oyun Alanı Görünüş.....	34
Şekil 11.	Doğal Oyun Alanı Görünüş.....	34
Şekil 12.	Kum Havuzu Oyun Alanları.....	35
Şekil 13.	Sarıyer Atilla İlhan Parkı (0-3 yaş) Kum Oyun Alanı Görünüşleri.....	36
Şekil 14.	Su Oyun Alanı Örnekleri.....	36
Şekil 15.	Bitkilerle Oyun Örnekleri.....	37
Şekil 16.	Bronfenbrenner’in Ekolojik Sistemler Modeli	49
Şekil 17.	Takino Hillside Parkı Oyun Alanları Görünüş	52
Şekil 18.	Takino Hillside Parkı Kış ve İlkbahar etkinlikleri Görünüşler.....	53
Şekil 19.	Park Alanı Görünüş	53
Şekil 20.	Oyun Alanı Görünüşler	54
Şekil 21.	Oyun Alanı Görünüşler	55
Şekil 22.	Park Alanı Görünüşler.....	55
Şekil 23.	Park Alanı Görünüş	56
Şekil 24.	Park Alanı Görünüş	57
Şekil 25.	Park Alanı Görünüş	58
Şekil 26.	Park Alanı Görünüş	58
Şekil 27.	Araştırma Yapılan Alanların Konumları	60
Şekil 28.	Aliya İzzet Begoviç Parkı Konum ve Görünüşleri	61
Şekil 29.	Bahçeşehir Gölet Parkı Konum ve Görünüşleri	63
Şekil 30.	Dilek Sabancı Parkı Konum ve Görünüşleri	65

Şekil 31.	Özgürlük Parkı Konum ve Görünüşleri.....	67
Şekil 32.	Kuzguncuk Bostanı Konum ve Görünüşleri.....	69
Şekil 33.	Sultanbeyli Gölet Parkı Konum ve Görünüşleri.....	71
Şekil 34.	Beşiktaş Dilek Sabancı Parkı Engelli Asansörü, Rampa, Engelli Şarz Ünitesi, Kabartma Harita Görünüşleri.....	74
Şekil 35.	Aliya İzzet Begoviç Parkı Elma Bahçesi ve Dinlenme Alanları	77
Şekil 36.	Başakşehir Gölet Parkı Çocuklar İçin Yapılan Yaz Etkinlikleri	78
Şekil 37.	Dilek Sabancı Parkı 2019 Yılı Kelebek Festivalinden Görünüşler	80
Şekil 38.	Kadıköy Özgürlük Parkı Çay Bahçesi, Süs Havuzu, Anfi Tiyatro ve Piknik Alanı Görünüşleri	81
Şekil 39.	Kuzguncuk Bostanı Köy Meydanı ve Etkinliklerden Görünüşler.....	82

GİRİŞ

Toplumda çocukların ihtiyaçları yetişkinlerin ihtiyaçlarına benzerlik göstermekle birlikte onları yetişkinlerden ayıran en önemli farklılık oyun oynama gereksinimleridir. Oyun; çocuğun bedensel ve zihinsel gelişimini sağlayan, enerjisini kullandığı, kuralları deneyimlediği, sosyalleştiği, toplumsal değerleri pekiştirdiği, hayal dünyası ile gerçek dünya arasında ilişki kurabildiği, kendi iç dünyasını anlatabildiği doğal bir öğrenme ortamıdır. Çocukların büyümesinde bakım, beslenme gibi temel ihtiyaçları kadar “oyun oynama ihtiyacı” ve bu eylemi gerçekleştirebildikleri “oyun oynama mekânları” da çok önemlidir. Bununla birlikte nüfusun da etkisiyle kentler bir taraftan hızlı ve plansız büyümeye devam ederken bir taraftan da bu nüfusta önemli payı olan çocukların çevreleriyle etkileşimini sağlayan oyun mekânlarının azalmasına neden olmaktadır.

Geçmişe yirmi - otuz sene öncesine baktığımızda bahçe, sokak, boş arsa vb. alanlar; aynı yerleşim yerinde yaşayan insanların birbirini tanınması ve güvenmesinin de etkisiyle anne ve babalar tarafından olumlu görülen, çocukların rahatça oynadıkları, mekânlar iken günümüzde; bahçeli evlerin azalması, sokakların trafik vb. güvenli olmayışı, boş alanlara konutların yapılması, insanların birbirine yabancılaşmaları ve güven duygularının da azalması nedenleri başta olmak üzere çocukların evin dışında oyun oynama alanları kısıtlı kalmaktadır (Başal, 2007: 263).

Yapılan araştırmalarda çocukların aile ve çevrelerinin de etkisiyle fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal yönlerden sağlıklı gelişim göstererek “çocukluk dönemini” tamamlamalarının çok önemli olduğu belirtilmektedir. Aynı zamanda çocukların bu dönemlerinde öğrendikleri sosyal, ahlaki değerler ve toplumsal kurallarla yetişkinlik hayatlarına temel olacak kişilikleri de oluşmaktadır. Mahalle oyun parkları bu önemli sosyal ve ahlaki değerlerin, toplumsal kuralların pratik olarak hayat bulduğu ve pekiştirildiği yerlerdir. Bu bağlamda tez çalışmasının amacı; mahalle oyun parklarının oyun alanları ve sosyalleşme işlevleri ile geleceğin nesillerini oluşturacak çocukların fiziksel, zihinsel duygusal, sosyal ve toplumsal gelişimlerine katkılarını incelemektir.

Bununla birlikte bu tez çalışması ile; mahalle oyun parklarının daha davetkar, güvenli, ilgili meslek birimlerinin fikirleri de alınarak işbirliği içinde geliştirilmesi, iyileştirilmesi ve bu alanda yapılacak yeni çalışmalara katkı sağlaması hedeflenmektedir.

Evde hareketsizce dijital oyunlar oynanarak, obezite gibi hastalıklara yakalanma riski olan çocukların nitelikli mahalle oyun parklarında oynayarak bedenlen daha sıhhatli, zihnen daha mutlu; kum, toprak, su gibi doğal malzemelerle oynayarak duyuusal deneyimleri ve hayal güçleri gelişmiş; risk ve mücadele gerektiren oyunlarla deney, keşif ve araştırma yönleri gelişmiş; spor oyun alanlarında oynayarak ileriki yıllarda da spor alışkanlığı olabilecek sosyal, özgüvenli, kaygısı azalmış çocuklar olarak yetişmelerine katkı sağlanması diğer hedeflerdir.

Tez çalışmasının birinci bölümünde; “çocuk ve gelişim süreci, oyun kavramı, çocuğun gelişim alanları üzerine etkileri, oyun türleri, çocukların yaş gruplarına göre oyun mekanı gereksinimleri, çocuk oyun alanları, önemi, oyun alanlarının çocukların fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişim alanlarına etkileri, sınıflandırılması, oyun ekipmanları ve tasarımlarında dikkat edilmesi gereken unsurların üzerinde durulmuş ve diğer bölümlere de esas niteliğinde olacak kavramlar incelenmiş ve açıklanmıştır.

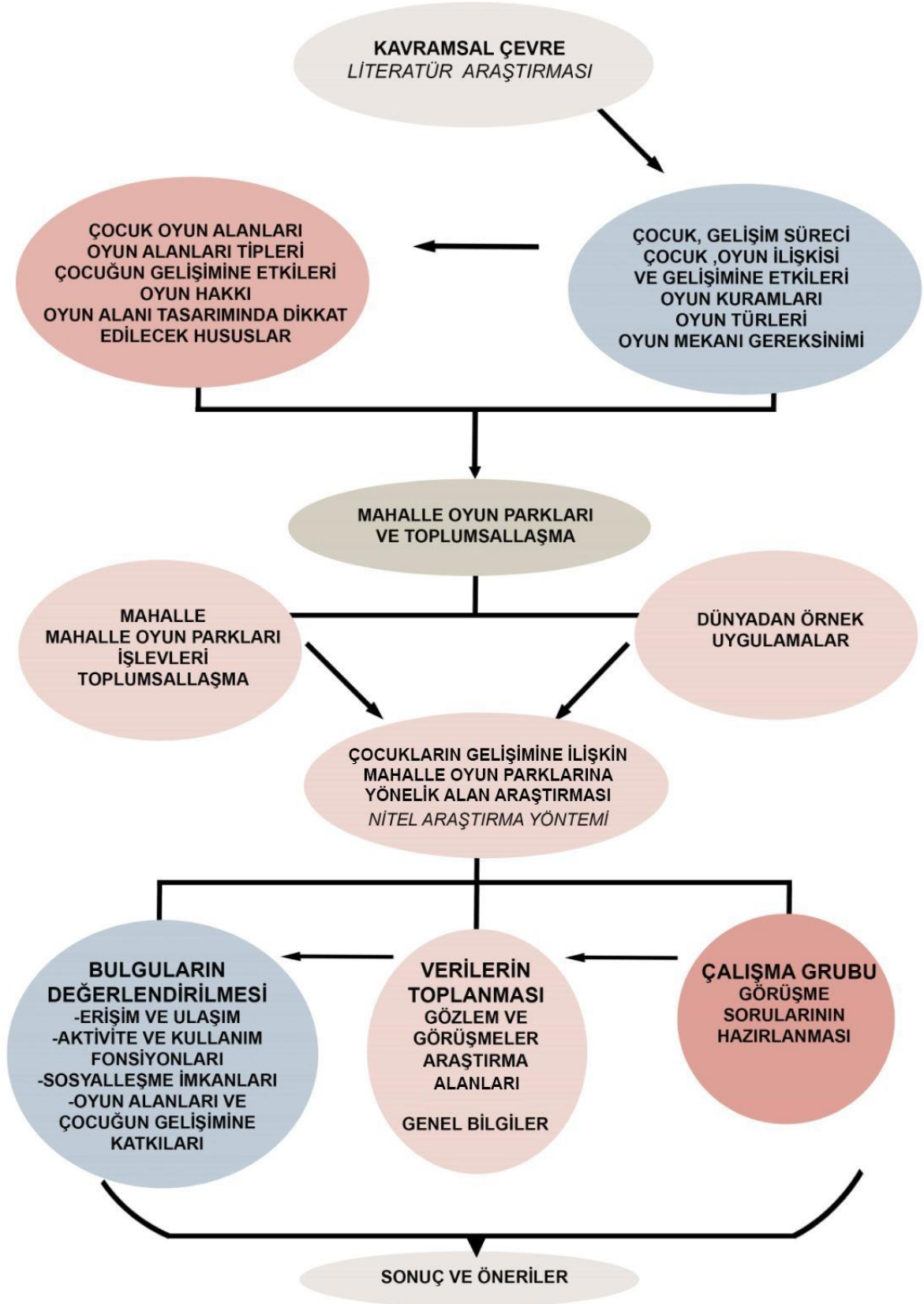
İkinci bölümünde; çocuk için hayati önem taşıyan oyun alanları; mahalle parkı içerisinde ele alınmış çocuğun toplumsal gelişimi rolü ile incelenmiştir. Mahalle oyun parkları işlevleri üzerinde durulmuştur. Ekolojik sistem teorisine göre çocuğun farklı düzeylerde çevresiyle (birey, aile, grup ve toplum) ilişkileri, etkileşimi, bu etkileşimde mahalle oyun parklarının çocuğun günlük yaşantısındaki yeri ve çocukların yaş gruplarına göre topluma katılımı incelenmiştir. Konuyla ilgili akademik çalışmalar, kaynak kitaplar, dergi, sempozyum, çalıştay raporları ve projelerden yararlanılarak araştırmalar yapılmıştır. İkinci bölüm sonunda çocuğun gelişimi ve sosyalleşmesine ilişkin başarılı dünya parklarından uygulamalar incelenerek değerlendirilmiştir.

Üçüncü bölümünde; İstanbul kenti içerisinde Avrupa yakasında Bağcılar, Başakşehir, Beşiktaş, Anadolu yakasında Üsküdar, Kadıköy ve Sultanbeyli olmak üzere farklı demografik özelliklere sahip merkezi nitelikte olan, buldukları mahalle ile sınırlı kalmayıp çevre mahalle ve ilçelerden de yoğun tercih edilen ve araştırmaya örnek teşkil edebilecek özellikleri olan araştırma alanları seçilmiştir. Alan çalışmasının birinci aşamasında öncelikle literatür araştırmasından elde edilen bilgiler doğrultusunda her alana gidilip orda vakit geçirilip, gözlem yapılmış, ilgili belediyelerden bilgiler alınmıştır. İkinci aşamasında ise araştırması yapılan alanların farklı yaşlardan kullanıcıları ile görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerden elde edilen bulgular doğrultusunda seçilen parkların “erişim ve ulaşılabilirlik, aktivite ve kullanım fonksiyonları, sosyalleşme imkânları, oyun alanları ve çocuğun gelişimine katkıları” başlıkları altında değerlendirmeleri yapılmış ve öneriler sunulmuştur.

Tez çalışmasında, mahalle oyun parklarının çocukların fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimlerine, çocukların çevreleri ile etkileşime girerek sosyalleşmelerine ve toplumsallaşmalarına katkılarını araştırmak için nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Bu araştırma Covid-19 pandemi dönemleri tarihleri arasında gerçekleştirildiği için saha çalışmasında çocukların parklara çıkma kısıtlamaları, sosyalleşme alanlarında yapılan etkinliklerin rutin dönemlerde olduğu gibi yapılamaması gibi nedenlerle yerinde yapılamayan bazı gözlemler, görüşmecilerden ve önceki yıllarda yapılan araştırmalardan alınan bilgilerle çalışmaya aktarılmıştır.

Şekil 1. Çalışmanın Akış Şeması

1. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1 Çocuk Kavramı ve Gelişim Süreci

1.1.1 Çocuğun Tanımı

Çocuk fiziksel, ruhsal ve sosyal yönlerden henüz erginliğe ve olgunluğa ulaşmamış olan bireydir. Çocuklar tüm toplumlarda geleceğin yetişkinleri olarak ihtimamla yetiştirilen, eldeki imkânlar en üst düzeyde kullanarak eğitilen, ihtiyaçları karşılanmaya çalışılan kıymetli bireylerdir. Çocuk “*minyatür bir erişkin*” değil, kendine özgü özellikleri olan bir bireydir (Erkut, Balcı ve Yıldız, 2017: 17).

“Çocuk” kavramını Türk Dil Kurumu “Bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız” olarak, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin Birinci Maddesi’nde ise “Çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır” tanımları yer almaktadır.

Yörükoğlu (2019: 1-24), çocuğun özelliklerini;

“Çocuk sürekli değişen ve gelişen, kendisine özgü nitelikleri olan, her şeyden önce güçsüzlüğü ile korunmak, bakılmak ve kollanmak isteyen, yaşantı ve deneyimlerinin azlığı nedeniyle çevresindeki olayları gerçeğe uygun tartamayan, kavrayamadığı olayları hayal gücü yardımıyla açıklayan, dürtü ve isteklerini ertelemeyi bilmeyen, duygusal olarak çabuk iniş çıkış gösteren, korku ve kaygılarını gerçeği değerlendirme yetileri zayıf olduğu için abartma eğiliminde olan” ifadeleri ile tanımlamaktadır.

“Çocuk ve çocukluk” yüzyıllar boyunca değişen algıların, görünümünün, tanımların, duygu ve yaklaşımların bir objesi olarak tarih biliminde daima yer almıştır. Bugüne kadar kendi çocukluklarının analizlerini yapamayan, “*tarihin dilsiz kaynakları olan çocuklar*” için yetişkinler onların yerine konuşmuş ve yazmışlardır. Çocuklar toplum için etkin sosyal ortaklardır. Çocuk kendi çocukluk kültürüne dair deneyimleri yaşarken bir yandan da yetişkin dünyasının şekillenmesine neden olur. “Çocukluk” yapısal formuyla, yaş grupları ve sosyal sınıflarıyla toplum için en önemli ve vazgeçilmez unsurlardandır (Erdiller, Yatmaz, Erdemir ve Erbil, 2018: 276).

Çocukluk kavramı “*Çocukların oyun oynamaları, ailelerinin sevgisi cesaretlendirmesi ve geniş, şefkatli yetişkinler topluluğu ile güçlenmeleri ve kendilerine güvenmeleri için gereken zamandır. Çocukların korkudan uzak, şiddetten korunaklı, istismardan korunarak yaşaması gereken değerli bir zamandır. Bu nedenle çocukluk, doğum ile yetişkinliğe erişim arasındaki boşluktan çok*

*daha fazlasını ifade eder. Bir çocuğun yaşamının durumunu, o yılların kalitesini ifade eder.*¹ Çocukluk yaşantısı yüzyıllar boyunca ekonomik çevresel vb. koşullar nedeni ile değişim gösteren, çocukların toplumsal koşullarını etkileyen yaşamın önemli halklarından biri olup biyolojik bir kavram olmasıyla beraber, psikolojik, tarihsel ve sosyokültürel bir kavramdır (Güçlü, 2016: 3).

Çocukluk, bulunduğu dönem toplumunun özelliklerine göre şekillenen toplumsal bir kavramdır. Toplumların çocukluğa dair bakış açılarının bilinmesi ve zaman içerisindeki değişimlerinin araştırılması çocukların yaşadığı olumsuzlukları azaltabilir. Çocukluk kavramının gelişiminde insan hakları ile ilgili çalışmalar ve bilimsel araştırmalar önemli katkılar sağlamıştır. Günümüzde çocukluk kavramı ile ilgili tanımlamaların çoğu, çocuğun bireysel, gelişimsel ve çevresel özelliklerinin etkilerini ve çocuk haklarını işaret etmektedir (Stearns, 2018: 7).

Çocuk haklarını, çocuğun gelişimini ve oyunla toplumsallaşmasını anlayabilmek için toplumların tarihsel süreçte çocuğa ve çocukluk dönemine dair bakış açılarını, yaklaşımlarını bilmek önem arz etmektedir.

İlk Çağlar'da Batı toplumlarında çocukların doğasının tam olarak anlaşılamadığı, ailenin ve özellikle babanın çocuk üzerinde tam bir velayet hakkına sahip olduğu, sosyal ve duygusal yönden ihtiyaçlarının yeterince karşılanamadığı, çocukların önemsiz, çocukluk döneminin ise boşa geçen bir dönem olarak algılandığı düşünülmektedir (Sağlam ve Aral, 2016: 53). Bu dönemde aile kavramı çok önemli olup ailenin yapılanması, tarihi süreçte değişimi çocukluğa da yansımıştır. Çocuklar toplum yasalarına ve kültürüne göre eğitilmeleri gereken "küçük yurttaşlar" olarak değerlendirilmiştir (Uğur, 2018: 228).

Orta Çağ'da dini algı ve ritüeller doğrultusunda Antik Çağ'dan farklı olarak çocukların yetişkin sayılması düşüncesi hâkim olup kiliseye göre günahkâr olarak doğan çocuğun bu günahının ruh ve bedeninden silinmesi düşüncesi bu dönemde çocukluğa yönelik sıra dışı uygulamalara neden olmuştur (Karakuş, 2017: 255). Taşınır bir eşya parçası olarak görülen çocuğa, kötü davranılmıştır. Köle çocuklarının hayvanlarla yaşadığı, çalıştığı, katı bir disiplin ve ağır cezalar verildiği belirtilmiştir (Erkut, Balcı ve Yıldız 2017: 21). Orta Çağ'da çocukluk dönemi dizginlenmesi gereken ve yedi yaş ile son bulan bir dönem olarak görülmüş, çocuklara yaşlarına ve psikolojik gelişim evrelerine göre eğitim verilmeyip, erken yaşlarda yetişkinler gibi davranış kazandırılmaya çalışılmıştır (Sevinç, 2009: 41).

İslamiyet öncesi Türk toplumlarında ise çocukların önemsendiği, Dede Korkut hikâyelerinde çocukların eğitimlerinin vurgulandığı, çocuklar üzerinde babanın sonsuz bir velayet hakkının olmadığı bildirilmektedir. Türk - İslam toplumlarında Avrupa'dan farklı olarak çocuklara ergenlik çağı dönemine kadar önem verildiği, eğitilmelerinin gerekli olduğu, yedi yaşına kadar masumiyetlerinin öne çıkması ve bu dönemlerde kötü muamele vb. durumlardan korunmaları

¹ (www.unicef.org, erişim tarihi 03.04.2020)

gerektiği, çocuklara değer verilmesi ve olumlu ilişkiler kurulması bununla birlikte aile ve özellikle babanın çocuk üzerinde otoritesinin olduğundan bahsedilmiştir (Sağlam ve Aral, 2016: 48-49).

Türk tarihi incelendiğinde, çocuğa her dönem değer verildiği, çocuğun ailede saygın bir yeri olduğu, Türk-İslam düşünürlerinin çocuk ve gencin eğitimine yönelik çok eski dönemlerden bu yana önerilerde bulunulduğu görölmektedir. 870-950 tarih aralığında yaşayan Farabi'nin çocuklarda zihin eğitimi ve bireysel farklılıklarla ilgili çalışmaları, 1058-1111 tarihlerinde yaşayan Gazali'nin çocukların oyun ihtiyacı ve bunun önemine vurgu yapması, çocuğa karşı nasıl davranılması gerektiği hususunda yaklaşımları, 980-1037 tarihlerinde yaşayan İbn-i Sina'nın çocuğun ruh ve beden gelişimi ile ilgili yaklaşımları bu değer ve önemi gösteren örnekler arasındadır (Yavuzer, 2020: 15-17).

Rönesans'la reformun getirdiği gelişmeler ve yeni koşullar toplum ve aile içinde çocuklara yönelik tutumları değiştirmiş, çocukların doğalarının tanınmasına imkân sağlamıştır. Yeni düzende bütün çocuklar evrensel bir çocukluk doğasına sahiptir. Ebeveynlerin öncelikli görevi, çocuklarını dini dogmaların ve toplumsal ahlaksızlıkların etkisi olmadan doğalarına uygun olarak yetiştirmektir. Aileler masum ve güçsüz oldukları algısı ile yetişkin yaşamı gerçeklerinden çocuklarını koruyarak şekfat ile davranmaya ve alaka göstermeye yönelmişlerdir (Newman, 2009: 300-301, akt. Uğur, 2018: 246).

18.Yüzyıl itibariyle günümüze yakın bir çocuk düşünçesine yaklaşılabilmiiştir. Rousseau ve Locke gibi düşünürler tarafından çocukların eksik yahut kusurlu yetişkinler olmadığı, aksine çocuğun önemli bir varlık olduğu yönündeki görüşleri ve eserleri "*çocuk imgesinin*" değişiminde katkı sağlamıştır (Bardak ve Topaç, 2019: 24).

20. yüzyıla gelindiğinde sosyal, politik, ekonomik, toplumsal ve kültürel koşulların gelişmeleri ile korunmaya ihtiyacı olan bir çocukluk düşünçesinin toplumun başta burjuvazi olmak üzere tüm sınıflarına yayıldığı ve böylelikle günümüz modern çocukluk anlayışının başlangıcı olduğu söylenebilir (Uğur, 2018: 246).

Dünyadaki savaşlar sonucunda toplumda en fazla etkilenen ve en savunmasız kesim olan çocuklara yönelik uluslararası zeminde çeşitli düzenlemelerin yapılması gereği duyulmuştur. Türkiye tarihi sürecine bakıldığında çocuk bakımı ve çocukların korunması ile ilgili Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi'nden sonra değil her dönemde ihtimam verildiği görölmektedir. Kimsesiz çocuklar için 1822 yılında çocuk ıslah evleri kurulmuştur. Mustafa Kemal Atatürk 1921 yılında Çocuk Esirgeme Cemiyetini kurmuştur. Ayrıca Atatürk, yalnız Türkiye'ye mahsus olan 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nı çocuklara armağan ederek çocuklara verdiği değerini göstermiştir (Kurt, 2016: 103-104).

1924 yılında çocukların yaşatılması, gelişmesi ve korunması ile ilgili Uluslararası temel ilkelerin ele alındığı Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi, 1959 yılında İkinci Dünya Savaşı'yla çocukların şiddete maruz bırakılmaları nedeniyle özel korunma ve bakım ihtiyacına vurgu yapılan

“Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi”, annenin, babanın ve devletin sorumluluğundan bahsedilen çocuğun korunması ve gözetilmesi için yasal, idari uygulama ve düzenlemelerin bulunduğu “Türk Çocuk Hakları Bildirisi” çocuk hakları ile ilgili önemli belgelerdir (Kurt, 2016: 103-104).

Çocukluk tarihinde gördüğümüz değişim çocukların ihtiyaçları ve haklarına yönelik tutum ve davranışlar tüm dünya ülkelerinde yine değişmeye devam etmektedir. Geleceğin yetişkinleri ve toplumunu oluşturacak çocukların sağlıklı bir şekilde gelişimlerini yaşamaları için haklarının korunması ve yetkili birimlerin sorumluluklarını yerine getirmesi gerekmektedir.

1.1.2 Çocuğun Gelişimi

Gelişim; çocuğun doğum öncesi döneminden başlayıp nicelik ve nitelik olarak uyumlu, düzenli bir ilerleme gösteren her evrenin kendinden sonra gelen evreyi doğrudan etkilediği, yapısal bağlantı ve bütünleşme gösteren karmaşık bir olgudur. Gelişim; dinamik ve genetik bireyselliğin sonucu olan, giderek artan, dengeli, art arda görülen düzenli bir süreçtir (Yavuzer, 2020: 24-26).

Yörükoğlu (2019: 30), çocuğun gelişme dönemleri ile ilgili şunları ifade etmiştir:

“Birbirinden kesin sınırlarla ayrılmayan, bir dönemde ortaya çıkan özellikler bir sonraki dönemin özelliklerine eklenmekle kalmaz; kazanılan davranışlar yeni niteliklerle yoğrularak kişiliğe sindirirler. Bir dönemdeki olumsuz gelişme ya da sapmalar sonraki dönemlerdeki gelişmeyi de bozabilir. Gelişme dönemleri üst üste konan yapı taşları olarak düşünülürse, çarpık olarak yerleştirilen taşların biri göz önüne getirilebilir. Alttaki yapı taşlarının sağlamlığı ve düzgünlüğü ise tüm yapının dengeli olarak yükselmesini güvence altına alır.”

Çocukların gelişim dönemleri ve bu döneme ilişkin özelliklerini bilmek, yaş grubu aynı olan çocukların gelişimleri arasında bireysel farklılıkların olabileceğini, eğitimcileri ve ebeveynleri tarafından da bu bilinçle onlardan beklentilerinin gerçek bir düzeyde olmasını sağlar. Genetik özellikler ve yaşanılan çevre koşulları da çocukların gelişiminde bireysel farklılıklara neden olur. Bu sebeple her çocuktan aynı yaş dönemi ve aynı zaman içerisinde aynı gelişim etkilerini beklemek yanlıştır. Her bir gelişim döneminin kendine özgü bazı ihtiyaçları olup, özellikle çocuğun yaşamında ve kişiliğinin oluşumunda temel güvenin kazanılacağı ilk iki yılda sevgi ve yakından ilgi görmesi önemlidir. Bu nedenle çocuğun tüm ihtiyaçlarının zamanında ve yeterli düzeyde karşılanması ve oyun oynamasına imkân sağlanması gerekir. Çocuklara bazı temel alışkanlıkların öğretilmesi için yaşamın ilk yılları oldukça önemlidir. Yetişkinler çocuklarının gelişim dönemlerine dair bilgi sahibi olup çocuklarının beklentilerini karşılayarak bu temel alışkanlıkları onlara da kazandırabilirler (Aral ve Baran, 2011: 19-20).

Çocuğun gelişimini incelemek çocukların gelişim basamaklarında yeni yetenekleri ve davranışlarının tespitine, çocukların ortak yanlarının ve kişisel ayrılıklarının bilinmesi ise çocuğun eğitiminde yöntemin belirlenmesini sağlamaktadır. Çocuk gelişimiyle ilgili dönemlerin araştırılması ruhsal gelişim için de önemli olup, sağlıklı bir ilerlemenin nasıl olması gerektiğinin bilinmesine yardımcı olur. Böylece kişilik gelişiminde olabilecek sapmalar gözlemlenebilecektir (Yörükoğlu, 2019: 28).

Ericsson'un psiko-sosyal gelişim dönemleri kuramı; konuya çok boyutlu yönden bakması, gelişimin sürekliliğini belirtmesi, bu süreci birçok faktörün etkilediğini kabul etmesi, her kültüre uyarlanabilir nitelikte olması nedenleriyle oldukça önemlidir. Ericsson'un kuramında sekiz kritik dönem bulunmaktadır. Gelişim dönemlerinden ilk 5 dönem çocuklukla ilgili, altı yedi ve sekizinci evreler ise yetişkinlik ve yaşlılıkla ilgilidir. Çocukluk dönemi ile ilgili evreler şöyle özetlenebilir (Ada, Özdamar ve Pehlivan, 2016: 104);

“Güven ya da güvensizlik dönemi” olarak adlandırılan birinci evre; doğumdan başlayıp 12. ayın sonuna kadar sürer. Bebeğin psiko-sosyal yönden hayatının ilk yılındaki görevi güvenmeyi öğrenmektir. Bebeğin gereksinimlerinin zamanında karşılanması ve böylece annesiyle güvenli ilişkide olması ileriki yaşamında kuracağı ilişkilerinin de temelini oluşturur.

“Bağımsızlığa karşı Şüphe Dönemi” olan ikinci evre; çocuğun bir yaşından başlayıp üç yaşına kadar sürer. Fiziksel olgunluk, çocuğu emekleyebilme yürüyüp koşabilme becerileri için hazırlarken kişilik açısından da bağımsız olmasına imkân sağlamaktadır. Anne ve baba bu dönemde çocuğun kendini kontrol etme yeteneğini olumlu olarak etkileyip destek olurlarsa, gelişen bağımsız yapısıyla çocuk, sağlıklı güven duygusu kazanır. Bağımsızlık şüpheyeye karşı egemen olur.

“Girişim ya da suçluluk dönemi” olan üçüncü evre; üç yaşından beş yaşın sonuna kadar sürmektedir. Çocuk merakı ile çeşitli girişimlerde bulunur, çocuğun gelişebilmesi girişimlerinin desteklenmesiyle yakından ilgilidir. Bu dönemde eleştirilirse suçluluk duygusu oluşabilir.

“Beceri ya da aşağılık duygusu” olan dördüncü evre; altı yaşından on iki yaşına kadar devam etmektedir. Sürekli etkinlik içinde olan okul çağındaki çocuğun çabaları aile ve öğretmenleri tarafından desteklenmezse çocuk değersizlik ve aşağılık duygusuna kapılır. Eğer çocuk bu süreçte desteklenirse beceriler kazanır.

“Erinlik ve ergenlik dönemi” olarak adlandırılan beşinci evre; çocuğun on iki on sekiz yaşları dönemini kapsayıp kimliğinin arayışı içerisindeki ergen için dış görünümü ve beğenilmesi önemlidir. Kimlik krizini başarıyla çözümü büyük ölçüde psikolojik ve sosyal faktörlere bağlıdır (Yavuzer, 2020: 77-78).

Gelişim dönemleri; fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal olarak ayrı ayrı incelense bile, bir bütündür. Çocuğun gelişimi her alanıyla birbiriyle ilişki içindedir. Bir alandaki gelişim, diğer alanlara

da etki etmektedir. Okul takımında bulunan başarılı bir genç fiziksel ve motor becerisi nedeniyle okulunda gözde öğrencilerden biri olacaktır. Bu gelişimi gencin sosyal gelişimine de olumlu etki yapacak ve özgüvenli yeni girişimler için potansiyeli olan bir birey olmasını sağlayacaktır (Aral ve Baran, 2011: 27).

1.1.2.1 Çocuğun Fiziksel Gelişimi

Fiziksel gelişim; çocukların boyunun uzaması, kilo artışı, kemik gelişimi, beyin gelişimi, dişlerin çıkması, duyu organları dolaşım vb. sistemlerin gelişimidir. Çocukların büyümesi ile ilgili araştırmalar ikisi yavaş ikisi hızlı olmak üzere dört belirgin dönemin olduğunu göstermektedir. Doğum öncesi ve doğumdan 6 aya kadar büyüme hızının yüksek olduğu, bir yaşın sonunda yavaşladığı ve ergenlik dönemine kadar (8-12 yaşlar arası) yavaş fakat düzenli olarak fiziksel gelişim devam etmektedir (Demircan ve Saçan 2019: 3).

Çocuklarda “son çocukluk” yahut eril dönem olarak adlandırılan 6-12 yaşlar arası dönemde kızlar erkeklere oranla daha kısa ve hafiftir. Dokuz yaşlarına gelindiğinde kızlarda boy artışı daha hızlı olmakta, 10-15 yaşlarına kadarki dönemde boy ve ağırlık olarak kızlar erkekleri geçmektedirler. Bu yaşlarda çocukların erken çocukluk dönemine göre küçük kas becerileri daha gelişmiştir. İnce ve küçük kalemlerle daha rahat yazı yazabilmekte, piyano vb. müzik aletleri kullanabilmektedirler. Çocuklar, erken çocukluk döneminde topu bütün vücutlarıyla tutarken okul döneminde ise el ve parmaklarıyla tutabilecek düzeydedirler (Dinçer, 2010: 14).

Son çocukluk döneminde (Kızlarda 6-11, erkeklerde 6-13 yaşlar) motor ve dil gelişimi yönlerinden oldukça ilerlemiş olan çocuk, denge gelişimiyle hızlı yürüyebilir, ok atabilir, futbol oynayabilir, göz-el koordinasyonunun gelişmesiyle de iki elini bağımsız olarak kullanabilir hale gelmiştir (Yavuzer, 2020: 109).

Kızların ortalama olarak 11 yaş, erkeklerin ise 13 yaş civarında ergenlik dönemine girdikleri söylenebilmekte ve 12-20 yaşlarına kadar bu dönem devam etmektedir. Hızlı fiziksel değişimler, vücut yapılarında farklılıklara neden olmaktadır. İlk olarak eller ayaklar, sonra kol ve bacaklar ve sonrasında da beden de gelişme olmaktadır. Beden gelişimi esnasında kızların yağ dokusu, erkeklerin ise kas dokusu fazlalaşmaktadır. Karar verme ve davranış kontrolü yapma görevi olan beyin bölgelerinde ergenlik döneminde fiziksel değişimler olmaktadır. Erkeklerin kalp ve akciğerleri kızlara oranla daha büyüktür. Bu sebeple kuvvet ve hız bakımından erkekler kızlara oranla daha iyi performans sergileyebilmektedirler (Dinçer, 2010: 15-16).

1.1.2.2 Çocuğun Zihinsel Gelişimi

Zihinsel gelişim, bireylerin yaşlarına göre dünyayı anlamasını, öğrenmesini, bilgi edinmesini ve sonrasında bu bilgiyi kullanmasını sağlayan aktif zihinsel faaliyetlerin gelişimsel süreci

olarak tanımlanabilir. Öğrenme süreci boyunca keşif davranışları ve araştırma, gelişimin ilerlemesi için önemlidir.

Bilişsel gelişimde “dikkat, algı, bellek, öğrenme” kavramları önemlidir. Öğrenme kavramı; bireyin çevreyle etkileşimi ve yaşantısı sonucunda kalıcılığı olan davranış değişiklikleri olarak tanımlanabilmekte ve bu davranışlar bilişsel gelişimi etkilemektedir. Dikkat kavramı da bilişsel gelişim de önemli olup zihinsel çabanın, odaklanma ve yoğunlaşma ile öğrenmek kavramak ve anlamak için kullanılmasıdır. Bellek kavramı ise geçmişte yaşanmış olan deneyimlerin günümüzde kullanılmak üzere saklanması ve gerektiğinde geri getirilmesidir (Dere ve Tutkun, 2010: 14).

Piaget ve Vygotsky gibi eğitimciler çocuğun bilişsel gelişimi ile ilgili çeşitli görüşlerde bulunmuşlardır. Bilişsel gelişimin temel kuralları bulunmaktadır. Bunlar; dönemlerin ve sıralarının değişmez olduğu, dönemler arasında bir hiyerarşik sıralamanın olduğu böylece her dönemin kendinden önceki dönemlerin de kazanımlarını içerdiği, her bireyin kendisine özgün gelişimi ile bireysel farklılıkların olması, her döneme ait karakteristik gelişim özelliklerinin olması olarak belirtilmektedir (Kol, 2011: 3).

Çocuk bilişsel olarak gelişim döneminde çevresini tanımaya anlamaya ve öğrenmeye çabalamaktadır. Bu dönemde çocuğun bulunduğu ortam ve materyaller ne kadar çeşitli olursa çocuk bilişsel olarak daha hızlı gelişme gösterebilecektir. Sağlıklı bir çocuk aile ortamı, eğitimi ve sosyal çevresinin de katkılarıyla kendine güvenen, ana dilini iyi ve doğru konuşabilen, nitelikli, başarılı bireyler olarak toplumda yer alabilir. Çocuğun dil gelişimini ailesi, bulunduğu toplumsal çevre, etkileşim halinde olduğu işitsel, görsel vb. cihazlar hem olumlu hem de olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Kol, 2011: 16-17).

1.1.2.3 Çocuğun Toplumsal ve Duyusal Gelişimi

Sosyalleşme bireyin yaşamış olduğu toplum kültürü ve toplumdaki rolünü öğrenmesi, toplumla bütünleştiren bir süreç olarak tanımlanabilir. Çocuk topluma katılarak sosyalleşir ve bu süreç doğumundan yaşamının sonuna kadar devam eder. Sosyalleşme açısından yaşamın ilk yıllarında kazanılan davranışlar çok önemlidir (Baran 2011: 230).

Çocuğun sosyal ve duygusal gelişimi kendini ifade edebilmesi, duygularını kontrol etme, çevresiyle ve kendisiyle uyumlu halde olabilmesidir. Çocuklarda olgunlaşma ve öğrenme yoluyla duygusal gelişimin olduğunu bu konuda yapılan çalışmalar göstermektedir (Kandır, 2008: 34).

Sosyalleşme, öğrenme yoluyla gerçekleşmekte ve bunun için de çocuklara yaşantılarında akranlarıyla ve farklı yaş gruplarıyla beraber vakit geçirme fırsatının verilmesi gerekmektedir. Çocuklar vakitlerinin çoğunu yalnız geçiriyorlarsa sosyal yaşamı öğrenemezler. Çocukların sosyal yaşama motive edilmesi ve ev dışı aktivitelerden tatmin olması gerekir. Çocuk farklı insanlarla

birlikte zaman geçirmekten hoşlanırsa, bunu tekrarlamak isteyerek sosyalleşmesi artacaktır (Baran, 2011: 230).

Çocuğun ailesi okul öncesi yaşantısında ve sosyalleşmesinde en etkili faktördür. Bu dönem aynı zamanda çocuklarda taklit eğiliminin en yüksek olduğu dönemdir. Aile, okul öncesi ön evrede çocuğun yaşamında hem sosyalleştirme görevi yapmakta hem de toplumsal ve kültürel değerlerin bir kuşaktan diğerine aktarılmasında temel eğitim işlevi ile katkı sağlamaktadır (Yavuzer, 2020: 132).

Çocuk için bir gruba ait olma, arkadaşlık ve eğlence imkânı sunmasının yanında ona gurur ve statü duygusu da kazandırır. Arkadaş grubu çocuğun sosyal tavırlarına yansır ve bu yansıma çoğunlukla diğer insanlara ve sosyal yaşama karşın davranışlarını içerir (Yavuzer, 2020: 148).

1.2 Oyun Kavramı

Oyun, çocuğun kendi deneyimleri ile en zor konuları bile öğrenme yoludur. Oyun, sonucu düşünülmeyen amacı eğlenmek olan hareketlerdir. Oyun çocuğun yetişkinler tarafından değil kendisi ya da gruptaki diğer çocuklar tarafından belirlenen kurallarla kendiliğinden gelişen, zevkli, eğlenceli etkinlikler ve eylemlerdir. *“Oyun, genellikle eğlence içeren, herhangi bir aktiviteyi kapsayan, yarışma veya rekabet içeren evrensel bir boş zamanı değerlendirme biçimidir.”*²

Oyun, genel olarak amaçlı veya amaçsız, kurallı yahut kuralsız, her durumda gerçekleştirilebilen; çocukların isteyerek eğlenerek yer aldığı fiziksel, zihinsel, dil olarak, sosyal ve duygusal tüm gelişim alanlarının temeli olan gerçek yaşamın bir parçası ve etkili bir öğrenme süreci olarak tanımlanabilir (MEB, 2014: 4).

Oyun; çocuğun gelişiminde yaşamsal bir önem taşımakta, çocuğun gelişimini yansıtmaktadır. Günümüzde bir çocuğun sağlıklı olarak gelişiminde beslenme ve uykusu kadar önemli bir ihtiyaçtır. Çocuğun fiziksel olarak, zihinsel ve sosyal kapasite olarak gelişmesine destek olarak toplum içindeki sosyal rolünü, kendinin diğer kişilerden ayırıcı özelliklerinin olduğunu anlamasını sağlar (Pehlivan, 2014: 11).

Oyun bir ayağı hayal dünyasında diğer ayağı da gerçekler dünyasında olan çocuk için bir köprüdür. Çocuk oynadıkça, yetenekleri serpilir, duyuları keskinleşir, becerisi artar. Çünkü çocuk için oyun, en doğal öğrenme ortamında gördüklerini duyduklarını sınavı, pekiştirdiği bir deney odası, kendi küçük dünyası, kendine özel özgürlük alanıdır. Çocuğun gelişmesinde ve kişilik kazanmasında sevgiden sonra gelen en önemli ikinci ruhsal besin oyundur (Yörükoğlu, 2019: 67- 72). Oyun esnasında çocuğun kazanımlarından Sevinç (2004: 28-32) şöyle ifade etmektedir:

---

² <https://www.britannica.com/topic/game-recreation>

“Çocuğun mutluluk ve heyecanını, taklit yeteneğini, hayal gücünü, olaylara aktif katılımını, inisiyatif kullanma ve karar verme yetisini, üretim ve yaratıcılığını, özgüvenini, başka kişilerle iletişimini, empati kurma ve kendini tanıma kabiliyetini; hoşgörü, paylaşma, kabullenme duygusunu, kurallara uyma, problemlerine çözüm getirme, belli bir disiplin içinde düşünme, cinsiyetiyle özdeşim kurma, çeşitli toplumsal rolleri benimseme, araştırma, uzlaşma, kendilik değerlerini oluşturma, kendini ifade etme, sorumluluk duyma, risk alma, bildiklerini organize etme, şahsi yeteneklerini geliştirme, karar verme ve bunun sonuçlarına katlanma, ritim duygusu gibi zihinsel ve fiziksel çeşitli becerileri öğrenir.”

Geçmişten günümüze birçok araştırmacı tarafından oyunun önemi ile ilgili farklı açılardan görüşler belirtilmiştir. Bunlardan bazıları aşağıda sunulmuştur;

Eflatun (M.Ö.427-347); çocukların eğitilmesi için anne ve babaların eğitilmesi gerektiğini, çocuğun beden ve ruh eğitiminin birlikte yapılmasını önermiş ve çocuğun büyütülmesinde oyunun gerekliliğini savunmuştur (Pehlivan, 2014: 2).

İbn-i Sina (980-1037); oyunu, çocuğun bir ihtiyacı olarak tanımlamış ve bu ihtiyacın en iyi şekilde karşılanmasının gerekliliğini, ayrıca çocuğun sosyalleşmesinde önemli bir araç olduğunu belirtmiştir (Bardak ve Topaç, 2019: 6). Ebu Hamit Gazali (1058-1111); oyunu öğrencinin eski dinçliğini kazanması, çalışmadan bıkmaması, belleğini tazelemek ve enerjisini yenilemek için önemli olduğunu, oyunla çocuğun dinlendiğini ve öğrenme kapasitesinin arttığını belirtmiştir (Pehlivan, 2014: 2). Montaigne (1533-1592); çocuklar için oyunun oyun değil, onlar için en gerçek uğraş olduğunu ifade etmiştir (Pehlivan, 2014: 3).

Amos Comenius (1592-1671), oyunu çocuk gelişiminde bir öğrenme aracı olarak görmektedir. Çocukların birlikte koşarak oynayarak günlük gereksinimlerini karşıladıklarını, oyunu insanın özgürlük, hareket, arkadaşlık, rekabet ve değişiklik istekleriyle bağdaştırmış fakat disiplin ve düzen kazanmak için de önemli rolü olduğundan bahsetmiştir (Sevinç, 2009: 37).

Frobel (1782-1852), oyunun çocuğun en doğal davranışı olduğunu, ancak oyunla yaratıcılığını gösterebildiğini, yetişkinler için işin, çocuk için de oyunun önemli olduğunu, yetişkinlerin çocuğun oyununa yön vermemesini çocuktan izin alarak destekleyecek ve geliştirecek şekilde katılımda bulunmasını, çocuğun oyun ortamında iç denetim kazanabileceğini belirtmiştir (Sevinç, 2009: 37).

Montessori (1870-1952) doğumdan itibaren eğitimin başlayıp yaşamın ilk yıllarında ve özellikle “duyarlılık dönemi” olarak adlandırdığı 0-6 yaş aralığında fiziksel, zihinsel ve kişilik yönlerinden gelişimin çok önemli olduğunu ve bu dönemin çok iyi değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Roma’da 1906 yılında çocukların duyu ve kas gelişimine yardımcı nitelikleri olan “çocuk evini” oluşturmuştur (Akandere, 2003: 7).

Vygotsky (1896-1934) oyunun toplumsal yönüne dikkat çekerek sembolik bir etkinlik olduğunu, Piaget (1896-1980) ise bilişsel gelişime yardımcı olduğunu vurgulayarak çevresel uyarıcıların algılanması, özümlemesi ve bilişsel dengenin yeniden sağlanması olarak tanımlamışlardır (Bardak ve Topaç, 2019: 6).

Huzinga (1872-1945); Homo Ludens (Oyuncu İnsan) kavramını ortaya çıkarmış ve oyunu “özgürce razı olunan, ama tamamen emredici kurallara uygun olarak belirli zaman ve mekân sınırları içinde gerçekleştirilen, bizi bir amaca sahip olan, bir gerilim ve sevinç duygusu ile alışılmış hayattan başka türlü olmak bilincinin eşlik ettiği, iradi bir eylem veya faaliyet” olarak tanımlamıştır (Huzinga, 2006: 50).

Bu tanımlardan da görüldüğü üzere oyun çağlar boyunca araştırma konusu olmuş ve araştırmacılar o dönemlerin bakış açılarını günümüze eserleriyle yansıtmışlardır. Bu eserlerden biri de Hollanda’lı ressam Pieter Bruegel (1525-1569) tarafından yapılmış ve Viyana Tarih ve Sanat Müzesi’nde muhafaza edilen “Çocuklar Oyunda” isimli tablodur (Akdoğan, 1972: 22). Tabloda, bazı araştırma kaynaklarında 2 yaştan başlayıp, gençlik dönemine kadar yaklaşık 200 çocuk olduğu, 100’e yakın oyun olduğu ve tahta at, fırıldak, bebek, topaç gibi çocukların oyun araçları olduğu, çocukların yetişkinler gibi kıyafetler giydiği ve bu bilgi ile o dönemin çocuklarının küçük yetişkinler olarak görüldüğü belirtilmektedir (Akhun, 2013: 45).

Şekil 2. Pieter Bruegel (1525-1569) “Çocuklar Oyunda ” İsimli Tablosu

Kaynak: (Akhun, 2013: 45).

Geçmişten bugüne çocukların yaşadıkları döneme ait çevre koşulları değişse de Akdoğan’ın (1962: 22) belirttiği gibi; “ oyunlar çocuklar için hep benzer manalar ifade etmişlerdir. Nitekim oyun çocuklar için hayati bir önem taşımaktadır. Çocukların oyun ihtiyacını büyüklerin dinlenme ihtiyacıyla kıyaslamamak lazımdır. Bundan da fazla olarak özellikle belirli öğretici ve eğitici oyunlarla yetişen çocuklar, belirli bir kültüre sahip olurlar. ”

1.2.1 Oyun Kuramları

Oyun hakkında ilk kuram 19. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Hollanda'lı tarihçi Huzinga (1872-1945) oyunun çeşitli kültürlerden çıkma olmayıp, kültürlerin oluşmasını sağlayan özelliğinden bahsetmiştir. Bu görüşe göre oyun belli bir işleve sahip olup özgür, sürekli, gönüllü yapılan ve devamlı tekrarlanan bir eylemdir (Pehlivan, 2014: 33).

Oyunu bedeninin aşırı enerjisinin atılması, yeni enerji kazanımı ve rahatlama aracı olarak araştıran Schiller ve Spencer; eğitimin etkili bir aracı olarak araştıran Frobel (1906) ve Montessori (1992); sosyal dünya ile bağ kurma, yeterlik kazanma ve sosyal yönden dünyayı anlama aracı olarak araştıran Parten (1932); dilin gelişimini de kapsamak üzere bilişsel süreçlerin gelişmesi olarak araştıran Piaget (1962), Vygotsky (1978) ve Smilansky (1968); duygusallığın ve içselliğin ifade edilişi ve iyileştirme aracı olarak araştıran Freud (1984) ve Erikson (1963), kendi başına fenomenliği ile ele alan Sutton-Smith (2001) ve Slade (1995); kültürler arası ele alan Bruce (2001) ve Hyun (1998) gibi bir çok araştırmacı oyunun evrelerini incelemiş ve çocukların yaş ve gelişimlerine göre farklı açılardan açıklama getirmişlerdir (Önder, 2017: 33).

Oyun kuramları ile; oyun oynama faaliyetinin çocuk için yaşamsal önemine dikkat çekilmiş, çocuklar için özel bir davranış olması, çocukların bilişsel, bedensel, sosyal ve duygusal gelişim alanlarına etkileri vurgulanmıştır. Bununla birlikte çocukların oyun oynama faaliyetinin daha ileri yıllarda yetişkin yaşamı sürecine ön alıştırma olduğundan bahsedilmiştir.

Bu kuramlardan İsviçreli psikolog Piaget'in günümüzde de geçerliliğini sürdürmekte olan Oyun Kuramı'nda; oyunu yapısal olarak ele almış ve oyunun çocukların bilişsel gelişimini desteklediğini, çocuğun bilişsel gelişiminde dört dönemin olduğunu savunmuştur. Her çocuğun bu gelişim evrelerinden geçtiğini ve bu gelişim dönemlerinin özelliklerini aşağıdaki tabloda belirtildiği şekilde açıklamıştır (Pehlivan, 2014: 37).

Dönemler	Ortalama Yaşlar	Genel Özellikler
Duyusal Hareket Dönemi	(0-2 Yaş)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nesnelere oyun denemeleri yapar ve nesnelere kendisinden ayırt edebilir. ▪ Amaçlı davranışlar göstermeye başlar. ▪ Tekrarlayan hareketlerle bedenini kullanır. Nesnelere saklama ve bulma oyunu oynamaktan hoşlanır. ▪ Döngüsel tepkiler yapabilir. ▪ Taklit oyunları yapabilir.
İşlem (Operasyon) Öncesi Dönemi	(2-7 Yaş)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dili kullanabilir, nesnelere işaret ederek ve sözcüklerle ifade edebilir.

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sembolik işlemler dönemi. ▪ Sezgisel işlemler dönemi. 	<p>(2-4 Yaş)</p> <p>(4-7 Yaş)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nesnelere bir özelliği ile sınıflandırabilir. ▪ Ben merkezli düşünce ve konuşmalarında baskındır. ▪ Konuşmalar monolog tarzındadır. ▪ Sıralamayı ve eşleştirmeyi kavrayamaz. ▪ Sezgisel düşünme devam eder. ▪ Basit düzeyde sosyalleşmeye yönelik oyunlar oynayabilir.
<p>Somut(Operasyon) İşlemsel Dönemi</p>	<p>(7-11) Yaş</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ İlk mantıksal düşünme ve işlemler başlar. ▪ Sebep ve sonuç ilişkilerini kurabilir. ▪ Sayı, ağırlık ve kütle korunumlarına dair kavramları edinir. ▪ Nesnelere sınıflandırabilir, bir özelliği ile sıralayabilir. ▪ Eşitleme ve geriye dönümlülük yönlerinden gelişir. ▪ Oyunlarda sosyal yönü gelişir. ▪ Gruba dâhil olma önem kazanır.
<p>Soyut(Formal Operasyon) İşlemsel Dönem</p>	<p>(11 Yaş ve üstü)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Soyut olarak düşünebilir. ▪ Değişkenleri birleştirme ve ayırma yapabilir. ▪ Geleceğe dair varsayımsal ve ideolojik sorunlarla ilgilenebilir. ▪ Ergen ben merkezli düşünce görülür. ▪ Akıl yürütme gelişir (Yarışmalı ve kurallı oyunlar oynanmaya başlar).

Tablo 1. Piaget ‘e Göre Bilişsel Gelişim Dönemleri ve Genel Özellikleri

Kaynak: (Pehlivan, 2014: 37; Önder, 2017: 38; Sevinç, 2009: 92).

Piaget Tablo 1 ‘de görüldüğü üzere çocuğun bilişsel gelişim özelliklerini ayrıntılı şekilde açıklamış ve bu dönemlere özgü çocukların oyunlarını da 3 evrede incelemiştir. Birinci evre alıştırmalı oyun, ikinci evre sembolik oyun ve üçüncü evre kurallı oyundur.

Birinci evre olarak 0–2 yaş döneminde görülen alıştırmalı oyun ile çocuklar motor faaliyetleri olan elleri açıp kapatma, etrafında olan objeleri yakalamaya çalışma, sallama, atma vb. faaliyetler ile yaptıklarından zevk alır, tekrarlar ve neler yapabildiğini ispatlamaya çalışır.

2–7 yaş döneminde görülen sembolik oyunlar evresinde çocuk gerçekte yaşadığı önemli olayları oyunda kullanmaktadır. Çocuklar sembolleştirmeyi iki şekilde yapar; bir faaliyetin diğer bir nesneye aktarılmasıyla yapar. Örneğin; yemek yeme faaliyetini kendi oyuncak bebeğinde uygulaması, sopayı at gibi kullanması, telefon kullanır gibi yapması vb. sembolleştirmeyi başka birinin rolünü üstlenerek yapar. Oyunlarına hayali kişileri katabilir. Çocuk oyunda bilişsel faaliyetlerde buldukça zihni mantıklı düşünmeye geçer.

7–12 yaş döneminde kurallı oyun evresine geçilir. Bu evrede Piaget çocukların mantıklı düşünebilmelerinin sadece nesnelere oynama ile değil, diğer çocuklarla oynayarak gelişeceğini belirtir. Kurallı oyun evresinde çocuklar gerçekçi ayrıntılara dikkat eder, oyunun kurallarına uyulması önemlidir, uymayana ceza verilir. Oyun kurallarına uyularak sosyal normlara uygun davranışlar başlar. Ergenlik ve yetişkinlik döneminde de kurallı oyun özellikleri görülür (MEB, 2004: 14-15).

Parten ise çocukların akranlarıyla sosyalleşmesini araştırmış, yaşla birlikte ortak etkileşimsel oyunların çarpıcı bir şekilde arttığını ifade etmiştir (Berk, 2018: 372). Çocuklar 0-2 yaş dönemi evresinde kas, denge, dil ve bilişsel gelişimi tam olgunlaşmadığından diğer çocuklarla ilişki kuramayıp, “tek başına oyun” oynamaktan hoşlanır ve bu dönemin en büyük özelliği, çocuğun çevresinden etkilenmeden kendi oyunuyla ilgilenmesidir. Küplerden kuleler yapar, toplarını yuvarlar, yaptıklarından mutlu olur, kızar ve sevinir (MEB, 2014: 20). Bu oyun biçiminde çocukların ilk arkadaşlık ilişkileri başlar. Diğerleriyle olan ilişki, taklit, birbirlerini seyretme birbirinin oyuncağını alma şeklindedir (Yavuzer, 2019:141).

Çocuklar 2-4 yaş döneminde tek başına oyun evresinden sosyal iletişimin az olduğu, oyuncaklarının tam gerçeklerine benzemediği “paralel oyun” evresine geçmektedirler. Bu evrede aynı ortamda birkaç çocuk ile beraber aynı malzemeleri kullansalar bile çoğunlukla bağımsız olarak oynarlar. Hayal gücünü oyunlarında özgürce sergilerler. Bu tür oyunda çocuklar, diğer çocukların oyunlarını sözlü bir ilişki kurmadan, izleyip taklit etmekten zevk alırlar (Yavuzer, 2019: 141; MEB, 2014: 20).

Çevreye ilgisi artan çocuk “birlikte oyun” evresine geçer. Diğer çocuklarla aynı oyunda yer alır, gruplarına katılır. Bu dönemde cinsiyet ayrımı belirginleşir. Bu oyun biçiminde çocuklar bir sonuca varmak için aralarında gruplaşırlar. İlişkisel oyunda çocuklar etkinliklere dahil olurlar, oyuncakları değiş tokuş ederler ve birbirinin davranışı üzerinde yorumda bulunurlar (MEB, 2014: 20; Yavuzer, 2019: 14).

Çocuklar birlikte oyun evresinden sonra “kooperatif oyun” evresine geçerler. Çocukların Bu dönemde birbirlerine ihtiyacı olup, oyun için bir amaçları bulunmaktadır. Çocuklar amaçlarına uygun roller paylaşarak ortak oyun oynarlar. Bu evrenin en önemli özelliği çocukların hareketlerinde, davranışlarında yalnız olmadıklarını kabullenmeleri, oyun materyallerini, rollerini, düşünce ve duygularını paylaşmalarıdır. Çocuklar 6–12 yaşlar arasında kuralları bilir ve kuralların bir otorite tarafından konulduğuna ve değişmeyeceğine inanırlar. 10–12 yaşlar ve sonrasında ise çocuklar kurallı oyunlara yönelirler. Kuralların gerekliliğini ve bireylerin anlaşarak bu kuralları değiştirebileceklerini kavrarlar. Oyuna başlamadan kuralların belirleneceği, uyulmadığı takdirde oyuna dâhil olanların ortak kararı ile uymayanlara ceza verilebileceği bilinir (MEB, 2014: 20).

1.2.2 Oyun Türleri

Çocuklar genelde “taklit oyunları, macera oyunları, yaratıcı oyunlar, açık hava oyunları, hayali oyunlar, yıkıcı yapıcı oyunlar” gibi oyun türlerinde oyunlar oynamaktadır. Bu oyunların içeriğini şöyle özetleyebiliriz (Doğanay, 1998 ve Özgür, 2000; akt. Pehlivan, 2014: 48-49):

Çocuklar, 3-7 yaş arası dönemde beğendikleri hareketleri oyun içerisinde taklit ederek oynarlar. Bu aşamada çocuk çevresinde gözlem yaparak anne ve babasını, yetişkinleri ve meslekleri taklit yoluyla tanımaya çalışır.

Kum kil, hamur, toprak, çamur gibi malzemeleri kullanarak, “inşa oyunları” oynayarak, hayal güçlerini geliştirir ve keşif ve üretkenlik güçlerini harekete geçirirler. Özellikle kum oyun alanları, çocukların inşa ve keşif yeteneklerini, el becerilerini geliştirmek için uygun ortam oluşturmaktadır. Çocuklar kazma, boşaltma su ile doldurma vb. aktiviteler yaparak deneyim kazanmaktadırlar. Ayrıca bu aktiviteler esnasında işbirliği, haberleşme, yardımlaşma, dramatik oyun gelişimi ve bilişsel gelişimlerine katkısı olmaktadır. Kum ve su ile oynama çocukların eğlenme, motor becerileri, el göz koordinasyonunu sağlamada ayrıca ölçüm, hacim gibi fen ve matematiksel terimleri öğrenmelerinde olanak sağlar. Bunları yaparken diğer çocuklarla iletişimleriyle de dil ve sosyal gelişimlerine katkıda bulunurlar.

Atlama, tırmanma, zıplama, saklanma vb. etkinlikleri içeren “macera oyunları” ile çocuklar yeni şeyler denemeyi severler kendi fiziksel özelliklerini geliştirirler böylece bedensel güçlerini kullanarak bazı engelleri aşmayı öğrenirler. Çocuğun fiziksel gelişimini sağlayan bahçe, sokak, kır, arsa vb. açık yerlerde oynanan “açık hava oyunları” etkinlikleri ile çocuklar toprak, çamur ve kumla oynayarak doğayı tanıyabilirler.

Çocuk bir diğer oyun türü olan “yıkıcı yapıcı oyunlar” ile bir bütünü parçalara ayırma ve tekrar parçaları bütün yapmaya çalışarak merak duygusunu giderir bir yandan da analiz ve sentez yapmayı öğrenir. Çocuklar bir başka oyun türü olan “hayali oyunlar” ile de bir nesneyi farklı bir nesne olarak, bir olguyu da farklı bir olgu olarak düşünüp kurgulamaktadırlar. Bu oyunlar okul öncesi en sevilen oyun türleri arasında olup, çocuk gerçek hayatında yapamadıklarını oyun esnasında gerçekleştirebilir. Hayal kırıklığı, üzüntü vb. olumsuz duygulardan kurtularak sağlıklı yönde gelişimine devam eder.

1.2.3 Geleneksel Çocuk Oyunları

Türk Dil Kurumu'na göre gelenek; “*bir toplumda, eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar*” olarak ifade edilmektedir. Çocuk oyunları toplumun kültüründen, geleneksel yaşamından ve deneyimlerinden etkilendiği için toplumsal kültürün gelişiminde de önemli bir yere

sahiptirler (Akandere, 2003: 2). Oyunlar buldukları döneme ait toplumsal değerler hakkında bilgi vermekte olup halk hikayeleri ve efsaneler gibi kolaylıkla yayılmaktadırlar. Böylece dil, mekan ve zaman sınırından çıkarak evrensel bilinci de artırmaktadırlar (Pehlivan, 2014: 5).

Çocukların kolayca iletişim kurup birlikte oyun kurarak oynayabildikleri geleneksel oyunlar sosyal ve kültürel yönden de çocuğu geliştirmektedir. Çocuk saygı, sevgi, dostluk, yardımlaşma, paylaşma, kötü, iyi, haklı haksız gibi değerleri oyun esnasında yaşayarak öğrenir. Geleneksel çocuk oyunları çocukların sosyalleşmelerini ve kendilerine daha güvenli olmalarını sağlar. Oyunlarda kullanılan tekerlemeler ile dil ve konuşma bakımından gelişirler. Çocuklar oyun halinde iken yaşadıkları toplumun kültürel değerlerini öğrenir ve kendinden sonraki nesillere bu kültürün aktarımını sağlarlar (Sümbüllü ve Altınışık, 2016: 84).

Oyun, içerisinde hem evrensel hem de kültürel unsurları taşımakta olup dünyanın her yerinde ve her dönemde oynanmıştır. Türkiye’de en çok oynanan oyun türleri arasında evcilik ve komşuculuk, koşmaca, saklambaç, çelik-çomak, top, araba, bakkalcılık, doktorculuk gibi taklidi oyunlar, çizgi oyunları, bilye ile oynanan oyunlar, sopa, kızak kayma, çamurla oynama, körebe, ip atlama, esir almaca, uçurtma gibi oyunlar bulunmaktadır (Pehlivan, 2014: 7). Bunların yanı sıra “Alçaktayım – yüksekteyim”, “aç kapıyı bezirgan başı”, “kurt baba”, “taştayım topraktayım”, “güzellik mi çirkinlik mi”, “anne anne saatin kaç”, “kurt ve çoban”, “kazlarım içeriye”, “höllük”, “alkuç”, “balkuç”, “horon”, “ellem büllem”, “kömbeç”, “patlangeç”, “çotura”, “çömlek çömlek ne kaynar”, “lap koka” gibi yöresel oyunlar da bulunmaktadır (Başal, 2007: 24).

Şekil 3. Geleneksel Çocuk Oyunları Görünüşler

Kaynak: <https://peyzax.com/cocuk-oyun-alani-tasarim-kriterleri/> (Erişim Tarihi: 16.06.2021).

Türkiye'nin farklı illerinde, çocuklar tarafından oynanmakta olan bu oyunların derlenip tanıtılmasına yönelik çalışmalar yapan Başal (2007: 244) bu konunun önemini şöyle ifade etmektedir:

“Geçmiş yıllarda Türkiye'nin farklı bölgelerinde oynanan bu oyunlara bakıldığında, hepsinin evin dışında, bahçede, sokakta veya boş bir alanda oynanan çocuk oyunları oldukları görülmüştür. Ayrıca, geçmiş yıllarda Türkiye'de oynanan bu oyunların bireysel oyunlar olmayıp, oynayan çocuk sayılarının fazla olduğu grup oyunları olduğu da görülmüştür. Günümüzde ise çocuklar tarafından oynanan oyunların gittikçe bireyselleştiği ve dolayısıyla geleneksel oyunların olduğu kadar geleneksel çocukluğunda gittikçe ortadan kalktığı görülmektedir.”

Geleneksel kültürel aktarımın devamlılığını sağlayan bu oyunlar çocukların eğlenerek enerjilerini harcamalarının yanında sosyal rolleri öğrenmeleri ve bunları içselleştirmeleri bakımından da önem taşımaktadır. Çocukların sağlıklı bir şekilde fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimleri için günümüzde bu oyunları oynayacakları mekanlara ihtiyaçları bulunmaktadır (Pehlivan, 2014: 8).

1.3 Oyunun Çocuğun Gelişimine Etkileri

Çocuk ilk yıllarında dünyayı karışık ve anlamsız olarak görmektedir. Oyun yoluyla çocuk karmaşık gördüğü bu dünyayı anlamlı bir yaşantı haline getirerek ve uyum sağlar. İşi oyun olan çocuk, ileriki yaşamında sürdüreceği uğraşlara ve üstlenebileceği rollere oyun aracılığıyla ulaşmaktadır.

Oyun çocuğun fiziksel, zihinsel, duygusal, toplumsal ve ahlaki olarak gelişiminde yardımcı olur. Anlayışını artırır, zekasını geliştirir, çocuğu bir amaca yönlendirebilir, dikkatini toplamayı, oyun esnasında ortaya çıkan sorunları bir bütün olarak ve detaylarıyla görmeye çalışıp çözüme yönelmesini sağlar. Çocuklar oyun esnasında amaca yönelik davranışlarıyla beden ve aklını uyum halinde kullanabilmeyi öğrenir, karar verme ve yaratıcılık yeteneklerini geliştirebilirler. Büyüklerin baskı ve sınırlamalarından kaynaklanan bunalımlardan oyunla kurtulur ve duygusal olarak rahatlarlar. İyi huyları edinmeyi, toplumsal kuralları ve toplum yaşantısının gerçeklerini oyun oynarken öğrenirler (Fanusçu, 1994; 147).

Oyunla çocuk yeni beceriler ve yeni işlevler kazanmakta, bu kazanımlarını mevcut bilgisiyle yeniden düzenleyerek kaynaştırmakta ve başka durumlarda da kullanabilmektedir. Çocuk yapı inşa, tasarım gibi oyun etkinlikleri ile nesne ve olaylara karşı farklı deneyimler edinir. Oyun, çocuğun gerçekleri sembolik temsiller olarak ele almasını sağlar. Bir önceki öğrendiklerini pekiştirir. Çocuk oyun oynarken eğlenir ve bu ruh hali ile sorunlarını çözerken daha esnek ve daha üretken hale gelir. Çocuk üretkenlik ve estetik anlamda oyunla gelişir böylece bir sanat eseri oluşum aşamalarını ve önemini kavrar. Yaratıcılığa ve estetiğe değer verme oyun aracılığıyla gelişir. Bir sanat eserinin ortaya

çıkışındaki aşamaların önemini kavrarlar. Oyun, çocuğun biliş üstünü nasıl öğrendiğini öğrenmesini sağlar. Çocuğun merak ve keşif arzusu, içten ve ısrarlı davranışları öğrenimini artırdığı gibi dikkat süresini de uzatır. Oyun, çocuğun başarıma ve öğrenme ihtiyacını karşılarken stres ve kaygısını da azaltır (Sevinç, 2009: 21).

1.3.1 Oyunun Çocuğun Fiziksel Gelişimine Etkileri

Oyun esnasında çocuğun tüm bedeni hareket eder. Özellikle hareketli oyunlarda kaslar dolaşım sistemi vb. sistemler daha iyi çalışır, kana daha çok oksijen geçer ve dokulara daha fazla besin ve oksijen taşınır. Vücut oyun esnasında terleyerek toksinlerden arınır. Oyun oynayan çocuk enerjisini atar, iştahı açılır, uykusu düzenli hale gelir. Çocuk oyunda hareketlerini kontrol altına alır, arka arkaya yaptığı hareketlerle çevikliği, performansı, esnekliği artar. Oyun esnasında araç gereç kullanma yeteneği ve gücü gelişir. Yoğurma vb. malzemelerle el-göz koordinasyonu artar, atlama, koşma yürüme vb. hareketlerle denge kabiliyeti ve hızı, organlar arası uyum ve fark etme yeteneği gelişir (MEB, 2004: 8-9). Oyun çocuğun fiziksel olarak gelişimini destekler ve böylece fiziksel olarak denge oyunu, top oyunu, hareketli oyun vb. tüm oyunlar aracılığıyla kendi gelişim hızını yakalayabilir (Aral ve Baran, 201: 71-72).

1.3.2 Oyunun Çocuğun Zihinsel Gelişimine Etkileri

Oyunla çocuk; nesnelere tanır, isimlendirir, işlevlerini öğrenir, mantık yürütme, sebep-sonuç ilişkisi kurma, seçim yapma, dikkatini toplama, bir amaca yönelme, algılama, düşünme, sıralama, analiz ve sınıflandırma yapma problem çözebilme gibi zihinsel işlevlerde gelişimi hızlanır. Renk, şekil, ağırlık, boyut, zaman, mekân, uzaklık, sıcak, soğuk gibi birçok kavramı öğrenir. Ayrıca oyunda kazanmış olduğu deneyimler ve bilgiler arasında ilişkiler kurar, bu bilgilerle de ileride karşılaşacağı başkaca problemleri çözebilme yeteneği kazanır. Çocuk oyun yoluyla hayal gücünü geliştirir, tekrarlama becerisini artırır, üretkenlik ve yaratıcılığını geliştirir, yeteneklerini keşfeder, risk almayı, neden sonuç ilişkisini öğrenir. Oyun ile iletişimin en önemli aracı dil; önce alıcı olarak sonra da ifade edici olarak gelişir. Çocuk oyun içinde diğer insanlarla iletişim kurmak için dili kullanmayı geliştirir. (MEB, 2004: 11).

1.3.3 Oyunun Çocuğun Sosyal ve Duygusal Gelişimine Etkileri

Sosyal ve duygusal gelişimin temeli, çocuğun akranlarıyla ve yetişkinlerle olan ilişkileridir. Baskı ya da aşırı koruma altında yetişen, kendisinden her şeyi mükemmel olarak yapması beklenen çocukların kişilikleri olumsuz etkilenir ve davranışlarına bu durum yansır. Çocuk bu baskılardan oyunda kuracağı ilişkilerle uzaklaşır, kendini ifade etme gücü ve becerisi kazanabilir. Çocuk oyunda yetişkin onayı doğrultusunda değil, kendisi karar verip sorumluluğunu alarak ve sonuçlarına

katlanmayı öğrenerek duygusal dengeyi kurabilir, vicdan duygusu gelişebilir, kendine güvenme, kendini sevme, denetleyebilme, neler yapabileceğini bilme, kurallara uyma, çalışma düzeni, kişisel ve toplumsal alışkanlıklar vb. sağlıklı şekilde kişiliğini geliştirebilir (Sevinç, 2009: 17-19).

Oyun ortamında çocuk, oyunun iyi edici yönüyle günlük gerilimlerden arınmakta enerjisini boşaltmaktadır. Bununla birlikte çocuk yeni beceriler kazanmayı, paylaşmayı ve işbirliğini öğrenir, hayal gücünü geliştirir, derin duygularını, ihtiyaçlarını ve aile bireylerine olan duygularını ifade etme fırsatı bulur. Kendi başına karar vermeyi ve toplu yaşam için gereken kuralları öğrenir (Yavuzer, 2019: 140).

Çocuk oyun aracılığıyla, duygudaşlık yapmayı öğrenir, ruhsal gerilim ve kaygıları azalır, mutluluk ve heyecan duyar, hoşgörü ve ritim duygusu kazanır, kendilik değeri artar, kabullenme duygusu gelişir, başarısızlık kaygısı duymaz, duygusallık ve bilinçlenme kazanır, karar almayı ve sonuçlarına katlanmayı öğrenir, kişiliği gelişir, dış dünya ile ve diğer kişilerle iletişimi iyi olur, inisiyatif alabilir, gerçek yaşama alışmak için beceriler kazanır, kendini tanımayı, paylaşmayı öğrenir. Çocuk oyunla toplumsal rolleri benimser, sorumluluk duygusu gelişir, uzlaşmayı öğrenir, dış dünyaya taklit yoluyla uyum sağlar, ödül ve ceza olmadan olayları yaşar, disiplin kazanır ve tercihlerini kullanabilir, demokratik yaşama adım atar, kurallar doğrultusunda rekabet etmeyi öğrenir (Sevinç, 2009: 32).

1.4 Çocuk ve Oyun Mekânı

Çocuklar sosyal çevreleri ile ilişkileri kadar fiziksel çevreleriyle de etkileşime gereksinim duyarlar. Bu ilişkiler çocuğa mekânsal deneyim kazandıran biyolojik, sosyal, kültürel ve fiziksel ihtiyaçlarına cevap veren ya da vermeyen nesnelere, mekânlar ve yerlerde oluşmaktadır. Mekânın aidiyet ve aşinalık gibi duyguları hissettirmesi çocuğun çevreyle kuracağı ilişkileri kolaylaştıracaktır. Çocuğun sağlıklı bir gelişim süreci için mahremiyete ve kendi egemenlik alanına sahip olması gerekir. Çocuğun kişiliğinin gelişmesinde ve özgüveninin pekişmesinde tamamen kendine ait bir alana sahip olması yardımcı olacaktır (Doğan ve Baksi, 2019: 93). Yapılan birçok araştırma çocuğun davranışlarını belirlemede zekâsı ve kişilik özelliklerinden daha çok mekânların etkisinin olduğundan bahsetmektedir (Tandoğan, 2014: 20).

Çocuk-mekân ilişkisinin tanımlanması için çocuğun psiko-sosyal ihtiyaç ve gereksinimlerinin iyi bilinmesi gerekmektedir. Bu gereksinimler şöyle açıklanabilir (Gür ve Zorlu 2002, akt. Erkan, 2011: 31).

Çocuğun biyolojik gereksinimleri; uygun koşullarda büyüme ve gelişme, sağlıklı ısı, nem ve ışıklandırma koşulları, antropometrik ölçümlere uygun ekipmanlar kullanılması, düzen ve sürekliliktir. Güvenlik gereksinimleri; mekânsal mahremiyet ve özgürlük alanına sahip olma, can ve mal güvenliği, kolay yönelme ve yön bulmaktır. Toplumsal gereksinimleri; sosyal aktivitelere katılıp

kendini kanıtlama, toplumsal iletişim kurma, duygularını paylaşarak kendini dışa vurma ve ortak mekânlarda bulunarak toplumsal bilincin gelişmesidir. Estetik gereksinimleri ise; mekânın esnek, geliştirilebilir ve iyi planlanmış aktiviteleri sayesinde entelektüel arayışlara girme, estetik kavramlarda çeşitlilik, karmaşıklık ve dinamik olmasıdır.

Çocukların oyun potansiyelinde çevre ve mekanın etkisi bulunmaktadır. Çocuk farklı mekanları deneyimleyerek hem mekan bilinci hem de algı ve motor gelişimi uyarılmaktadır. Çocuk üstünde-altında, açık –kapalı, içinde –dışında, yakın –uzak, sağ-sol, gibi kavramları öğrenerek mekan duygusuna sahip olabilir. Mekan ve ortam eğitimde önemli bir potansiyele sahip olup, o ortamdaki biçim, doku, renk, ses ve tasarımın tekrarı çocuğun öğrenmesinde yardımcı faktörlerdir. Oyun alanları çocuklara boyut, biçim, sayı vb. kavramları geliştirebileceği, çocuğun fiziksel, zihinsel, sosyal gelişimi ve eğitimi için temel aktiviteleri destekleyeceği mekânsal bir eğitim alanıdır (Tekkaya, 2001).³

1.5 Çocukların Yaş Gruplarına Göre Oyun Mekânı İhtiyaçları

Çocukların mahalle ölçeğinde oyun için en çok kullandıkları dış mekânlar; konutlarına yakın çevre, sokak ve mahalle oyun alanları olup yaş dönemlerine ve doğal aksiyon çaplarına göre bu mekânların kullanımı değişiklik göstermektedir.

0-1 yaş süt çağı döneminde mekânsal olarak oyunun bir anlamı olmayıp motor gelişim olarak refleksif hareketlerle dokunma, duyma, görme, dil gibi duyuları ile bağ kurarak kendilerini ve dış dünyayı tanımaktan mutlu olurlar. Nesnelerin hareketleri renkleri ve seslerini keşfetmekten hoşlanırlar (Chamberlin, 1998: 4 ve Kılıç, 2017: 169).

1-3 yaş dönemi çocuğun 50-100 metre doğal aksiyon çapı (Çukur, 2011: 73) olup yürüme ve konuşmaya başladığı dönemdir. Temel hareketleri, kendi hareket yeteneklerini keşfetmek için ilk denemeleri yapmaktadır (Kılıç, 2017: 170). Bebeklerle iletişim beyin gelişimleri için önemlidir. Oyun ve oyun mekânları da sağlıklı beyin gelişiminde etkilidir. Çevresinde zengin uyaranlarla büyüyen çocukların beynindeki farklı becerilerine yönelik alanların bağlantı devreleri de daha güçlü olur. Böylece öğrenme, hafıza, dikkat gibi zihinsel yeteneklere de zemin hazırlanır. İlk üç yılda emekleme, ayakta durma, yürüme, duyularını kullanma gibi öğrenilen becerilerini geliştirmeye yönelik oyun alanlarına ihtiyaç duyarlar (0-3 yaş Oyun Rehberi, 2018: 15).⁴

Bununla birlikte bu yaş grubundaki çocuklar, güneşlenme sessizlik, korunma, toprak, taş, tahta, yaprak çiçek su gibi doğada bulunan materyaller arasında ayırım yapma ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri alanlara da ihtiyaç hissederler. Bunun için içerisinde annenin gözetimi altında sessiz alanlara sahip, bitkisel gerektiğinde sınırlanabilecek alanları olan, tehlike unsurlarından

³ http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/milli_egitim_dergisi/151/tekkaya.htm (Erişim tarihi 05.07.2021).

⁴ <https://docplayer.biz.tr/159932429-0-3-yas-oyun-parki-fikir-rehberi.html> (Erişim tarihi 10.08.2021).

arındırılmış kum ve su havuzları, ağaç kütükleri olan oyun alanlarında oynayabilirler. Bu alanların içerisine köpek vb. girmesine engel olacak şekilde alçak parmaklık yapılması ve çocukların gözetimini yapan ebeveynlere yönelik oturma alanlarının olması önemlidir (Çay, 2006: 47).

Bebeklerin emekleme becerilerini geliştirebilmeleri için parkta toprak yahut çim bir alana battaniye serilebilir. Kısa tünel, tepecikler, zıplama için trampolin, kum, su, yapı taşları ve bitkilerle oluşturulan oyun alanlarında oynayabilirler. Çocuklar bu dönemde neden sonuç ilişkisini ve ilk arkadaşlık deneyimlerini de böyle öğrenebilirler (0-3 yaş Oyun Rehberi, 2018: 15). Yürüme, koşma, tırmanma, zıplama, atlama gibi hareketleri yapabilen çocuklar; üst üste konulabilen küpler, su, kum, çamur oyunları, top, tebeşir ve üç tekerlekli bisiklet, sesli, çekmeli-itmeli, tekerlekli oyuncaklardan hoşlanırlar (Chamberlin, 1998: 4).

3-6 yaş döneminde aksiyon çapı 100-200 metre (Çukur, 2011: 73) olan çocuklar daha hareketli, anlatma istekli ve bağımsızlık gücü yüksek olup paylaşma eğilimleri ve benlik duygularının da gelişmesiyle yaşlılarıyla oynayabilecekleri oyun alanlarına ihtiyaç duymaktadırlar. Kaydırdaktan kayma, salıncaklar, atma, ipe dizme, iç içe yerleştirme yazma, ip ve halat oyunlardan hoşlanırlar (Chamberlin, 1998: 5).

Çocuklar 3-6 yaş döneminde farklı öğeleri karşılaştırarak düşünme alışkanlıklarının uyandırılmasına, bedensel ve fikir çalışmalarına, koruma ve gözetim altında olmaya, duygusal ve ruhsal gelişimlerine uygun ortamlara, motor becerilerini ve hayal güçlerini geliştirebilecekleri oyun alanlarına ihtiyaç duymaktadırlar. Bu ihtiyaçlarını; içerisinde kum havuzu, salıncak, dönme dolap, tahterevalli, kızak, alçak atlanabilir duvarlar, yürünebilecek derin olmayan su havuzları, çeşmeler, sivri ucu olmayan küçük 1m çapında kayalar, uygun nitelikte tehlikesiz ağaç kütükleri, farklı büyüklükte bitki perdeleri ve bitkileri olan oyun alanları ile karşılayabilirler (Çay, 2006: 47).

Çocuklar denge, yakalama, atlama, koşu, topa ayakla vurma, fırlatma, sıçrama ve sekme gibi temel hareketleri 2-3 yaş döneminde başlangıç seviyesinde 3-4 yaş döneminde ilk evre ve 5-6 yaşları kapsayan dönemde ise olgunlaşma evresine ulaşarak daha iyi şekilde yapabilmektedirler. 6-12 yaş ilkokul döneminde ise temel hareketlerden özelleşmiş hareketlere geçen çocuklar (Kılıç, 2017: 172) en az 200-400 metre doğal aksiyon alanında, büyüme hızının yavaşlaması, beden dengesinin daha iyi olması, el kol becerilerinin artması, koordinasyon ve çeviklik kazanılması, üst benliğin gelişmesi, özdeşim sonucu cinsel kimliğin gelişmesi, akranlarının yanı sıra daha büyük yaş grupları ile birlikte grup şeklinde oynayabilecekleri oyun ve spor alanlarına ihtiyaç duymaktadırlar (Çukur, 2011: 73 ve Chamberlin, 1998: 6).

Çocuklar 6-12 yaş dönemlerinde kurallı oyunlar, sek sek, saklambaç gibi sokak oyunları, kız erkek cinsiyete göre farklı eğilimlerle gruplaşmalı oyunlar, basketbol, iki tekerlekli bisiklet, küçük el aletleri, ip filelerle ve topla oyun oynamaktan hoşlanırlar. Doğal dürtülü oyunlar, koşmak, atlamak, zıplamak, sallanmak, oturma, konuşma, dinleme, yazma, futbol, basketbol, voleybol gibi sporsal

oyunlar, yağ satarım bal satarım vb. geleneksel oyunlar bu dönemlerde görülen oyun davranışlarıdır. Sporsal oyunlar ve kuşaklar arasındaki kültür akışını sağlayan geleneksel çocuk oyunları bu dönemde birisi doğal biyolojik davranışın diğeri ise geleneksel kültürel akışın sürekliliğini sağlaması bakımından önemlidir (Chamberlin, 1998: 6).

12- 16 yaş ergenlik dönemini de içine alan evrede çocuklar komplike oyun ekipmanları ile oynamak yerine koşmak oynamak ve hız eğilimlerinden dolayı futbol, basketbol, voleybol, vb. grup ve takım halinde oynanabilecek; paten, egzersiz, koşu, bisiklet sürme vb. hızlarını ve güçlerini artırıcı, becerilerini geliştirici çeviklik, denge, koordinasyon gelişimlerine yardımcı oyun alanlarına ihtiyaç duymaktadırlar (Tanrıverdi, 2001: 126).

Çocukların dış mekân oyun alanları arasında, okul bahçesi ve çocuk bahçesi alanlarıyla beraber yetişkinlerin trafik güvenlik vb. kaygılarla müdahale ve muhalefetlerine karşın “sokaklar” da bulunmaktadır. Çocuklar sokakları çekici bulmaktadır. Evin çevresindeki boşluk ve sokak çocuklar tarafından oyun için kullanılmaktadır. Türkiye’de çocuklara yeterli sayı ve nitelikte oyun alanı bulunmayışı da dikkate alındığında sokağın bir dış mekân oyun alanı olarak önemi ortaya çıkmaktadır (Onur ve Güney, 2004: 16-17).

Çocuğun sokakta oyun oynamasında dair Gür (1997)’ün görüşleri şöyledir:

“Ebeveynlerin fiili denetimine gerek kalmadan ancak yine de ebeveynlerin görsel ve işitsel algı alanı içinde, çocukların aktif, pasif, bilişsel, yaratıcı çeşitli oyunlarını oynayabildikleri alanlardır. Ayrıca bu türden mekânlarda oyuna bağlı olarak kullanılan aksesuarlar evlerden temin edilebilmekte, bu durum çocuklarda paylaşma, dostluk ve dayanışma hislerinin gelişmesine yardımcıdır”(Yazgan, 2017: 37).

Şekil 4. Çocuk Sokağı Oyun Alanı Görünüşler

Kaynak: <https://esenler.bel.tr/projeler/cocuk-sokagi/> (Erişim Tarihi: 16.06.2021).

Büyük kentlerde mahalle içinde çocukların oyun ihtiyaçlarını karşılayacakları, arkadaşlarıyla, aile, akraba ve komşu gözleminde rahatça koşup oynayacakları sokak, boş bir arsa vb. alanlar yok denecek kadar azalmıştır. Park alanı olmayan bölgelerde yerel yönetimlerce çocukların oyun ihtiyacına yönelik uygun nitelikte olan bazı sokakların trafiğe kapatılması ve güvenli hale getirilerek çocuklara oyun alanına dönüştürülmesi için günümüzde çalışmalar artmaktadır.

Günümüzde özellikle küçük kentlerde çocukluk dönemini geçirenler mahalle içerisinde kardeş, akraba, komşu çocukları hep birlikte oyun oynama fırsatı bulmuşlardır. Ancak yaşanan yerlerin değişmesi, nüfusun artması, yapılaşma, trafik sorunu vb. nedenlerle çocukların kendi sokak çevrelerinde oynama şansları azalmaktadır. Büyük kentlerde imkânsız hale gelen bu durum çocuğun dışarda geçirdiği süreyi de kısıtlamaktadır. Kentleşme süreci ve değişmekte olan toplumsal yapıyla birlikte çocukların oyun oynayabileceği düzenlenmiş güvenli mekânlara ihtiyaç giderek artmaktadır (Başaran Uysal, 2014: 1).

Küçük bir çocuk kendisinin ve ailesinin dışındaki kişileri, diğer çocukları da tanıyıp öğrenmek ister. Okulundaki ve mahallesindeki diğer çocuklarla nasıl geçineceğini deneyimleyerek öğrenebilir. Bu erken dönemlerde başlayan ve devam eden uzun bir süreçtir. Çocuğun başarılı bir yetişkinlik dönemine hazırlanması için diğer kişilerle iletişim kurması, hakkını savunması ve başkalarıyla yaşamayı öğrenmesi gerekir (Memlük, 1974: 32). Çocukların konut çevresi ve sokaktan sonra bu deneyimleri kazanabileceği çok önemli bir mekan olan mahalle içerisindeki oyun alanlarıdır.

1.6 Oyun Alanları

Çocukların bir köşede sessizce oturması, ayakta hareketsizce durması sürekli hareket halinde olmalarından çok daha yorucudur. Çocukların hareket edecekleri, güneşte koşabilecekleri küçük halleri ile büyük uğraşları olan “oyunlarını” rahatça oynayabilecekleri alanlara ihtiyaçları bulunmaktadır (Memlük, 1974: 38).

Çocuk oyun alanları genellikle 1 ve 14 yaş arasında olan çocukların yoğun kullandığı ve oyun gereksinimlerini karşıladıkları açık alanlardır (Akdoğan, 1972: 23 ve Chamberlin, 1998: 14).

Aksoy (2011: 86), oyun alanlarının gelişim ve sosyalleşmeye etkisini vurgulayarak şöyle tanımlama yapmıştır:

“Çocukların kent yaşamına katılabilmesi, oyun etkinliklerini gerçekleştirerek sağlıklı bir şekilde gelişen nesiller yetiştirilmesinde çocuk oyun alanları oldukça önem arz eder. Çocuk oyun alanları yapıların şekil verdiği şehirlerde, çocukları doğayla buluşturan, çeşitli elemanlarıyla fiziksel, ruhsal ve fizyolojik bakımdan çocukları geliştiren, egzersiz yaptıkları alanlardır. Çocuk oyun alanları çocuğun evin dışında sosyalleşmeye başladığı, aidiyet hissedebileceği ve sahiplenebileceği ilk alanlardan biridir.”

Kapalı alanlarda oyun oynamanın çocukların fiziksel, zihinsel ve sosyal olarak gelişmelerinde olumsuz etki yaptığı çocuk doktorları ve psikologlarının ortak düşüncesidir. Bu sebeple “NSPCC (Çocukları Şiddetten Koruma Ulusal Birliği)” vb. kuruluşlar yetkili kurumlara çocuklara güvenli, konforlu ve iyi tasarımı oyun parkları oluşturmaları için çağrıda bulunmaktadır (Yılmaz ve Bulut, 2002: 346).

Kentleşmenin ve yapılaşmanın hızla arttığı günümüzde çocukların güvenle oynayabileceği sakin ortamların kalmadığı, trafiğin ölüm saçtığı metropol şehirlerde çocuk oyun alanları çözülmesi gereken büyük bir sorun olarak karşımıza çıkar. Çocuk oyun alanlarını planlarken göz önünde bulundurulması gereken en önemli hususun “çocuk” olduğu unutulmamalıdır. Çocuk, sadece ailesi için değil toplumun da en kıymetli kaynağıdır (Memlük, 1974: 31).

Yapılan araştırmalarla çocukların bireysel, çevresel ve toplumsal gelişimlerinde oyun alanlarının önemi kabul edilmektedir (Ermiyagil ve Gürçınar, 2015: 17). Bununla birlikte günümüzde yapılan çoğu tasarımda “*çocuk oyun alanları, kullanma kılavuzu olan alanlara benzemektedir. Çocuğun yapacağı hareketler ve oyunlar önceden belirlenmiştir. Oysa tarifi yapılmış durağan oyuncaklar ve mekânlar yerine, hayal gücü ile oyunlar yaratan, onları kısıtlı bir alana hapsetmeyen mekânsal tasarımlara olanak tanınmalıdır*” (TMMOB Peyzaj Mimarları Odası 10 Kasım 2018 bildirgesi).

Oyun alanları çocukların fiziksel, bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimleri ve eğitimlerinde temel nitelikte olan aktivitelerini gerçekleştirebilmeleri için mekânsal tasarımı yapılmış eğitim alanlarıdır. Oyun alanı çocukların yaratıcı oyunlar oynamasına, su ve kum gibi doğal elemanlarla oynamasına, sessiz oyun, açık alanda oynanabilecek oyunlar gibi bir çok oyun türüne imkân sağlamalıdır (Tekkaya, 2001).⁵

1.6.1 Oyun Alanlarının Çocuğun Gelişimine Etkileri

Oyun alanları çocuğu ruhsal ve fiziksel yönlerden geliştirir, çevreyi tanıyarak farklı deneyimler yaşamasını ve böylece korkularından uzaklaşmasını sağlar. Dayanışma, işbirliği duygusu konsantrasyon gücü ve yeteneğini artırması yanında çocuğun toplum içerisinde girişkenliğini artırır (Akdoğan 1972: 23).Oyunun çocuğun gelişim alanlarına etkilerini fiziksel, zihinsel sosyal ve duygusal olarak şöyle açıklayabiliriz;

---

⁵ http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/milli_egitim_dergisi/151/tekkaya.htm (Erişim tarihi 05.07.2021).

1.6.1.1 Fiziksel Etkileri

Çocukların açık havada oyun oynaması, güneş ve temiz havanın faydaları ile fiziksel gelişimlerini hızlandırır. Oyun çocuğun motor gelişim yetenekleri olan hız, dikkat, güç, koordinasyon ve esnekliğin gelişebilmesi için ideal ortam sunar (MEB, 2014: 8-9).

Çocuklar oyun alanlarında atlama, koşma, fırlatma, zıplama, sallanma, tırmanma, kayma, kazma, yakalama gibi çeşitli etkinliklerden doğan kavramları ve becerileri kazanmaktadır. Çocukların fazla enerji birikimlerini oyun alanlarında boşaltmaktır. Dış ortamlarda baskı altında olmadan gürültülü bağıra çağıra etkileşime girerler, eşgüdüm kazanıp böylece fazla enerjiyi atarlar. Çocuk oyun alanları çocukların yeteneklerini keşfetmelerine, becerilerini geliştirmelerine, bedenlerini tanımalarına güçlerini kontrol edebilmelerine, araç gereçle mesafe algılarını ve yön duyarlılığını kazanmalarına imkân sağlamaktadır. Çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimine yardımcı olur. İç mekânlarda yapamadıkları oyunları çocuklar, büyük kaslarını kullanarak dış mekânda kazanabilirler. Kaydırdaktan kayarak, tırmanarak, ip atlayarak, kovalamaca vb. oyunlarla bedensel gelişimleri olumlu yönde etkilenir (Sevinç, 2009: 18).

1.6.1.2 Zihinsel Etkileri

Yapılan araştırmalarda açık havada oynamanın çocukların hayal güçlerini artırdığı, bağımsızlık sisteminde hayati önem taşıyan ve mutlu olmayı sağlayan epifiz bezini çalıştırdığı, açık hava ve güneş ve D vitamini sentezi etkisiyle çocukların daha iyi öğrenme ve üretken olmalarına katkısı belirtilmektedir (Çukur,2011: 74).

Oyun çocuğun çevresini ve dünyayı keşfi için gerekli bilgileri edinerek merak duygusunu gidermesine, imkân sağlar. Büyüklük, renk, hacim, boyut, ağırlık, sayma, tartma, zaman, uzaklık, uzay ve mekân gibi kavramları; erime, soğuma, buharlaşma gibi doğa olaylarını öğrenmeyi sağlar. Eşleştirme, sınıflama, analiz, sıralama, değerlendirme, problem çözme gibi zihinsel süreçlerin çalışmasını hızlandırır. Oyun aracılığıyla çocuklar seçim yapma, mantık yürütme, sebep-sonuç ilişkilerini kurma, dikkat süresini toplama, kendisini bir amaç için yöneltmeyi öğrenebilir. Çocuk gördüğünü tanımayı, hafızasında tutabilmeyi ve bunları isimleri ile sayabilmeyi oyun aracılığıyla daha kolay ve istekli bir şekilde öğrenebilir. Çocuğun öğrenme ve başarılı olma yönleri oyun esnasında yarışma ortamının kendiliğinden oluşması ile gelişmektedir (Doğanay, 1998, akt..Pehlivan, 2014: 23).

1.6.1.3 Sosyal ve Duygusal Etkileri

Çocuk oyun ortamında aile çevresinde öğrendiği sosyal ve psikolojik özelliklerini davranışa yansıtır. Aile içindeki ana baba tutumlarının bu ortamlarda önemli etkileri görülür. Ev içerisinde edinilen kişilik özellikleri, oyun esnasında diğer çocuklarla iletişimlerinde açık olarak

gözlemlenebilir. Oyun ortamı bu ve benzeri kişisel davranışların geliştirilmesi için imkân sağlar. Bencil, ürkek, saldırgan, pasif çocukların uyumlu, üretken ve bir arada davranışlar edinebilmesi için işbirliği, sırasını bekleme, hoşgörü, takdir etme, yönetme, güdüm içinde çalışma, paylaşma, yardımlaşma gibi toplumsal özellikler kazanmasını destekler. Çocuk karşılaşılabileceği sorunları çözebilmeyi sosyal oyun ortamlarında kazanabilir (Sevinç, 2009: 18-19).

Benlik gelişimini olumlu yönde destekleyen oyun alanları çocuğun toplum içerisinde girişkenliğini, iş birliğini ve dayanışma duygusunu artırır. Toplu olarak oynadıkları oyunlar çocukların işbirlikçi takım ruhlarını geliştirir. Onları ortak bir amaç için başarıya duygu ve deneyimi yaşamaya ve sosyal hayata hazırlar. Liderlik, zamanlama, grup üyesi olma, sırasını bekleme vb. birçok özellik doğal koşullarda daha kolay kazanılır. Kısıtlamasız olan oyun ortamı, çocuklara inisiyatif alma, kendilerini istedikleri şekilde ifade etme özelliklerini de kazandırır. Oyun alanlarında hareketli oyunlar ile çocuklar saldırganlıklarını olumlu yönde kanalize edebilirler. Çevrelerini tanıyarak korkularını atarlar (Sevinç, 2009: 161).

1.7 Çocukların Oyun Hakkı

İnsan Hakları Yasası bağlamında Birleşmiş Milletler 1959 yılında bir genelge yayınlamıştır. Bu genelgenin 7. maddesinde “Çocuğa eğitimde olduğu gibi, oyun oynamada da tam fırsat tanınmalıdır; toplum ve kamusal otorite bu hakkı yerine getirmeye çalışmalıdır” ibaresi bulunmaktadır. “UNICEF ve IPA (International Play Association)” kuruluşları çocukların oyun oynama ve oyun alanları hakları ile ilgili çalışmalar yapmaktadır.

Birleşmiş Milletler Kongresi'nin 20 Kasım 1989 yılında yenilediği Çocuk Hakları Bildirgesi'nin 31. Maddesinde ise “çocukların boş zaman geçirmeye, dinlenmeye, yaşlarına uygun olarak oyun oynamaya ve kültürel ve sanatsal etkinliklere katılma haklarına” vurgu yapılmaktadır.

Dünya Çocuk Yılı (1977) nedeniyle “Çocuk Oyun Hakları Malta Deklarasyonunda” oyunla ilgili olarak beslenme, barınma, sağlık ve eğitim gibi her çocuğun gelişimsel potansiyelinde hayati önemi olduğuna vurgu yapılmıştır (Tekkaya, 2001; Yılmaz ve Bulut, 2003).

Çocuk haklarının korunması ve desteklenmesi bağlamında çalışmalar yürütmekte olan 1961 yılında kurulmuş uluslararası sivil toplum örgütlerinden IPA (Uluslararası Oyun Derneği), düzenlediği toplantılarla çocukların oyun hakkını geliştirmeye yönelik kararlar ve öneriler sunmaktadır.

Bu önerilerden bazıları; çocukların serbest zamanlarında oynamaya ihtiyaç duyduğu; zamanın koşullarına uygun çocuğun benlik saygısı, aidiyet hissi ve keyif duygusunu yaşayıp geliştirebileceği mekan, materyaller ve doğal alanların uzmanlarca programlar yapılarak temin edilmesi; geçmişi, kültürü ve yaşı ne olursa olsun ayırım yapılmadan bütün çocukların insanlarla

etkileşiminin sağlanması; “geleneksel- yerel oyunların” korunmasına ve kullanımına yönelik teşviklerin yapılması; ticari amaç vb. sebeplerle çocuk oyunlarının sömürülmemesi, şiddet ve yıkım içeren oyunların üretimine engel olunmasıdır.⁶

1.8 Oyun Alanlarının Yapım Amacına (Tasarımına) Göre Sınıflandırılması

Çocuklar için 19.yüzyılda önemli gelişmelerden biri de çocuğun yetişkinlere göre gereksinimlerinin farklı olması “*minyatür bir yetişkin*” olmadığıdır. Kendine ait oyun alanı olmayan çocuklar evlerinin bahçesi, sokaklar, boş arsa vb. alanları oyun mekânı yapmışlardır. Trafik kazaları nedeniyle çok sayıda çocuk sıkıntı yaşamış ve zarar görmüştür. Çocukların bu ve benzeri tehlikelere karşı korunması amacıyla bazı aktivistler 1880-1890 yılları arasında Kuzey Amerika’da ilk çocuk oyun alanlarını uygulamışlardır (Canlı ve Demirarslan, 2020: 66).

Şekil 5. İlk Çocuk Oyun Alanı Örnekleri

Kaynak: Canlı ve Demirarslan, (2020: 66).

Günümüzde sokakların oyun için tehlikeli olması vb. faktörler yine çocuğun alanını kısıtlamakta bununla birlikte gelişen teknoloji ile evde hareketsiz sanal oyunlara yönelen çocuklar gelişim ve sağlık yönünden olumsuz etkilenmektedir.

Bu olumsuzlukları gidermek için gelişmiş ülkeler başta olmak üzere çocuğu açık hava oyun alanlarına çekebilmek ve doğayla tekrar buluşturmak için yeni çözümler aranmaktadır (Canlı ve Demirarslan, 2020: 66). Çocuk parklarının yalnızca fiziksel aktiviteler ve eğlenme amaçlı değil, çocukların sosyalleştikleri, doğayı keşfettikleri, yaratıcılıklarını geliştirebilecekleri alanlar haline gelmesi için çalışmalar yapılmaktadır. Geleneksel oyun alanları olarak bilinen kaydırak, salıncak, kum havuzu gibi ekipmanların olduğu alanlar çocuğu kaba motor ve kas aktivitesi gibi fiziksel yönden geliştirmektedir. ABD’D 1960’larda ortaya çıkan ve günümüzde yaygınlaşan “macera oyun alanı” fikri çocuklara çevrelerini keşfetme imkânı sağlamaktadır. Çocukların yaratıcılığını

⁶ <http://www.ipaturkiye.org/#cocuk-oyun-hakki> (Erişim tarihi 11.07.2021).

destekleyen, hayvan ya da bitkileri tanıtıcı bir tema ile geliştirilen vb. oyun alanları ile çocuk parklarında doğaya yeniden dönüş görülmektedir (Başaran Uysal, 2014: 3).

Çocukların becerilerini geliştirmelerine, yeni bir şeyler öğrenmelerine, doğayla buluşmalarına imkân sağlayan oyun alanları farklı tarz ve yapıda dizayn edilmektedir. Bunlardan en çok bilinen ve kabul görenler aşağıda belirtilmiştir (Pehlivan, 2014: 58-61).

1.8.1 Geleneksel Oyun Alanları

En yaygın görülen oyun alanı tipidir. Standart oyun malzemeleri kullanılmaktadır. Salıncak, kaydırak, tahterevalli gibi oyun ekipmanları ile daha çok kas aktivitesi ve motor gelişimine yardımcı oyun alanlarıdır.

Şekil 6. Geleneksel Oyun Alanı Örnekleri

Kaynak: <https://iston.istanbul/cocuk-oyun-gruplari> (Erişim Tarihi: 10.09.2021).

Geleneksel oyun alanları kullanılan malzemeler bakımından daha çok adale gelişimini sağlaması, oyun donatılarının genellikle çocukları cezbedici olması ve güçlü oyun imajı vermesi, çocukların en sevdiği oyun donatılarından olan sallanma ve kayma aktivitelerini sağlaması avantajlı taraflarıdır. Çocukların üretkenlik, keşif, problem çözme gibi yeteneklerini geliştirememesi, metal ağırlıklı malzemelerin kullanımı nedeniyle güvenliğinin az olması, bireysel oyun ağırlıklı olup mekânın toplu oyuna elverişli olmayışı geleneksel oyun alanlarının dezavantajları olarak sayılabilir.

1.8.2 Çağdaş (Heykelsi) Oyun Alanları

Genel olarak bir tasarımcı, mimar ya da peyzaj mimarı tarafından planlanan bir yapı formunun tüm parçalarını birleştirici oyun alanlarıdır. Arazi ve malzemeler heykelsi olarak kullanılır. Statik yapıda olan heykelsi oyun alanlarının; su, fiskiye, tırmanma tepeleri, tüneller içinden yapılmış kayma yerleri gibi özellikleri bulunur. Sayıca az fakat daha maliyetli, çocuklar tarafından geleneksel oyun alanlarına nazaran daha çok beğenilen, eğitsel işlevi de olan alanlardır.

Heykelsi oyun alanlarının avantajları arasında; oyun formu bakımından eğitimsel işlevi ile yetişkinler tarafından da beğenilmeleri, estetik yapıları, çocukların özellikle su öğesinden

hoşlanmaları, sosyal oyun oynama ve gözlem yapma olanakları sayılabilir. Fazla miktarda beton ve toprak kullanımı nedeniyle maliyetli olması, bazı çocukların adale geliştirme isteklerini karşılayamaması bu nedenle de çocukların çabuk sıkılması, karmaşık olması, geri çekilme, ortak kullanım vb. nedenlerle sorun yaşanabilmesi durumları dezavantajları arasında sayılabilir.

Çağdaş oyun alanları ilerleyen teknolojinin de etkisiyle oyun ekipmanlarını üreten firmalar tarafından yenilenip geliştirilmektedir. Oyun alanı plancıları, 1980'lere kadar, oyun alanı ve bulunduğu yer arasındaki bağlantıyı güçlendirmek için mahallenin sahip olduğu tarihi, coğrafyası, yerel ve kültürel özelliklerine odaklanmıştır (Parlsons, 2011).

Şekil 7. Çağdaş (Heykelsi) Oyun Alanı Örnekleri

Kaynak: <https://www.petit-mag.com/dunyanin-en-guzel-cocuk-parklari-d518> (Erişim Tarihi: 16.06.2021).

1.8.3 Macera Oyun Alanları

Heykelsi oyun alanlarına karşıt yapılan oyun alanlarıdır. Bu alanlarda hiçbir oyun ekipmanı statik değildir. Çocuğun kendi oynayacağı malzemeleri kendisinin yaratacağı el aletleri yer alır. Macera oyun alanlarında “yönlendirme” yerine “katılımcı oyun” görülür. Bir lider olması önemli olup, lider oyun aletlerinin kullanımını çocuklara öğretir ve onları serbest bırakır.

Sosyal ve fiziksel açıdan oyunu geliştirecek gereksinimlerin çoğunu karşılayabiliyor olması, emniyetli alanlar olması, çocukların problemlerini çözmelerine, yardımlaşmalarına ve kendilerini keşfetmelerine imkân sağlaması yönleri, macera parklarının avantajlı yönleridir. Çocuklar çamur vb. malzeme ile oynadığı için oyun alanı görünümüne anne ve babaların itiraz edebilmesi yahut oyuna karışarak çocukları engelleyebilmesi, çoğunlukla okul çağı çocukları tarafından kullanılması, oyun alanı tipinin dezavantajlarıdır.

Şekil 8. Macera Oyun Alanı Örneği Wild Play Parkı, Avustralya

Kaynak: <https://xxi.com.tr/i/dogada-kesif> (Erişim Tarihi: 16.06.2021).

1.8.4 Özel Öğrenim Amaçlı Oyun Alanları

Engelli çocukların kullanımını kolaylaştıracak şekilde tasarlanmış oyun alanlarıdır. Bu alanlar, özel ihtiyaçlı çocuklara normal oyun deneyimi yaşatır. Özel ihtiyaçlı çocukların diğer çocuklardan ayrı değil birlikte oynamalarına fırsat tanır. Sosyal oyun, fiziksel oyun ve toplu oyunların oynanabilmesi için imkân sağlar.

Şekil 9. Özel Öğrenim Amaçlı Oyun Alanı

Kaynak: <https://iston.istanbul/urun/engelsiz-park> (Erişim Tarihi: 10.09.2021).

1.8.5 Yaratıcı Oyun Alanları

Bu tip oyun alanları çocuklara modüler bölümler önerir ve bu parçalarla çocuklar aletlere gerek duymadan kendi oyun alanlarını oluşturabilirler. Toplu oyun, sosyal oyun ve fiziksel oyunların hepsini bu parklar kapsamaktadır. Ancak modüler sistemlerin çocuğun serbestliğini engelliyor olabilmesi, çocukların bazılarının alet kullanmayı öğrenememesi bu tip oyun alanlarının sınırlılığdır.

Şekil 10. Yaratıcı Oyun Alanı Görünüşü

Kaynak: <https://www.crystalriverfl.org/comserv/page/creative-playground> (Erişim Tarihi: 16.06.2021).

1.8.6 Doğal Oyun Alanları

Çocukların oyun alanlarında bitkisel tasarım, kayalar, bitkiler, tepeler, ağaç kütüğü, kum su vb. doğal öğelerle temas kurması; çocuğun çevresini keşfetmesi, kendini tanıyabilmesi, doğanın ve evrenin düzenini kavrayabilmesi, üretkenlik yönlerini geliştirmesinde çok önemlidir. Bununla birlikte çocukların özerklik döneminde bunalımlarını doğal öğelerle uğraşarak atlatmalarına, fiziksel, zihinsel, sosyal yönlerden çocukların sağlıklı gelişimlerine katkı sağlamaktadır (Çukur, 2011: 74).

Şekil 11. Doğal Oyun Alanı Görünüşü

Kaynak: <https://childrensroom.net/natural-playground/> (Erişim Tarihi: 16.06.2021).

Fjortoft and Sageie (2000) tarafından yapılan bir araştırmada; çocuklara orman içerisinde bir doğal alanda oyun oynama imkânı verilmiştir. Doğal oyun alanlarının çocukların oyun ihtiyaçlarına cevap vermedeki rolü incelenmiştir. Araştırma sonucunda; doğal oyun mekânlarının çocukların oyun ihtiyaçlarına cevap verdiği, eğimli alanları, geniş çimleri ve bitkileri ile çocukların motor gelişimlerini etkilediği belirtilmiştir (Turgut ve Yılmaz 2010: 1620).

Doğal oyun aracı olarak çocuklar tarafından en çok tercih edilen “kum, su ve bitkilerin” çocukların gelişimleri ile ilgili faydalarını şöyle özetleyebiliriz.

Kum

Her yaş grubunu cezbeden, çocukların el ve göz koordinasyonu, ince motor becerileri, dokunma duyularının gelişimi için çok önemli bir doğal oyun elemanıdır. Çocukların birbirlerini izledikleri paralel oyuna imkân veren kum oyun alanları, kum havuzları, rüzgardan korunaklı sakin bir yerde, hem gölgelenme hem de güneşlenmeye olanak tanınmalıdır. Geniş bir kum alanda tekerlekli sandalye ve bebek arabaları için geniş bir kum alanda geçiş ve dolaşmaya olanak veren yüzeyler yapılmalıdır. Kum havuzlarında bir bölüm çocukların çamurla da oynayabileceği şekilde uygun bir drenaj sistemi ile ayrılabilir. Kumun temiz kalması ve sertleşmemesi için düzenli aralıklarla yenilenmesi gerekir (0-3 yaş Oyun Rehberi, 2018: 15) Ayrıca günümüzde cam kırıkları ve hayvan dışkıları vb. tehlikelerden çocukları korumak için kum havuzlarının etrafı bir tel çitle, havuzun üzeri de bir file ile kapatılabilir.

şekil 12. Kum Havuzu Oyun Alanları

Kaynak: <https://www.fatih.bel.tr/tr-TR/minik-fatihlileri-kum-havuzlarimiza-bekliyoruz-57913> (Erişim tarihi, 10.09.2021).

1909 yılında Danimarkalı bir eğitimci olan Hans Dragehjelm “Kumlarda Çocuk Oyunları” isimli kitabında “kumu”, çocuğu eğlendiren ve oynama isteği uyandırarak kendine çeken bir oyuncak olarak tanımlamaktadır. Çocukların kumla oynadıkça yeni fikirler üretebileceklerini, bu fikirleri uyguladıkça da zihinsel olarak gelişimlerinin destekleneceğini belirtmektedir. Çocukların kumda kendi başına oynama faaliyetiyle küçük kas becerilerini başka çocuklarla oynayarak ta yardımlaşma vb. sosyal yönlerini geliştireceğini, dolayısıyla da kumun çocukların eğitiminde fiziksel, zihinsel ve sosyal yönlerini destekleyici bir araç olarak kullanılabileceğinden bahsetmektedir (Ummanel, 2018: 8-9).

Şekil 13. Sarıyer Atilla İlhan Parkı (0-3 yaş) Kum Oyun Alanı Görünüşleri

Kaynak: <https://m.bianet.org/cocuk/yasam/214071-0-3-yas-icin-ilk-park-sariyer-de> (Erişim Tarihi: 16.06.2021).

Su

Su ögesi, kum gibi çocuklar için çekici oyun elemanlarından olup çocuklara birbirinden farklı birçok oyun deneyimi sağlar. Bir yandan da çocuklar su ile oynayarak rahatlar ve eğlenirler. Su ile oyun alanları, suyun oyun esnasında içilebileceği ve derinliği ile tehlike olabileceği için sağlık ve güvenlik koşullarıyla ilgili standartlara uygun olmalıdır. Kayma ve düşme risklerine karşın da ıslak zeminlere ve alan sınırlarına önlem alınmalıdır. Yetişkinler için de çocuklarını rahatlıkla gözetebilecekleri alanlar yapılmalıdır (0-3 yaş Oyun Rehberi, 2018: 40). Su ile oyuna fırsat veren çeşmeler, içinde sığ hareketli sulu zeminler, gezinti havuzları 0-6 yaş ve 6-12 yaş grubu çocuklar tarafından cazip bulunan ve sevilen oyun mekânlarıdır.⁷

Şekil 14. Su Oyun Alanı Örnekleri

Kaynak: <http://www.play-scapes.com/play-design/natural-playgrounds/richter-spielgerate-water-play/> (Erişimtarihi, 10.09.2021).

⁷https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/61582/mod_resource/content/1/19.%20B%C3%B6l%C3%BCm%20-%C3%87ocuk%20Oyun%20Ekipmanlar%C4%B1.pdf (Erişim tarihi, 10.09.2021).

Çocuklar için “kum ve su” iki yaşından itibaren temel oyun malzemeleridir. Çocuklara açık alanda oyun oynamanın yanı sıra, kum havuzu veya su ile oynayabilme alanı oluşturulduğunda çocuğun fiziksel gelişim alanına etkisi gibi zihinsel gelişimine ve kendine güvenmesine de yardımcı olur (Yavuzer, 2019: 236).

Bitkiler

Bitkilerle şehir hayatı içerisinde özlenen bahçe ortamı çocuklara parklarda yaşatılabilir. Parklarda çocukların tadına bakabilecekleri, dalında nasıl yetiştiğini görebilecekleri meyve ağaçları, yetişkinlerin gözetim ve yardımıyla ekilip biçilebilecek küçük bostan alanları, hobi bahçeleri; renk, doku ve koku özellikleri ile mevsimleri kavrayabilecekleri ağaçlar, çocukların gelişiminde diğer oyun elemanları kadar önemlidir. Ayrıca bu bitkilerin dikim, bakım, toplama işlerinde mahalleden her yaş grubunun buluşması çocukların duygusal gelişimlerine ve sosyalleşmesine katkı sağlamaktadır (0-3 yaş Oyun Rehberi, 2018: 40).

Şekil 15. Bitkilerle Oyun Örnekleri

Kaynak:

1. <https://www.egitimpedia.com/agaca-tirmanan-cocuklar-okulda-daha-basarili> (Erişim tarihi, 20.09.2021).
2. <https://www.google.com.tr/amp/s/yemek.com/amp/mutlu-bir-cocukluk-gecirdiginizin-kanitlari/> (Erişim tarihi 20.09.2021)

Bitkiler saklanma, tırmanma, atlama gibi oyunlara imkân sağlayarak çocukları kas gelişimleri gibi fiziksel olarak geliştirebilecek oyun araçlarıdır. Bitkiler aracılığıyla doğaya merak duyabilecek çocuklar aynı zamanda bitkilerin tohumlanma, tomurcuklanma, renk, yaprak vb. değişimleri ile de sebep-sonuç ilişkisini kurmayı, yaşamsal döngüyü anlamayı öğretmektedir (Turgut ve Yılmaz 2010: 1620).

Oyun alanlarında bitkiler çocuklara doğal ortamda olduklarını hissettirir ve böylece çocuk dış mekan ortamında özgür bir şekilde davranabilir. Ayrıca çocuklar kavrama ve öğrenme yeteneklerinin en kolay olduğu çocukluk dönemi içerisinde doğa bilincine de sahip olmalıdırlar. Bu bilinç en iyi çocuk oyun alanlarında verilebilir (Aksoy, 2011: 104).

1.9 Çocuk Oyun Alanı Ekipmanları

Çocuk oyun alanında kullanılan ekipmanlar çocukların hayal güçlerini artıracak, yaratıcılıklarını ortaya çıkaracak, geliştirilebilecek nitelikte olmalıdır. Ayrıca çocukların renk kavramı ve oyun motivasyonları için uygun renklerde ve çocukların sağlığına zarar vermeyecek standart ve özellikleri taşımalıdır. Oyun ekipmanları çocuklara özgürlük, sosyalleşme, çevresini ve çevre faktörlerini algılamaya yönelik imkân vermeli, oyun çeşitliliğine fırsat sunmalı, zıplama, koşma, dönme gibi oyunlar için hareket çeşitliliği sağlamalıdır. Antropometrik ölçümleri ve psikolojik verileri ile yaş gruplarına uygun olmalı, keskin köşeler, yutulacak parçalar vb. yönlerden güvenilir olmalı, çevre dostu, zehir içermeyen çocukların sağlığına uygun malzemelerden yapılmalıdır. Çocukların güvenliği için sahaya kurulumlarından sonra da gerekli standartlara uygunluk kontrolleri ve bakımları periyodik aralıklara yapılmalıdır. Oyun alanlarında yaygın olarak kullanılan oyun ekipmanlarını şöyle sıralayabiliriz;⁸

Salıncaklar; her yaş grubundan çocuğun en çok sevdiği geleneksel oyun ekipmanlarından olup dinlenme, eğlenme yanında fiziksel ve sosyal gelişime faydalıdır. Salıncaklar duyu organları aracılığıyla alınan verilerin sinir sistemince doğru yorumlanamaması durumu olan "duyusal bütünleme bozukluğu" tedavisinde gelişime yardımcı ve rahatlatıcı özelliğe sahiptir.⁹ Salıncakların oyun alanında yerleşimi kazalara sebep vermemek için çok önemlidir. Çocukların yoğun oynadığı diğer ekipmanlara yakın alanlara, girişlere, duvar kenarlarına ve diğer salıncaklara yakın yerleştirilmemelidir.

Tırmanma ekipmanları ile çocuklar mücadele ederek yükseklere ulaşabilmekte ve bu noktadan bir perspektif edinmektedirler. Bu oyun elemanları çocukların büyük küçük kas gelişimlerine ve fiziksel gelişimlerine katkı sağlamaktadır.

Kompleks oyun ekipmanları; Kayma, tırmanma, dengede kalma vb. hareketlerin birçoğunun birlikte kullanımına imkân veren çocukların fiziksel ve sosyal gelişimine yardımcı, çocukların ilgisini çeken ve yoğun kullanılan oyun araçlarıdır (Çay, 2006: 39).

Bunlardan başka **tahterevalli, barfiks, dönmeli oyun ekipmanları, köprüler, tüneller, lastikler, yüzey işaretleri, oyun evleri ve bitki labirentleri** çocukların denge, ince ve kaba motor gelişimlerinde ve sosyalleşmelerinde faydalı oyun ekipmanlarıdır (Çay, 2006: 39).

⁸https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/61582/mod_resource/content/1/19.%20B%C3%B6l%C3%BCm%20-%C3%87ocuk%20Oyun%20Ekipmanlar%C4%B1.pdf(Erişim tarihi, 12.09.2021).

⁹ <https://www.tommybaby.com.tr/blog/icerik/salincak-kullanimi-icin-3-onemli-neden>(Erişim tarihi, 12.09.2021).

1.10 Oyun Alanı Tasarımında Dikkat Edilmesi Gereken Unsurlar

Oyun alanı yeri seçiminde alanın gün boyu güneş ışığı almasına, iskân alanlarının merkezine ve okul bahçelerine yakın olmasına dikkat edilmelidir. Trafik yoğunluğu olan yollar, demir yolları ve endüstri alanı gibi yerlere yakın olmamalıdır. Mevcut alanda bulunan doğal özellikteki kaya, dere, büyük gölgeli ağaçlar vb. korunmalıdır. Oyun alanlarının; özel konumlama ve büyüklük bakımından uygun nitelikte alanlar olmasına dikkat edilmelidir. Çocuğun gelişim alanlarına yönelik farklı tipte fonksiyon ve oyun elemanlarını içermelidir. Çocukların çok sıcak havalarda güneşten korunma maksadıyla oyun yerlerinin üzerinin suni yahut doğal bir gölgeleme elemanı ile örtülmesi gerekir. Çocukların güvenliği için bütün mekânlar gürültüyü de izole edecek bitkilerle yahut yapısal perdeleme elemanları ile sınırlandırılmalıdır. Uçurtma alanı, geleneksel oyunlar gibi çocukların oyunları için serbest alanlara, herkese açık olan sığınak, WC, depo, çeşme vb. alanlara yürüyüş yollarına ihtiyaç bulunmaktadır (Yılmaz ve Bulut, 2002: 33).

Çocuk oyun alanları planlamasında önemli olan unsurlarla ilgili olarak Gökmen'in açıklamaları şöyledir;

“Çocuklara zengin ve uyarıcı çevreler sağlayan, çocukların yeteneklerini ortaya çıkaran, çocuklara saygılı olan, onlara oyun özgürlüğü ve eşitlik sağlayan, riskin önemini göz önünde bulunduran oyun alanları yaratılmalıdır. Doğru planlanmış alanlar, çocukların büyük başarılar elde etmesine ve özgüven duygusunun artmasına olanak tanır. Çocuklar, diğerlerinin olduğu, yetişkinlerin bulunduğu, bazı etkinliklerin olup bittiği yerde olmak isterler. Bu nedenle oyun alanları istenen sonuçların alınabilmesi için toplumdan ayrılmamalıdır. Küçük çocuklar, anne ve babalarının, evlerinin ve komşularının gözü önünde, yakınında olmak isterler.”¹⁰

Oyun alanları tasarlanırken dikkat edilmesi gereken unsurları maddeler halinde belirtirsek (Gür ve Zorlu, 2000; Tekkaya, 2001; Alqudah, 2003; Uluğ, 2007; akt. Ter, 2015: 211-213):

Oyun alanları çocukların fiziksel, zihinsel, sosyal gelişimlerine ve çocukların engelleri de düşünülerek tasarlanmalıdır.

Oyun alanlarında yaş grubuna göre düzenlemeler yapılmasına dikkat edilmelidir. Özellikle 2-5 yaş grubu ile 6-12 yaş grubu için ayrı alanlar yapılmasına alan yeterli olmayıp birlikte plan yapılmak zorunluluğu varsa küçük yaş grupları için güvenlik önlemleri alınacak şekilde planlama yapılmalıdır.

---

¹⁰ <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=361&RecID=>
(Erişim tarihi: 08.06.2021)

Oyun alanları oyunun türlerine göre aktivite alanlarına ayrılmalı ve çocuklara seçim alternatifleri sunabilmelidir. Aktivitelerin en sessiz olanı merkezde olacak şekilde diğerleri etrafında planlanmalıdır.

Oyun yapıları çevresine güvenlik ve çocukların oyun deneyimlerini artırmak için patika ve yaya yolları tasarlanmalıdır. Oyun alanlarına ulaşacak yolların taşıtlardan korunaklı olması, yaya yolları ile bütünlük oluşturması ve oyun alanlarına özellikle okul öncesi çocukların mümkün olduğunca trafikle karşılaşmadan geçiş yapabileceği şekilde planlama yapılmalıdır. Oyun alanı girişlerinin de taşıt sirkülasyonu ile kesişmesi tehlikeli olacağından dikkat edilmelidir. Egzoz, duman kirli hava vb. etkilere karşı oyun alanları trafikten uzak alanlarda ve etrafına bitki perdelemesi yapılmalıdır. Oyun alanlarında sirkülasyon aktivite bölgelerine yöneltecek şekilde olmalı, alanlar çocukların rahatça hareket etmelerine imkân sağlamalı ve oyun araçları çevresinde engel bulunmamalıdır.

Çocukların oyun alanlarında çevrelerini biçimlendirme, değiştirme becerileri kazanabilmeleri, gelişimleri ve yeni yapıları kurabilmeleri için kum çakıl gibi doğal malzemeler tercih edilmelidir.

Su ögesi her yaş grubundaki çocuk için eğlenceli ve önemli bir oyun aracıdır. Bununla birlikte bakım, güvenlik, vb. nedenlerle oyun alanlarında kullanımı kısıtlı olsa da koşulları uygun alanlarda kullanılabilir.

Oyun alanları çocuğun keşif, gözlem, problem çözme, deneme- yanılmalar yaşayarak gelişimine ve öğrenmesine imkân vermelidir. Çocukların oyunlar esnasında mücadele etmeleri bir taraftan vücutlarını keşfederek tanımalarını bir taraftan da özgüvenlerinin gelişimini sağlayacaktır.

Tırmanmak, yükseklere ulaşmak oradan farklı bir görüşle çevresini izlemek çocukların sevdiği aktivitelerdendir. Oyun alanlarında tırmanma aktivitelerine yer verilirken güvenliğin sağlanması çok önemlidir. Çocuk kazaları çoğunlukla düşme nedeniyle olduğu için tırmanma ekipmanlarının kaliteli olması düşmeye karşı zeminin güvenli yumuşak malzeme ile kaplanması gerekir. Çocukların yine sevdiği ve zevk aldığı hızlanma hissi ve motor koordinasyon gelişimine yol açan kaydırak vb. oyun donatılarının eğimleri, çocukların hızlarını kontrol edebilecekleri şekilde ve standartlara uygun olmalıdır.

Oyun alanlarında çocukların oturma ve konuşma işlevlerini güvenli ve konforlu olacak şekilde gerçekleştirebilmeleri için ergonomik yapıda oturma üniteleri tercih edilmelidir.

Oyun alanlarında renk faktörü çocukların tepkilerini, duygularını olumlu yönde uyarma ve güçlendirmeye yöneltecek şekilde tasarımlarda kullanılmalıdır. Hazır edinilen yahut tasarlanan oyun ekipmanlarında yaş gruplarına uygunluk, statik-dinamik antropometrik ölçülere uygunluklarına dikkat edilmelidir.

Tasarım aşamasında çocukların su içme, ellerini yıkama, tuvalet gibi ihtiyaçlarına ulaşabilme imkânına dikkat edilmelidir. Oyun alanları oluşturulurken doğal bir oyun ortamı olmasına önem verilmelidir.

Oyun alanları dört mevsim koşulları düşünülerek planlanmalı ve yazın güneşin etkilerinden, sert rüzgârlı alanlardan korunaklı olacak şekilde ünitelere yer verilmelidir.

Oyun alanlarında kendilerini güvende hissetmek isteyen çocuklara ve onları oynarken gözlemlemek isteyen ebeveynlere yönelik yer seçimi ve planlama yapılmalıdır.

Çocuk oyun alanlarında zamanla farklı gereksinimler ortaya çıkabilir. Yeni alanlar oluşturmaya yahut yenilemeye yönelik ilk tasarımın esnek olmasına özen gösterilmelidir.

Oyun alanları kendine özgü olmalı, çevresinde kolay algılanmalı ve çocukların güçlü ve kolay hatırlayabileceği bir imgeye sahip olmalıdır.

Oyun alanlarında bitkilendirme yapılırken ağaçlar ve çalılar çocukların oyunlarını etkilemeyecek şekilde sessiz oyunların oynandığı alanlara daha çok dikilmelidir. Çocukların aktif oyun oynadıkları alanlarda yüksek boylu, geniş taçlı bitkilerin dikimi yapılmamalıdır. Mevcut ağaçlar korunmalı, zehirli meyve yaprak salgı vb. toksik etkileri olan ağaçlar, kullanılmamalıdır. Bitkilendirmede çiçek parterleri içerisinde kesme ve nadide olan çiçekler kullanılmamalıdır. Bitkisel tasarımda kullanılacak ağaçtan yer örtücü bitkiye kadar tüm bitkiler gelişme dönemini tamamlayıp alacakları son formlarına göre mesafeleri bırakılmalı ve planlama yapılmalıdır.

Oyun alanlarının tasarımında ve oyun ekipmanlarının seçiminde çocukların katılım sağlaması çok önemlidir. Oyun ekipmanlarının çeşitliliği, çocukların oyun ve gelişim ihtiyacına cevap verecek nitelikte olması tasarımda dikkat edilmesi gereken hususlardandır.

“Oyunun iki düzeyi vardır. Bunlardan birincisi çocukların oyun oynadıkları alanda kalmalarını sağlamak. ikincisi ise eğitim ile ilgili gelişmelerine katkıda bulunmaktır. Bu iki oyun düzeyi arasındaki farklılığı kavrayabilmek hiç kolay değildir. Çocukların aktif olarak katıldığı oyun bazen iyi gözükabilir ancak buna karşılık eleman noksanlığı eğitimsel gelişmeye sekte vurur” (Parry ve Archer, akt. Fanusçu, 1994: 146).

Oyun alanlarının nitelikli olmasına etki eden faktörler şöyle sıralanabilir (Beckwith, 1995: 209-214) ;

Oyun alanları çocukların farklı oyunları deneyimleyebilmesine olanak verecek çeşitlikte **“karmaşık”** olmalıdır.

Oyun aktiviteleri doğal bir akış oluşturacak şekilde düzenlenmeli ve **“bağlantılı”** olmalıdır.

Oyun mekânları çocukların oyunla ve birbirleriyle etkileşimini sağlayacak düzende **“sosyal”** olmaya yönelik tasarlanmalıdır.

Oyun ekipmanlarının farklı kullanımlara olanak vermesi için fonksiyonel olarak modüler vb. sistemde “**esnek**” olmasına dikkat edilmelidir.

Oyun mekânları çocukların denge, esneklik, dinamik koordinasyonlarını sağlamaları, yaratıcılıklarını kullanmaları için “**zorlayıcı**” oyun ekipmanlarını içermelidir.

Oyun ekipmanları farklı yaş grupları ve farklı yeteneklere hitap edecek şekilde “**geliştirilebilen**” olmalıdır.

Oyun alanları ve oyun ekipmanları güvenlik standartlarını sağlamalıdır. Bu standartlar sağlandığında kaza riski daha az olur ve çocuklar “**güvenli**” oyun ortamı içerisinde risk alarak oyun oynama imkânına sahip olurlar. Böylece hem çocukların üretkenliği hem de alanın işlevselliği artmaktadır.

Bu yedi prensip “karmaşık, bağlantılı, sosyal, esneklik, zorlayıcı, geliştirilebilen, güvenli” olma özelliklerini karşılayan çocuk oyun alanları” çocukların daha uzun süre oyun oynayacağı, daha sakin davranışlarda bulunacağı, paylaşımcı özelliklerinin artacağı, kişilik ve dil becerileri gibi gelişimlerinin, yeteneklerinin geliştirilebileceği mekanlar olacaktır (Beckwith,1995: 209-214).

2. MAHALLE OYUN PARKLARI VE TOPLUMSALLAŞMA

Mahalle kentsel işlevi olan alanların içerisinde konut alanlarının bir parçası, yerleşme alanı içindeki en küçük yönetim birimi olarak tanımlanabilir. Mahalle birimi kentsel mekân oluşumunda, algılanmasında fiziki mekân kadar sosyal yaşamın biçimlenmesinde çok önemlidir (Erkan, 2019: 55).

5393 sayılı Belediye Kanununda mahalle; *“Belediye sınırları içinde, ihtiyaç ve öncelikleri benzer özellikler gösteren ve sakinleri arasında komşuluk ilişkisi bulunan idarî birimi”* olarak ifade edilmektedir.¹¹

Mahalle; komşuluk birimlerinin ilişkilendirildiği, sınırları belirli dar bir alanda yer alan, yüz yüze kişisel ilişkilerin kurulduğu, üyelerinin ilköğretim, oyun parkı, market vb. ortak alanlardan yürüme mesafesinde kolaylıkla faydalanabildikleri en küçük yerleşim birimi olarak tanımlanabilir (Palabıyık ve Atak, 2000: 1).

Mahalle kavramı temelinde mekân ve insanın olduğu ve bu iki ögenin bütünleşmesi ile oluşan gerçek yaşam yeridir. Mahalleler kentleri oluşturan vazgeçilmez temel birimlerdir. Farklı kültürde olsa bile orda yaşayanların birbirleriyle iletişim halinde olduğu sosyalleşebildiği alanlardır. Mahalle bu yönüyle *“toplumsal, kültürel bir birim ve sosyokültürel ”* bir alandır. Farklı kültürel ve toplumsal yönleri ile kurulan ilişkiler mahalleye sosyal nitelik kazandırmaktadır (Alver (2010: 130-131).

Mahalle genel olarak; sosyal ve toplumsal ilişkilerin belirlediği, yapısal özellikleri ile algılanması kolay kentsel bir mekân olması, karşılıklı ilişkilerin kurulabildiği insanların sahiplenme ve aidiyet duygularını yaşayabileceği sosyal bir çevre imkânı sunması; eğitim, sağlık, kültür ve açık yeşil alan fonksiyonları olması; sağlıklı, kaliteli, planlı, konut alanı özellikleri ile yaşam alanıdır (Akın ve Erkan, 2012: 140).

Türkiye’de geleneksel mahalle yapısını özetleyecek olursak; cami, çarşı, meydan, yeşil alan vb. varlığı ile içerisinde yaşayan kişilerin ihtiyaçlarını karşılayabildiği, kendine yetebilen, mahremiyete önem verilen, komşuluk ilişkilerinin, yardımlaşmanın, dayanışmanın ve sosyal yapılanmanın olduğu mekânlar olarak tanımlanabilir (Yenen, 2010: 201).

---

¹¹ <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5393&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
(Erişim tarihi: 07.08.2021)

2.1 Mahalle Oyun Parkları ve İşlevleri

Mahalle birimi içerisinde herkesin kullanabildiği, herkese açık kamusal mekân alanlarından biri de parklardır. Aytekin (2018), parkları “şehir çevresinde en iyi bilinen ve kullanılan açık mekânlardır. Çağdaş toplumlar için sosyal açıdan önemlidirler; farklı kültürler, ırklar, cinsiyetler, yaşlar, inanışlar arasındaki sınırları kıran en önemli kentsel elemanlar” olarak ; Akdoğan’(1974) ise parkları “genel anlamda, sınırlı bir kullanım biçimi, esnek bir form özelliği, minimum konstrüksiyon ile maksimum doğal öğeleri kapsayan, dinlenme, eğlenme, meditasyon, serbest oyunlar vb. çeşitli pasif ve aktif rekreasyon gereksinmelerini karşılayan bir yeşil alan türü” olarak tanımlamaktadır (Özkır, 2007: 12).

Parkların işlevleri arasında bulunan “rekreasyon” kavramını insanların kaybettikleri enerjilerini geri kazanabilecekleri, fiziksel, zihinsel ve sosyal yönlerden kendilerini yenileyebileceği aktiviteler ve etkinlikler olarak tanımlayabiliriz. Hayatın gidişatı içinde sıkça kent dışına çıkmak kolay olmadığından insanların kısmen de olsa kent içindeki yeşil alan ve parklarda rekreasyon ihtiyaçlarını karşılamaları daha mümkün olabilmektedir. Mahalle parkları bu bağlamda önemli ve vazgeçilmez mekânlardır.

Rekreasyon alanları ve parklar; mahalle parkı, semt parkı, kent parkı, bölgesel park ve milli park şeklinde gruplandırılmaktadır. Ülkelere göre sınıflandırma ve standartlar değişiklik göstermektedir. Nüfusu en az 15.000 olan ve 15 ha.’lık alanı kapsayan mahalle parkları kapsamına çocuk bahçeleri, oyun alanları, dinlenme parkları, spor alanları girmektedir. Mahalle biriminde yaşayanlar en fazla 15 dakikalık bir mesafede parklarına ulaşabilmelidirler. Bir mahalle parkı yürüme mesafesi olarak 800- 1000 m mesafede planlanmalıdır (Nemutlu, 2016: 49).

Mahalle parkları; mahalle yerleşim birimi ölçeğinde çoğunlukla çalışmayan nüfusun serbest zamanlarında dinlenebildiği, hafta sonlarında yoğun kullanılan, çocukların oyun alanı mahalle halkının aktivite, dinlenme vb. ihtiyaçlarını karşılayabildiği toplumsal alanlardır (Coşaner, 2009: 9). Bununla birlikte olanakları bakımından basit rekreasyonel hizmetler sunan, sosyalleşme hedefli alanlardır. Mahalle parkları kullanıcıları tarafından çoğunlukla yaya ve bisikletle gidilebilecek uzaklıkta olup, mahallenin geleneksel özelliklerini yansıtmaktadır. Çocuklar için oyun alanları, kum havuzu, oturma ve dinlenme alanları, küçük ölçekte spor alanları gibi aktif ve pasif kullanım alanlarıyla hizmet vermektedir. Mahallenin insanların çekecek nitelikte planlanması gereken park alanları; eğitim, kültürel aktiviteler ve rekreasyon için bir merkez haline getirilmelidir (Özkır, 2007: 17-18).

Mahalle parklarının önemli işlevlerini şöyle özetleyebiliriz (Coşaner, Kiper ve Korkut, 2014: 2-3):

İlk olarak birinci bölümde detaylı olarak yer verilen çocuk oyun alanları, çay bahçeleri, piknik alanları, oturma ve dinlenme alanları, spor ve kondisyon alanları, gezinti alanları, yürüyüş ve bisiklet parkurları, sosyal aktiviteler için toplanma alanları, ağaçlandırma alanları vb. imkânları ile her yaş grubuna yönelik aktif ve pasif rekreasyonel ihtiyaçlara cevap verirler.

Çocuğun yaşadığı dünyayı tanınması ve kendini geliştirebilmesi için dışarıya çıkabileceği rahat hareket edebileceği mekânlara ihtiyaç duymaktadır. Mahalle parkları oyun alanları ile çocukların gözlem yaparak öğrenmelerine ve sosyalleşmelerine olanak sağlar. Mahalle ölçeğinde zengin karşılaşmalarla çocukların birbirleriyle ve çevreleriyle etkileşime girmelerine, beraber oyun kurma ve oynamalarına imkân tanır. Aynı zamanda ebeveynler, büyükbabalar, büyükanne ve bakım veren diğer büyüklerin de sosyalleşme ihtiyaçlarını karşılar. Mahalle halkının sosyal ilişkileri bakımından önemli rol oynarlar (0-3 yaş oyun parkı rehberi).¹²

Parklarda kendi isteklerini yerine getirebilen insanların, ruh sağlıklarının tazelenmesinde ve böylece psikolojik rahatlamalarında yardımcı olurlar.

Çocukların ve yetişkinlerin doğa ile ilişkilerini sağlarlar. İnsanlara kent hayatında yitirilen bitkiler ve hayvanlar dünyası ile ilgili ilişki kurabilme ortamı sağlarken, özellikle bitkilerin büyümesini, mevsim geçişlerini yaşamayı ve gözlemlemeye imkân sağlarlar.

Mahalle parkları kentsel yeşil sistemin parçası olarak, kentin ekolojisine olumlu etkileri bulunmaktadır. Kentin iklimi ve su döngüsünde düzenleme, oksijen sağlanması temiz hava, atmosferin zararlı gazlarını, tozu önleme ve gürültüyü absorbe etmede faydalıdır.

Mahalle parkları, kent ve organik sistemle ilgili bağ kurarlar. Bir taraftan çevrenin geometrik ve monoton yapılarının etkisini hafifletmekte, bir taraftan da yapı kitlelerinin birbiriyle organik düzende bağını ve yumuşak bir görünüm kazanmasını sağlamaktadır.

Ağaçları, mevsimlere göre bitkilerin renk değişimi, yeşil alanları ile kente canlılık ve estetik değer kazandıran alanlardır.

Mahalle halkına açık alan faaliyetleri ile sağladıkları oksijenle sağlıklı bir yaşam çevresi sunmaktadırlar.

Motorlu taşıtların tehlikelerinden uzakta güvenli oyun alanları imkânı sağlarlar.

Mahalle halkına gösteri, dinleti vb. sanatsal aktiviteler için imkân sunarlar.

Kolaylıkla ulaşılabilen mahalle parkları çocukların erken yaşlarda sporla tanışmalarını ve spor alışkanlığı kazanmasını sağlarlar.

¹² <https://bernardvanleer.org/solutions/urban95/> Erişim tarihi: 08.06.2021).

Mahalle oyun parkları çocukların gelişimlerini desteklemenin yanı sıra açık havada oyun oynama imkânı ile özgüven, bağımsızlık, hayal gücü ve üretkenliklerini geliştirme fırsatı sağlamaktadır. Çocuklar açık havada oynayarak evde dijital oyunların başında hareketsiz kalıp obezite vb. hastalıklara yakalanmaktan kurtulurlar. Aynı zamanda hiperaktivite, depresyon, dikkat dağınıklığı gibi zihinsel olumsuzluklara karşı sağlıklı bir duygusal gelişim gösterirler. Pica (2003) açık alanda oynanan oyunların bağışıklık sisteminde hayati öneme sahip biyolojik saati düzene koyan ve bireylerin daha mutlu olmasını sağlayan beynin “epifiz bezini” çalıştırdığını belirtmiştir. Çocuklar açık alanlarda kum, çamur, su gibi doğal malzemelerle oynayarak duysal deneyim ve gelişimlerine, kendine özgü oyun alanı oluşturma, objeler toplayarak hobi geliştirme fırsatı da bulmaktadır. Risk ve mücadele gerektiren oyunlar esnasında deney, keşif ve araştırmaya yönelik öğrenme ortamı yakalamaktadırlar. Çocuklar doğa içinde özgür bir şekilde eğlenir ve öğrenirken bir yandan da duyuuları gelişmektedir (Kanyılmaz 2016, Kalburan 2014; akt. Ünsal 2017: 89).

Mahalle parkları, farklı kesimleri bir araya getirerek, toplumsal katılıma sosyal ve kültürel etkileşimin artmasına katkı sağlarlar. Toplumdaki bireylere özellikle de gençlere farklı aktivite imkânları sunarak davranışlar üzerinde etkili olarak suç oranlarının azalmasına da yardımcı olmaktadır. Mahalle parkları, çay bahçesi, büfe, vb. işletme fonksiyonlarını bulunduruyorsa hem istihdam ve yatırım olanakları ile hem de parkın çevresinde bulunan yapıların değerini ve pazarlanabilme durumunu artırabilmesiyle ekonomik yönden de fayda sağlamaktadır. Mahalleli dışında farklı kullanıcılara da rekreasyon imkânı sunmaktadır. Belirli zamanlarda kullanıcı gruplarının belirli zamanlarda düzenlediği etkinliklerle eğitim olarak ta imkân sağlamaktadır. Mahalle parkları sosyal, çevresel ve ekonomik işlevleriyle mahalle halkının gereksinimlerini karşılamakta ve topluma yarar sağlamaktadır (Dunnett, Swanwick, Woolley, 2002 akt. Erdoğan, 2019: 25).

2.2 Mahalle Oyun Parklarında Toplumsallaşma

“Toplumsallaşma” sosyolojide daha çok kullanılan bir terim olup bireyin içinde yaşadığı toplumun kültürünü ve o toplumdaki rolünü öğrenerek topluma uyum sağlaması anlamına gelmektedir (Arslan ve Bulgu, 2009: 18).

Toplumsallaşmanın gerçekleşebilmesi için Frederick Elkin ve Gerald Handel üç ön koşul gerektiğini söylemektedir; “İlk olarak süregelen bir toplumun, bir dünyanın var olması; kişinin yeterli ve gerekli biyolojik ve kalıtsal özelliklere sahip olması ve son olarak da, kişinin öteki insanlarla doğası gereği birtakım ilişkiler kurma isteği içinde bulunmasıdır” (Coştu, 2009: 129).

İngiliz toplum bilimcilerinden Giddens toplumsallaşmayı “birincil ve ikincil toplumsallaşma” olarak iki süreçte incelemiştir. Giddens birincil toplumsallaşmanın bebeklik ve çocukluk çağında gerçekleştiğini bu aşamada dil ve davranışlarla kültürel öğrenimi çocuğa kazandıran ailenin hayati öneminden “İkincil toplumsallaşma” sürecinin ergenlik ve olgunluk döneminde

gerçekleştirdiğini, bu aşamada ise çocuk için ailenin yerine arkadaşlar, okul ve çeşitli örgütlerin etkisi olduğundan bahsetmektedir (Özgül ve Aydoğdu, 2019: 124).

Toplumsallaşma sürecindeki faktörleri bireyin ailesi, okulu, akran grupları, mahalle arkadaşları, çeşitli organizasyonlar (kültürel, dini, sosyal) ve iletişim araçları olmak üzere sıralayabiliriz. Her bir faktör kendine özgü kuralları ve kalıpları ile diğerlerinden bağımsız olarak işlev yaparak bireyin toplumsallaşmadaki deneyimini artırmaktadır (Coştu, 2009: 136).

“Eğitim, sanat ve teknoloji” toplumsallaşmayı etkileyen diğer bir faktördür. Sosyal gelişme olarak ta tanımlanan toplumsallaşmada, birey aktif öğrenme rolündedir. Ömür boyu devam eden bu sosyal süreçte birey hem çevreden etkilenmekte hem de çevreyi etkilemektedir.

Bu bağlamda “oyun” sosyal geliştiriciliği, eğiticiliği, öğreticiliği ve kültürel değerleri aktarma yönleri ile çocuklar için önemli bir toplumsallaşma faktörüdür. Çocuk oyun oynarken hem öğrenmekte hem de bildiklerini iletişim kurarak başkalarına öğretmektedir. Bu şekilde oyun aracılığı ile bir kültür aktarımı da gerçekleşmektedir (Arslan ve Bulgu, 2009: 16).

Çocukların yaşlarına göre topluma dahil olma aşamalarını özetlersek (Yavuzer, 2010; Zembat ve Unutkan, 2001 akt. Aktan, 2017: 153-154);

İki yaş civarında çocuk toplumsallaşmanın henüz başlangıç aşamasındadır. Bu yaşta çocuklar anne ve babaları ile vakit geçirmekten, oyun oynama faaliyetlerinden hoşlanırlar. Bununla beraber akranlarıyla birlikte zaman geçirmeyi sevmeye başlarken, aile dışındaki kişilerle de ilişki kurarlar. Bu etkileşimleri ile çocuğun sosyalleşme davranışı gerçekleşmektedir.

Üç yaş çocukları grup olarak ilişki kurmada başarılı değildir. Çocuk daha çok kendi istekleri olsun, herkes onu dinlesin istemektedir. Bu nedenle akranları da aynı istekte olacağı için kısa bir süre sonra sorun yaşayabilir. Bu aşamada çocuk, akranlarıyla ilişki kurabilir fakat bu ilişkinin sürdürülmesinde başarılı değildir.

Dört yaş grubu çocuklar toplumsallaşmaya daha hazır olup, ailelerinin yanı sıra diğer çocuklarla birlikte vakit geçirmekten hoşlanmaktadırlar. Çocuk akranlarının da kendi istekleri gibi istekleri olduğunun farkına varmaktadır. Diğer çocuklarla birlikte vakit geçirebilmek için oyun esnasında çatışma vb. deneyimlerle kendi isteklerinden bazılarını ertelemeyi yahut vazgeçebilmeyi öğrenmektedir.

Beş yaş çocukları yetişkinlerle ilişkilerinde mutlu olduğu gibi akranlarıyla küçük gruplar kurabilir ve oynayabilirler. Ev ve okul yaşamında kuralları anlayıp uygulayabilirler. Beş yaş döneminde çocuklar uyumlu, sakin ve rahat görünürken altı yaş dönemi ise daha hareketli ve uyumsuz göründükleri bir dönemdir. Altı yaşta çocuklar, yalnız oyun oynamaktan hoşlanmayıp gruplar halinde oynamayı tercih etmektedirler.

Okul öncesi dönemin çocuğun gelecekte nasıl bir birey olacağını belirleyicisi olduğunu savunan Smith (1994), bu dönemde aileler ve kurumların birbirleriyle iş birliği içinde olmalarının ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Çocuklar okula başladıklarında ise yeni bir sosyal çevrenin içine girmektedirler. Okul öncesine nazaran çocuklar birbirleriyle daha çok ilişki kurmakta ve bireysel oyunların yerine grup oyunlarını tercih etmektedirler (Aktan, 2017: 154).

Oyun ve eğlence her çocuğun ve her gencin, her insanın ihtiyacıdır. İnsanlar yaşamak için güneşe, suya, sıcaklığa, havaya, yiyeceğe ne kadar ihtiyaç duyuyorsa eğitim, dinlenme ve eğlenme imkânlarına da aynı şekilde ihtiyaç duyarlar. Bunlar olmadan sağlam bir toplum oluşamaz. Kuralları önceden belirlenmiş olsun ya da olmasın “oyunlar” ve “oyun alanları” toplumsallaşma sürecinde çok önemli etkenlerdir (Memlük,1974: 38).

Birçok araştırmacı bilim adamı, kültüre özgü inançların ve uygulamaların çocuğun gelişimindeki etkilerini incelemektedir. Bu araştırmaların yaygınlaşmasında Rus psikolog Lev Vygotsky (1896-1934)'nin önemli katkıları bulunmaktadır. Sosyokültürel teori olarak bilinen Vygotsky'nin yaklaşımı inanç, değer ve gelenekleri içerisine alan kültürün gelecek nesillere nasıl aktarıldığına odaklanmaktadır (Berk,2018: 24).

Vygotsky çocukların oyun ve toplumsallaşma süreci ile ilgili olarak görüşlerini şöyle ifade etmektedir (Arslan ve Bulgu,2010: 17-18);

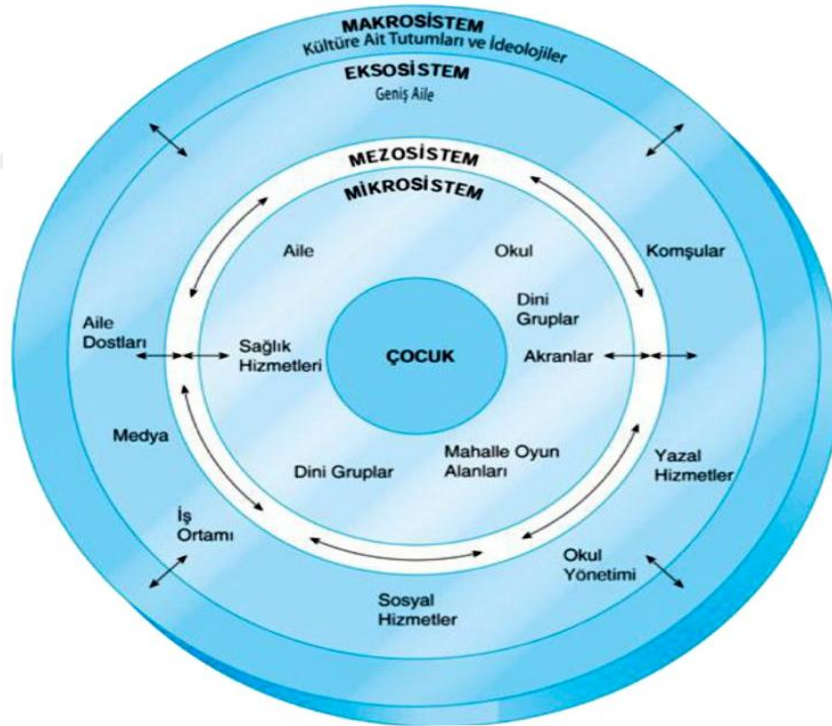
“Bir çocuk, kültürel mirası taşıyan daha bilgili ve yetenekli akran ve yetişkinleri içeren toplumsal bir bağlam içinde öğrenir ve gelişir. Bu aktarım öncelikle dilin ve iletişimin kullanımıyla gerçekleştirilir; yazılı belgeler ya da diğer fiziksel, mekanik veya sembolik tasarımlar gibi kültürel olan insani (yapay) yapımların kullanılmasıyla desteklenir. Çocuğun yaşamının ilk yıllarında, oyun gelişimin kaynağıdır ve yakınsak gelişim alanı yaratmaktadır. Oyun, toplumsal kuralların kendini güçlü kılabileceği bir biçimde içselleştirilmesi için imgesel bir fırsat sağlayarak, tümü oyun içerisinde ortaya çıkan ve oyunu okul öncesi gelişimin en yüksek düzeyine eriştiren gönüllü amaçlar yaratma, gerçek yaşam tasarımlarını ve iradi güdüleri oluşturma yeteneğinin gelişimine katkıda bulunmaktadır.”

Çocuk oyun esnasında ailesi ile ilgili rolleri, görevleri, sorumlulukları davranışları öğrenmekte ve kendine uygun olanları tekrarlamakta ve pekiştirmektedir. Oyun aracılığı ile çocuk kişisel ve toplumsal olarak alışkanlıkları kazanabilmektedir. Taklit yoluyla çocuklar farklı mesleklere ilişkin rolleri ve kuralları öğrenebilmektedir. Çocuklar gözlem yapmayı, yardımlaşma ve işbirliğini paylaşmayı, ortak hareket etmeyi diğer insanlarla geliştirebilmektedir. Çocuklar selamlaşma, teşekkür etme, konuşan bir kişiyi dinleme, sırasını bekleme, trafik kuralları, telefonla görüşme gibi kuralları oyun aracılığı ile daha kolay öğrenebilmektedir. Çocuk; doğru- yanlış, güzel-çirkin, iyi -kötü, haklı-haksız, gibi kavramları, empati yapmayı, ahlaki değerleri oyun ortamında daha iyi kavramaktadır.

Kendi ve başkalarının haklarını koruma, başkalarına saygı duyma, işbirliği yapma, sorumluluk alma, karar verme ve uygulama gibi kuralları da deneyimleyerek daha kalıcı öğrenebilmektedir. Oyun önemli bir toplumsallaşma faktörü olan “dil gelişimine” de katkı sağlamaktadır. Çocukların çoğu oyunu dil aracılığı ile oynayabilmektedir. Bu esnada da yeni sözcükler öğrenebilmekte ve birbirlerine bilgi aktarımı yapabilmektedirler (Mangır ve Aktaş, 1993: 14-20).

Çocuklar oyun esnasında merhametli olmayı ve empati duygularını geliştirir, seçim ve seçenekler oluşturabilirler. Aynı zamanda dışlamak yerine kapsayıcı olmayı, dikkati, kurallara uymayı, bağlılığı, etik olmayı, kültürel kimliğini, benlik bilincini geliştirmeyi de öğrenmektedirler. Karar vermeyi ve sonucuna katlanmayı, endişe, korku stres gibi olumsuz duyguları azaltmayı, samimi mutlu, sakin, dayanıklı ve uyumlu olmayı artırmaktadırlar. Çocuklar oyunla, hayatlarında değişim ve sürprizlerle karşılaştıklarında üstesinden gelebilmeyi öğrenmektedirler (De Vries, 2006; Goldstein, 2012; Campbell, 2013 akt. Ayataç ve Genç, 2015).¹³

Çocuk gelişimi ile ilgili teorilere katkı sunan Rus-Amerikalı bir psikolog Urie Bronfenbrenner ekolojik sistem teorisinde, çocuğun farklı düzeylerde çevresiyle (birey, aile, grup ve toplum) ilişkilerini, etkileşimini bir sistem içerisinde gelişimini açıklamaktadır (Berk, 2018: 26-27).

Şekil 16. Bronfenbrenner'in Ekolojik Sistemler Modeli

Kaynak: https://cdnacikogretim.istanbul.edu.tr/auzefcontent/20_21_Bahar/cocuk_gelisimi_arastirmalari/11/index.html (Erişim Tarihi: 16.07.2021).

¹³ <https://esenler.bel.tr/wp-content/uploads/2019/12/herkes-icin-dost-kentler.pdf> (Erişim Tarihi: 16.07.2021).

Bu sistem çocukların ev, okul ve mahalle gibi günlük yaşamlarını içerisine alan geniş bir çevreyi kapsamaktadır. Bir katman diğer bir katmanla ilişki içerisinde gelişimi etkilemektedir.

En içteki katman olan “mikrosistem” çocuğun ailesi, bakıcıları, okulu, akranları, mahalle oyun alanları gibi çevresiyle olan etkileşim ve aktivitelerini kapsamaktadır. İkinci sistem olan “Mezosistem” ev okul ve mahalle gibi çocuğun mikrosistemler arasındaki bağlantısını kapsamaktadır. Üçüncü sistem olan “ekosistem” çocukları doğrudan kapsamayıp, yakın çevreyle olan ilişkilerini sosyal çevrelerini kapsamaktadır.

Makrosistem en dış katmanda yer alan kültürel değerler, kanunlar ve gelenekleri kapsamaktadır. Makrosistemin çocuklara yönelik sağladığı imkânlarla iç katmanlardaki gelişim süreçleri de etkilenmektedir. Bu katmanları oluşturan bileşenler çocuğun gelişiminde dolaylı etki oluşturmaktadır. Çocuk büyüyüp kendi çevre ve deneyimlerini oluşturarak seçimleri ile değişim yapabilecektir. Çocukların bunu başarmaları fiziksel, kişisel, zihinsel özelliklerine ve çevrelerindeki fırsat ve imkânlarla bağlıdır. Bronfenbrenner Şekil 16’da belirtilmemiş olan bir diğer katman olarak kronosistemden bahseder ve bu sistemin özel bir bağlam olmadığını bunun yerine çocuğun gelişiminin dinamik ve sürekli gelişebilen doğasını tanımladığını belirtmektedir (Berk, 2018: 26-27).

Ekolojik sistemde açıklandığı üzere aile, toplum ve mahalle ilişkisi çocukların iyi bir gelişim göstermesi için çok önemlidir. Ekonomik seviyesi iyi olmayan şehir bölgelerinde, mahallelerde toplumsal hayat zedelenmektedir. Ailelerin kullandıkları park ve oyun alanları genel olarak düzensiz, boş zamanların değerlendirilebileceği aktivite alanları, toplum merkezleri bulunmamaktadır. Böyle mahallelerde aile içerisinde şiddet, çocuklarda problemler, davranışlar, gençlerde anti sosyal aktiviteler, yetişkinlerde de suçluluk oranı yüksek bulunmaktadır. Bu durumun tersine arkadaş ve akraba bağlarının sıkı olması, çocuklar ve gençlere yönelik aktivitelerin iyi olması, ibadethanelere düzenli katılımların olması ile sorunlar azalmaktadır. Mahallelerin çocukların gelişiminde önemli rolü bulunmaktadır. Mahalle olanakları geçim durumu iyi insanlara kıyasla, ekonomik açıdan sıkıntı çeken insanlar için daha fazla etkilere sahiptir (Berk, 2018: 26-27).

Bir çocuğun ruh dünyası ve ruh sağlığı, ebeveynleri, eğitimcileri, yakınları ve toplumun etkisiyle iyi ya da kötü olarak gelişmektedir. Bu gelişim sürecinde en önemli faktör çevredir. Gelişim sürecini tamamlamamış olan genç kuşak, anne babasından, öğretmenlerinden öğrendikleri ve arkadaş çevresinden öğrendikleri arasında çelişki olduğunda ruhsal huzursuzluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu çocuklar büyüdükçe fiziksel gelişimi yetişkin gibi olsa da sosyal olgunluğa ulaşması zaman almakta ya da ruhları zedelenecek psikolojik bunalıma, alkole, uyuşturucu maddeye ve suça yönelmektedir (Memlük,1974: 31-32). Bu bağlamda mahalle parkları risk grubunda olan gençlere spor ve aktivite imkânı sağlamaktadır. Çocuklara topluluk duygusu deneyimi yaşattığı gibi, gelir düzeyi düşük ailelerin ve çocukların rekreasyon ihtiyaçlarını da karşılamaktadır. Florida da yapılan bir araştırmada gelir düzeyi düşük bir bölgede inşa edilen bir rekreasyon alanından sonra kentteki çocuk

tutuklu sayısında azalma olduğu, bununla birlikte çocukların okul başarılarında ise önemli seviyede iyileşme olduğu belirlenmiştir (Nemutlu, 2016: 49).

Mahalle oyun parklarının en önemli işlevlerinden olan oyun eğlence, aktivite ve yeşil alan imkânları toplumsallaşma için de önemli faktörlerdir. Fiziksel aktivitelerin beyin gücüne ve öğrenmeye katkısı deneylerle kanıtlanmıştır. Çocuklar bu aktiviteleri yaparak, oynayarak hem eğlenmekte hem de öğrenim kapasitelerini geliştirmektedirler. Yapılan araştırmalarda, ortak yeşil alanları olan mahallelerde mahalle sakinlerinin sosyal bağlarının kuvvetli olduğu ve daha mutlu oldukları gözlemlenmiştir. Yapılan başka bir araştırmada ise mahalle halkının birlikte etkinlikler yapabildiği bölgelerde fiziksel ve sosyal bakımlardan bozuklukların en düşük seviyelerde olduğu belirlenmiştir (Sherer, 2006, akt. Nemutlu,2016: 49). Mahalle parklarında da yer alan fonksiyonlardan spor alanlarının çocukların sosyalleşmesinde katkıları ile ilgili Yavuzer şunları söylemiştir:

“Spor özellikle ergenlikte artan beden enerjisinin en uygun biçimde kanalize dilediği alandır. Çocuk aktif spor yaparken bir gruba ait olma ve o gruba dayanışmaya girme şeklinde sosyal bir işlevi yerine getirmektedir. Bu nedenle spor toplumla iyi bir uyum sağlamış ve bütünleşmiş kişiliklerin oluşmasına katkıda bulunur. Çocuk sporun yapısını öğrendikten sonra diğer oyunculara yanıt vermeye başlar. Çocuğun kuralları anlayarak yanıt vermesi, toplumsal normları anlamakla eş değerdedir. Bugün sporun kurallarını öğrenerek uygulayan çocuk yarının toplum ve hukuk kurallarını benimsemeye ve uygulamaya aday yetişkindir” (Yavuzer, 2020: 214).

Yapılan araştırmalarda spor etkinliklerine katılan utangaç çocukların sosyal kaygılarının azaldığı, kendilerine özgüvenlerinin ise arttığı belirtilmektedir. Spor oyunları esnasında bir gruba dahil olma ve akranlarıyla birlikte iletişimli olmanın bu gelişimi sağladığı düşünülmektedir. Bu etkinliklerde kendini başarılı bulan çocuklar, ergenlikte bu spor takımlarında oynamayı sürdürmekte ve ileriki hayatlarında spor veya fiziksel aktivitelerde bulunabilmektedirler (Berk, 2018: 431).

Mahalle oyun parkları engelli, engelsiz çocukların birbirini tanıması, kabul etmesi, keşfetmesi ve kaynaşmasında önemli toplumsallaşma alanlarıdır. Çocuklar oyun alanlarında oynarken bir yandan da arkadaşları ile bir araya gelme, tanımadığı başka çocuklarla da tanışma fırsatını doğal olarak bulmaktadırlar.¹⁴

Mahalle oyun parklarında bulunan rekreasyonel faaliyetlerin toplumsallaşma sürecine katkılarını şöyle özetleyebiliriz (Demir, 2019: 27-28); ortak rekreasyon aktiviteleri her kesimden insanı buluşturarak toplumsal bütünleşmeyi sağlar. Bu buluşmalarda sosyal, eğitimsel, ekonomik vb. farklılıklar değersizleşip ortadan kalkarak insanlar hoşlandıkları faaliyetlere katılır ve ortak uğraşlarda bulunur. Bu etkinlikler dostlukların gelişmesini, toplumun moralini yükseltmeyi ve motive etmeyi

¹⁴ <https://beyond.istanbul/engelli-%C3%A7ocuklar-okullar-ve-oyun-parklar%C4%B1-5fd2ec989995> (Erişim tarihi: 08.06.2021)

sağlar. Rekreatif etkinlikler insanlar arasındaki ilişkileri düzenleyerek, demokratik bir toplum oluşmasına imkân sağlar. İyi yurttaş olabilme, toplum içerisinde hem kişisel hakları koruma hem de başkalarının haklarını koruma ve saygılı olma, medeni davranışları geliştirme gibi toplumsal kuralların benimsenmesini ve gelişimini sağlar. Grup olarak yapılabilecek rekreatif etkinlikler, insanların sosyal ilişkilerini geliştirmesinde olumlu rol oynamaktadır. Toplum içerisinde yer edinme, yerini bilme, yeni arkadaşlıklar kurma, diğer grup üyeleri ile tanışma çabaları kişinin olgunlaşmasını ve bir gruba bağlılık ve aidiyet hissini geliştirmektedir. Bu ortamlar bireye sosyal statüsünü de geliştirme ve tamamlama imkânı sağlamaktadır.

2.3 Dünyadan Örnek Uygulamalar

Farklı ülkelerden seçilmiş park örnekleri oyun alanı türleri, çocuk gelişimini destekleyici ve sosyal gelişime yardımcı imkânları bakımlarından incelenmiştir.

2.3.1 Takino Hillside Park, Hokkaido, Japonya

Park 400 hektarlık bir alanda geniş oyun alanı ve donatıları, üç adet şelalesi, ormanda yürüme alanları, çiçek bahçeleri, tesis fonksiyonları ile çocuklar için sosyalleştirici ve geliştiricidir. Resimde görüldüğü üzere çocuklar farklı tasarlanmış oyun alanları olan geniş bir çim çayırında topların üzerinde yuvarlanarak, beyaz minder şeklinde arazi formundaki tepelerde, büyük kaydıraklardan kayarak, su ile oyunlar oynayarak ve trampolinlerde zıplayarak eğlenmektedirler. Çocuklar bu parkta kapalı oyun bölümü, doğal, çağdaş oyun elemanları ve toplu aktivite imkânlarıyla hem eğlenmekte hem fiziksel zihinsel ve sosyal olarak gelişimlerine katkı sağlamaktadır.¹⁵

Şekil 17. Takino Hillside Parkı Oyun Alanları Görünüşü

Kaynak: <https://japantravel.navitime.com/en/area/jp/spot/02301-1500005/> (Erişim Tarihi: 16.06.2021).

¹⁵<https://peyzax.com/engelli-cocuklarin-oyun-hakki-ve-erisilebilir-parklar/>
<https://www.takinopark.com/> (Erişim tarihi:16.09.2021)

Şekil 18. Takino Hillside Parkı Kış ve İlkbahar etkinlikleri Görünüşler

Kaynak: <https://www.mlit.go.jp/sogoseisaku/region/infratourism/en/infralist/hokkaido/index06.html> (Erişim Tarihi: 16.06.2021)

Doğadan, karınca, kuş, örümcek gibi canlılardan ilham alınarak planlanan ve çocukların doğal bir ortamda hayal güçlerine hitab eden Takino Hillside Park, oyun alanları tasarımlarıyla çocuklara farklı deneyimler yaşatmaktadır. Park yaz mevsiminde orman aktiviteleri, kış mevsiminde “Takino Kar Dünyası” olarak yapılan özel etkinlikleri, ilkbaharda laleler, sonbahar mevsiminde ise muhteşem yaprak manzaraları ile dört mevsim insanları davet etmekte ve buluşturmaktadır. Bu deneyimlerle çocuklar hayatın zorluklarına karşı mücadeleyi öğrenebilmektedirler. Aynı zamanda şehirden uzaklaşma, doğa içinde aileleriyle, akranlarıyla, farklı yaş grubundan çocuklarla birlikte oynama, eğlenme ve sosyalleşme fırsatı yakalamaktadırlar.¹⁶

2.3.2 Kellogg Park Ventura, Kaliforniya, San Francisco

Şekil 19. Park Alanı Görünüş

Kaynak: <http://www.pc-ld.com/kellogg-park> (Erişim Tarihi: 16.06.2021).

¹⁶<https://peyzax.com/engelli-cocuklarin-oyun-hakki-ve-erisilebilir-parklar/>,
<https://www.takinopark.com/> (Erişim tarihi 16.09.2021)

Kellogg Park, 2,4 dönümlük bir alanda 2018 yılında yapılmış bir mahalle parkıdır. Parkta çocuklar için büyük bir oyun alanı, eğlenceli ve sosyalleştirici puflu fırlatma oyunları, düşünsel oyun masaları, egzersiz alanları ve toplanma ve etkinlikler için küçük çapta amfi tiyatro fonksiyonları bulunmaktadır. Bu parkta oyun alanları çocukların yaş gruplarına göre ayrılmış olup, 2-5 yaş grubuna ve 5-12 yaş grubuna hitap eden ayrı özelliklerde oyun ekipmanları tasarlanmıştır. Kellogg Park, geleneksel ve macera oyun alanlarıyla, çocukları zihinsel olarak geliştiren düşünsel oyun alanları ile hem eğlendirmekte, hem de gelişimlerine destek vermektedir. Farklı oyun içerikleriyle ve etkinlikleriyle çocukların sosyalleşmesine, küresel ısınma ve enerji kaynaklarının kullanımına yönelik çözümleri ile çocukların sürdürülebilirlik bilinci kazanmalarına imkân sağlamaktadır.¹⁷

Şekil 20. Oyun Alanı Görünüşler

Kaynak: <http://www.pc-ld.com/kellogg-park> (Erişim Tarihi: 16.06.2021).

2.3.3 Schulberg Parkı, Wiesbaden, Almanya

Park geniş bir alanda mimarisi ve farklı sanatsal yapıdaki oyun alanı ile dikkat çeken çocukların fiziksel, zihinsel, sosyal gelişimlerinde başarılı örneklerdendir. Almanya'nın Wiesbaden merkezinde Peyzaj Mimarı Annabau'nun tasarladığı alan, çağdaş (heykelsi) oyun alan türündedir. Parkta yapı malzemesi olarak tırmanma ağı ile bir döngü sistemi yapılmış ve bu sistem beşgen şeklinde Wiesbaden tarihinden esinlenerek farklı etkinliklerin yapılabileceği platformlar halinde tasarlanmıştır.¹⁸

¹⁷ <http://www.pc-ld.com/kellogg-park> (Erişim Tarihi: 16.06.2021).

¹⁸ <https://peyzax.com/cocuk-oyun-alani-tasarim-kriterleri> (Erişim Tarihi 16.06.221).

Şekil 21. Oyun Alanı Görünüşler

Kaynak: <https://www.archdaily.com/139145/sculptural-playground-annabau> (Erişim Tarihi: 16.06.2021)

Oyun alanında zorluk seviyelerine göre ve yaş grupları dikkate alınarak bölümlendirmeler yapılmıştır. Ağaçların arasında dolaşan yeşil çelik sistemi üzerinde; tırmanma, kayma, dinlenme, gibi bir çok aktiviteyi bir arada bulunduran ve bu özellikli oyun alanı ile çocukları hem eğlendiren hem de çok yönlü geliştiren nadir parklardan biridir. Park alanı farklı tasarımlı oyun alanı ile çocukları oyunla buluşmaya ve çevreleriyle iletişim kurmaya davet etmektedir.¹⁹

Şekil 22. Park Alanı Görünüşler

Kaynak: <https://peyzax.com/cocuk-oyun-alani-tasarim-kriterleri> (Erişim Tarihi: 16.06.2021).

¹⁹ <https://peyzax.com/cocuk-oyun-alani-tasarim-kriterleri> (Erişim Tarihi 16.06.221).

2.3.4 Royal Park Nature Play, Melbourne, Avustralya

Park, doğal türde olan oyun alanlarına en iyi örnek parklardandır. Oyun aktiviteleri her yaş grubuna hitap etmekte davetkâr ve erişilebilir niteliktedir. Parkın projelendirme aşamasında çocuklar, gençler, çocuk gelişimi uzmanları ile görüşülerek planlama yapılmıştır. Çocukların gelişim alanlarına yönelik oyun faaliyetlerini içeren park “esneklik” tasarım unsuruna dikkat edilerek ve alanın doğal topoğrafyası korunarak yapılmıştır. Parkta açık esnek çim alanlar, keşif ve yuvarlanma amaçlı etkinlik çayırı, dolambaçlı yollar, doğal tepeler, çukurlar, otlaklar, toplanma ve buluşma alanları, çocukların hayal gücünü ve üretkenliklerini artıracak şekilde tasarlanmış oyun alanları bulunmaktadır.²⁰

Şekil 23. Park Alanı Görünüş

Kaynak: <https://www.yesilodak.com/haydi-cocuklar-parka-gidelim> (Erişim Tarihi: 16.06.2021).

Oyun alanları, her yaş grubundan çocuğa çabalama, tırmanma vb. fonksiyonları ile zorluklar karşısında mücadele etme ve başarıma duygularını yaşatabilmektedir. Doğal oyun malzemeleriyle çocuklar ıslanarak, kirlenerek farklı oyunları deneyimleme fırsatı bulmaktalar. Çocukların üretkenliğini, kendilerini keşfetmelerini, hayal güçlerini, gelişimlerini destekleyen; özellikle kapsayıcı niteliği ile farklılıkları öğreten, birlikte oyun oynayabilmeye imkan sağlayan örnek bir parktır.

²⁰ https://www.aila.org.au/AILAWeb/Australia_Best_Playground/Nature_Play_at_Royal_Park.aspx (Erişim Tarihi: 16.06.2021).

Şekil 24. Park Alanı Görünüş

Kaynak: https://www.aila.org.au/AILAWeb/Australia_Best_Playground/Nature_Play_at_Royal_Park.aspx (Erişim Tarihi: 16.06.2021).

Parkın diğer önemli özelliği ise çocukları şehir ortamında doğa ile buluşturmak, farkındalık kazandırmak, mevsim geçişlerini çocuklara hissettirmek, çocuklara yönelik eğitim programları ile doğal çevre için aktif koruyucu olmaları bakımından ve gelecek nesillere bu değerleri aktarmaları bakımından yetiştirilmeleridir. Park alanı bu yönüyle de sağlıklı toplumsallaşma yönünde önemli örneklerden biridir.²¹

2.3.5 Clemyjonty Park Virginia, ABD

Clemyjonty Parkı , 2 dönüm alan üzerinde, özel öğrenim amaçlı oyun alanları ile duysal ve gelişimsel engelleri olan, tekerlekli sandalye vb. araçlar kullanan çocukların rahatlıkla oynayıp sosyalleşecekleri konfor ve güvenliği ile örnek parklardandır.²²

Parkta çocuklar için oda şeklinde bölümlenmeler yapılmıştır. Bu odalar gökkuşağı odası, okul evi, harekete geçme odası, fitness ve eğlence odasıdır. Bu parkta çocuklar gökkuşağı odasında sallanan renkli ekipmanlarla nesnelere arasında bağlantı kurmayı, okul binası odasında gökkuşağı odasında bulunan renklerin tekrarlanması ile hafıza geliştirmeyi, alfabe, sayı sayma, hareketli paneller ve labirent oyun alanı ile hem öğrenmeye hem de eğlenmeye imkân bulunmaktadır.

²¹https://www.aila.org.au/AILAWeb/Australia_Best_Playground/Nature_Play_at_Royal_Park.aspx(Erişim Tarihi: 10.09.2021)

²² <https://www.egitimpedia.com/dunyanin-en-sasirtici-oyun-alanlari/>(Erişim Tarihi: 10.09.2021)

Şekil 25. Park Alanı Görünüş

Kaynak: <https://www.popsugar.com/family/photo-gallery/37612596/image/37624549/Clemyjontri-Park-Virgini> (Erişim Tarihi: 10.09.2021).

Tüm odalara ve aktivitelere çocuklar kolaylıkla erişebilmekte ve parkın özel “renk tasarımı” duyuların hareketine ve öğrenme deneyiminin zenginleşmesine, gelişimlerine fırsat sunmaktadır. Aktivitelerden yorulan çocuklar için dinlenebilecekleri sessiz oyun alanları bulunmaktadır. Park alanı çocukların aileleriyle ve farklı yaş gruplarıyla birlikte oyun oynamalarına fırsat sunarken bir yandan da sosyal gelişimlerine önemli katkı sağlamaktadır.²³

Şekil 26. Park Alanı Görünüş

Kaynak: <https://landscapearchitect.com/landscape-articles/clemyjontri-focuses-on-abilities> (Erişim Tarihi: 10.09.2021).

²³ <https://landscapearchitect.com/landscape-articles/clemyjontri-focuses-on-abilities>(Erişim Tarihi: 10.09.2021).

3. ÇOCUKLARIN GELİŞİMİNE İLİŞKİN MAHALLE OYUN PARKLARINA YÖNELİK ALAN ARAŞTIRMASI

Kentlerde hızlı nüfus artışı devam ederken bir yandan da bu nüfus içerisinde etkin payı olan çocukların oyun gereksinimlerini karşılayabilecekleri alanlara ihtiyaç artmaktadır. İstanbul kent nüfusu 2020 verilerine göre, 15.462.45'dir. Nüfusunun %36'sı genç, % 53'ü orta yaş, % 11'i yaşlıdır. Çocuk nüfusu 0-19 yaş arası, 4.381.181'dir.²⁴

Geleceğin toplumunu oluşturacak çocukların oyun, gelişim ve sosyalleşme ihtiyaçlarına imkan sağlayan "mahalle oyun parkları" 4 milyon çocuk nüfusuna sahip İstanbul gibi kentlerimizde daha da önem arz etmektedir. Çocukların hakkı ve en temel ihtiyacı olan oyun ve oyun alanlarından en üst düzeyde verim almalarını sağlamak için yetkili birimlere ve özellikle yerel yönetimlere görevler düşmektedir.

Alan araştırma çalışması için, İstanbul kenti içerisinde Avrupa yakasında Bağcılar, Başakşehir, Beşiktaş, Anadolu yakasında Üsküdar, Kadıköy ve Sultanbeyli olmak üzere demografik özellikleri, sosyal ve kültürel özellikleri ve içerdikleri fonksiyonları bakımından farklı altı mahalle oyun parkı seçilmiştir. Çalışma literatür araştırması ve alan çalışması olmak üzere iki safhada nitel araştırma yöntemi ile yapılmıştır. Bu alanlar; Bağcılar Güneşli Mahallesi Aliya İzzet Begoviç Parkı, Başakşehir Bahçeşehir Gölet Parkı, Beşiktaş Levent Mahallesi Dilek Sabancı Parkı, Kadıköy Göztepe Mahallesi Özgürlük Parkı, Sultanbeyli Gölet Parkı ve içerisindeki doğal oyun alanları ile Üsküdar Kuzguncuk Mahallesi Bostan'ı seçilmiştir. Buldukları mahalle ile sınırlı kalmayıp çevre mahalle ve ilçelerden de yoğun tercih edilen alanlar seçilerek İstanbul'un birçok semtindeki park kullanıcılarının da görüşlerinin alınması hedeflenmiştir. Bu alanlar seçilirken içeriği bakımından farklı fonksiyonlarının olmasına ve araştırmada örnek teşkil edebilecek temaları olmasına dikkat edilmiştir.

3.1.1 Çalışma Grubu

Araştırma alanlarında ebeveynler ve çocuklar olmak üzere toplam 67 kişi ile görüşme yapılmış olup bu kişilerin 32'si kadın, 8'i erkek olmak üzere toplam 40'ı yetişkin, 27'si çocuktur. Ebeveynlerin yaş aralığı 24-74 ve yaş ortalaması 40, çocukların yaş aralığı 7-17 ve yaş ortalaması 11'dir. Görüşmeler 30 kişi ile yüz yüze sohbet havasında derinlemesine görüşme şeklinde; pandemi nedeniyle yüz yüze görüşmeyi kabul etmeyen 37 kişi ile araştırmacı tarafından hazırlanan soruların form halinin yazılı cevaplanması şeklinde görüşleri alınmış ve çalışmaya aktarılmıştır.

Ebeveynlerin ve çocukların görüşlerini almak noktasında anket değil görüşme yapılması tercih edilmiştir. Böylece sohbet havasında açık uçlu sorularla, literatürde belirtilmeyen ama araştırma için önemli olabilecek tespitlerin ortaya çıkması ve çalışmada yer alması hedeflenmiştir.

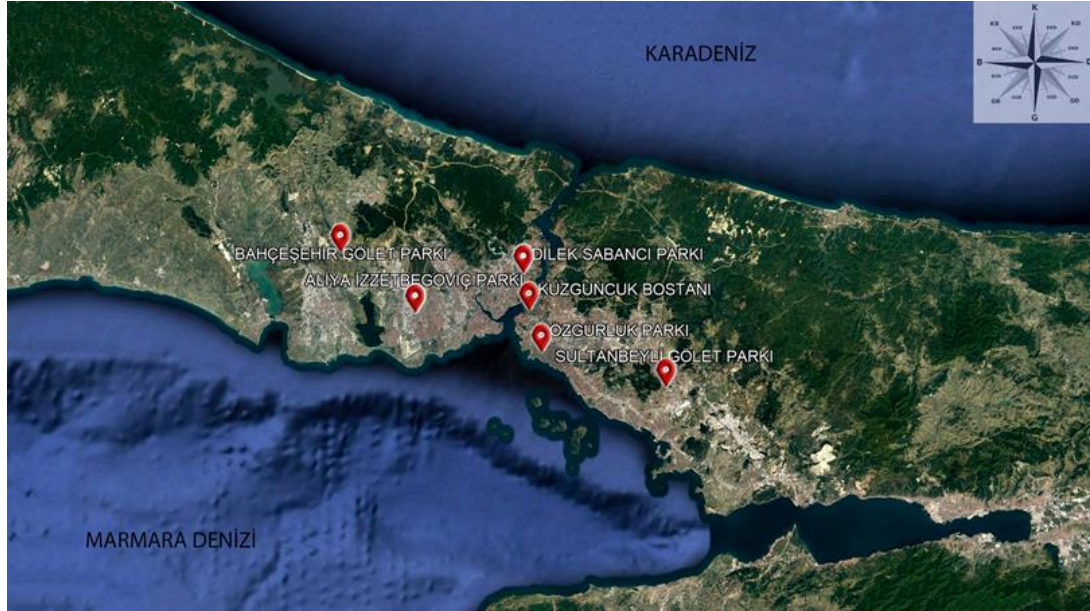
²⁴ <https://www.endeksa.com/tr/analiz/istanbul/demografi>, (Erişim tarihi 05.04.2021).

Analiz bölümünde değerlendirmeler, sonuç bölümünde tespit edilen sorunlar ve geliştirilen öneriler bu görüşmeler doğrultusunda yapılmıştır.

3.1.2 Verilerin Toplanması

Araştırma alanlarında öncelikle literatür araştırmasından elde edilen bilgiler doğrultusunda her alan için gerekli gözlemler ve ilgili belediyelerle görüşmeler yapılmıştır. İkinci aşamada ise farklı yaşlardan park kullanıcılarına çocukların gelişim ve sosyalleşmelerine ilişkin hazırlanan mülakat soruları sorularak görüşmeler yapılmıştır. Gözlem ve görüşlerden elde edilen bulgular “erişim ve ulaşılabilirlik, aktivite ve kullanım fonksiyonları, sosyalleşme imkânları, oyun alanları ve çocuğun gelişimine katkıları,” başlıkları altında değerlendirmeleri yapılmıştır.

3.1.3 Araştırma Yapılan Alanlar Hakkında Genel Bilgiler

Şekil 27. Araştırma Yapılan Alanların Konumları

Kaynak: İBB Şehir haritası ve Google Earth

3.1.3.1 Bağcılar Güneşli Mahallesi Aliya İzzet Begoviç Parkı

Aliya İzzet Begoviç Parkı İstanbul'un Avrupa yakasında Bağcılar İlçesi'nde bulunmaktadır. 1924 yılında Yunanistan'dan, buna müteakip Bulgaristan'dan ve 1970'li yıllarda da Anadolu'dan İstanbul'a göç hareketiyle hızla gelişen İlçe, nüfus yapısı ile İstanbul'un bir Türkiye mozaigi örneği ve en kalabalık ilçelerinden biridir.²⁵

Şekil 28. Aliya İzzet Begoviç Parkı Konum ve Görünümleri

Kaynak: İBB Şehir haritası, Google Earth ve <http://m.bagcilar.bel.tr/icerik/155/16670/aliya-izzetbegovic-parki-elma-bahcesi.aspx>, (Erişim Tarihi:05.05.2021).²⁶

Bağcıların nüfusu 2020 yılı verilerine göre, 737.206'dır. Nüfusunun % 41'i genç, % 51'i orta yaş ve % 8'i yaşlıdır. Çocuk nüfusu (0-19 yaş arası) 242.140'dır ²⁷.Bağcılar İlçesi'nin 22 mahallesi bulunmaktadır. Çalışma sahalarından Aliya İzzet Begoviç Parkı eğitim seviyesi, iş merkezleri, konutları, okul, hastane, kamusal mekânları ve Belediye Binası'nın da bulunduğu merkezi bir mahalle olan Güneşli 'de yer almaktadır. Güneşli Mahallesi, önceki yıllarda Papasköy Çiftliği

²⁵ <http://www.bagcilar.bel.tr/icerik/499/29/ilcemizin-tarihi.aspx> (Erişim tarihi 01.03.2021).

²⁶ <https://www.google.com/maps/place/Ba%C4%9Fc%C4%B1lar%2F%C4%B0stanbul/@41.0424765,28.825463,14z/data=!4m5!3m4!1s0x14caa53c38a5db77:0xe1b6d8f8973f9ff0!8m2!3d41.0456474!4d28.824722> İlçe Haritası, Erişim Tarihi:10.08.2021)

²⁷ <https://www.endeksa.com/tr/analiz/istanbul/demografi> (Erişim tarihi:05.04.2021).

olarak bilinmektedir. 1939 yılında çiftlik “Güneşli” ismini almıştır. Bağcıların nezih ve önemli mahallelerinden biridir.²⁸

Bağcılar Belediyesi’ne bağlı Aliya İzzet Begoviç Parkı oyun alanlarının yanı sıra diğer parklardan farklı olarak “meyve bahçesi” fonksiyonu özelliği ile çocukların gelişimi ve sosyalleşmesinde etkileri değerlendirilmek için çalışma sahalarından biri olarak tercih edilmiştir.

Konum olarak park alanı, Güneşli Mahallesi Fevzi Çakmak Caddesi ile Üsküp Caddeleri arasında 1332. Sokakta Güneşli Alışveriş Merkezi yakınında yer almaktadır. Çevresinde ağırlıklı olarak konut alanları, alışveriş merkezi ve ticaret alanları bulunmaktadır. Park alanı merkezi bir yerde olup toplu taşıma ile özel araçla ve yaya olarak ulaşım sağlanabilmektedir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından 2017 yılında yapımı tamamlanan park, Bağcılar Belediyesi sorumluluğundadır. 13.350 m² alana sahip Aliya İzzet Begoviç Parkı’nın; kafe-restoran, 2 adet çocuk oyun alanı, basketbol sahası, elma bahçesi, piknik alanları, egzersiz alanı, oturma elemanları, çim çayır, aromatik bahçe, sebze bahçesi, biyolojik gölet, otopark, bisiklet park yeri ve yeşil alan fonksiyonları bulunmaktadır.²⁹

Parkta, 2 adet çocuk oyun alanı (270 m²) ve bir adet basket sahası bulunmaktadır. Çocuk oyun alanı çevresinde ebeveynler için oturma üniteleri düzenlenmiştir. Birinci oyun alanı “geleneksel” tipte ve genel olarak 6-12 yaş grubuna hitap etmektedir. 185 m² olan bu alanda 3 kuleli oyun grubu, ipli tırmanma alanı, salıncak donatıları bulunmaktadır. İkinci oyun alanı ise “geleneksel” tipte oyun ekipmanları çoğunlukla 3-6 yaş gruplarına hitap etmektedir. 85 m²’lik alanda sallanan araba, anne-bebek salıncığı donatıları bulunmaktadır. Zemin malzemesi olarak iki alanda da kauçuk esaslı yumuşak malzeme kullanılmıştır. Park alanında 6-18 yaş grubu kullanımına uygun bir basket sahası planlanmıştır. Yoğun kullanıma sahip parkta çocukların ihtiyaçlarına göre oyun alanlarının geliştirildiği ve bu doğrultuda yeni alanlar eklenmesi planladığı belirtilmiştir (Bağcılar Bel. Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2021).

Farklı türlerde ağaç, çalı, yer örtücü türleri, ayçiçekleri, biyolojik havuzu, gül çeşitleri vb. zengin bitki türlerinin bulunduğu park alanı mahalleli için hem mevsim geçişlerinin farkındalığı hem de ağaçlar altında oturma, dinlenme, elma ağaçları altında piknik yapma, çim çayırında kitap okuma, sohbet etme vb. sosyalleşme alanları bulunmaktadır.³⁰

²⁸ <http://www.bagcilar.bel.tr/icerik/499/29/ilcemizin-tarihi.aspx> (Erişim tarihi 01.03.2021).

²⁹ <http://m.bagcilar.bel.tr/icerik/447/16666/icerik/35/16670/gunesli-semt-parki.aspx> (Erişim Tarihi:01.03.2021).

³⁰ <http://m.bagcilar.bel.tr/icerik/447/16666/icerik/35/16670/gunesli-semt-parki.aspx> (Erişim Tarihi:01.03.2021).

3.1.3.2 Başakşehir İlçesi Bahçeşehir Gölet Parkı

Bahçeşehir Gölet Parkı Başakşehir İlçesi'nde bulunmaktadır. Başakşehir; Bahçeşehir Belde Belediyesi, Esenler ve Küçükçekmece ilçesinden ayrılan mahallelerin 2008 yılında birleşimi ile kurulmuş yeni bir ilçedir. İlçe'nin kurulduğu bölgenin tarihi eskilere dayanmakta olup Şamlar Bendi, Yarım Burgaz Mağaraları, Altınşehir, Azatlı Baruthanesi ve Resneli Çiftliği önceki dönemlere ait tarihi yerlerdir.³¹ Başakşehir'in nüfusu 1995 yılında toplu konutların yapılmaya başlaması ile artmış ve günümüzde nüfusunun çoğu toplu konutlarda yaşamaktadır. Başakşehir İlçesi İkitelli Organize Küçük Sanayi Bölgesi, Kayabaşı Mevkiinde yer alan muhtelif sanayi tesisleri önemli sanayi alanlarıdır.³²

Şekil 29. Bahçeşehir Gölet Parkı Konum ve Görünüşleri

Kaynak: İBB Şehir haritası , Google Earth, <https://www.basaksehir.bel.tr/bahcesehir-golet> ve Başakşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü Arşivi .³³

³¹ <https://www.istanbul.net.tr/istanbul-rehberi/dosyalar/bolumler/basaksehir/7/65/> (Erişim Tarihi:01.03.2021).

³² https://www.basaksehir.bel.tr/Content/files/stratejik-yonetim/stratejik_plan/2020-2024-yili-Stratejik-Plani.pdf (Erişim Tarihi:01.03.2021).

³³ https://www.google.com/search?q=ba%C5%9Faksehir+harita+uydu&tbm=isch&ved=2ahUKEwi6q7na34PzAhW_gf0HHYOnDBoQ2cCegQIABAA&oeq=ba%C5%9Faksehir+harita+uydu&gs_lcp=CgNpbWcQA1DhgwNYmYwDYLiOA2gAcAB4AIABWogBqgOSAQE1mAEAoAEBqgELZ3dzLXdpei1pbWfAAQE&scient=img&ei=eVpDYfqKNr-D9u8Pg8-y0AE&bih=912&biw=1920&rlz=1C1MSIM_trTR841TR841#imgrc=1V-Qx7B5if19HM (İlçe Harita kaynağı, Erişim tarihi: 10.08.2021).

Altınşehir - Kayabaşı, Başak Konutları - İkitelli ve Bahçeşehir olmak üzere İlçe'nin üç ana bölgesi bulunmaktadır. Başak Konutları Sular Vadisi ve Bahçeşehir göleti ve çevresi ilçenin önemli sosyal alanlarıdır. İlçe'ye ulaşım TEM otoyolu, demiryolu ve metro hattı ile sağlanmaktadır.³⁴Başakşehir İlçe nüfusu 2020 yılı verilerine göre 469.924 'tür. Nüfusunun % '44'ü genç, %50'si orta yaş, % 6'sı yaşlıdır. Çocuk Nüfusu (0-19 yaş arası), 168.134' olarak en genç nüfuslu ilçelerden biridir.³⁵ İlçenin 11 mahallesi bulunmaktadır. Bu mahallelerden biri olan ve araştırma parkının da bulunduğu Bahçeşehir Mahallesi 1999 yılında Belediye, 2008 yılında ise Başakşehir İlçesi'ne bağlanarak mahalle olmuştur. Ulaşımı, sosyo-kültürel yapısı, planlı yapılaşması vb. birçok bakımdan, statüsü yüksek ve nezih bir mahalledir. Tem otoyolu ve Ispartakule tren istasyonu ile ulaşım bakımından merkezi bir konumdadır.

Başakşehir Belediyesi'ne bağlı olan Bahçeşehir Gölet Parkı bulunduğu mahalle ve çevresindeki çocuklar için temalı oyun alanları, etkinlik alanları ile sosyalleşme ve toplumsallaşma bağlamında katkıları değerlendirilmek üzere çalışma sahalarından biri olarak tercih edilmiştir.

Konum olarak park alanı, Doğa Parkı Caddesi ve Sanatçılar Sokak arasında yer almaktadır. İçerisinde birçok etkinliğin ve konserlerin yapıldığı İstanbul 2. Büyük Arena Sahnesi bulunmaktadır. Erişilebilirlik açısından park alanı merkezi bir yerde olup toplu taşıma ile özel araçla ve yaya olarak ulaşım sağlanabilmektedir.

Bahçeşehir Gölet Parkı, 300.000 m² yüzölçümüne sahip olup, içerisinde 26.000 m² büyüklüğünde gölet alanı bulunmaktadır. Gölet park, restoranlar, temalı çocuk oyun alanları, çim tepe, yürüyüş yolları, bisiklet yolu, açık spor alanları, manzara seyir terası, çay bahçesi, otopark, oturma ve dinlenme alanları, arena sahnesi ve yeşil alan fonksiyonları yer almaktadır.³⁶

Oyun alanları donatı olarak; 2 adet konik oyun alanı, 2 adet gondol salıncak, 2 adet ikili salıncak, 1 adet köpekli salıncak, 1 adet döner platform, 1 adet otobüs oyun alanı, 1 adet gemi oyun alanı, 1 takım sanatsal oyun grubu, 1 takım iki kuleli oyun grubu, 2 adet tahterevalli, 4 adet zıp zıp, metal üçlü döner salıncak, 1 adet ahşap kompleks çocuk oyun grubu, 1 adet metal şekilde tırmanma, 1 adet üç kuleli oyun grubu, 1 adet dairesel dönence, 2 adet metal ikili salıncak bulunmaktadır. Parkta 6-18 yaşın kullanımına uygun 2 adet üçlü basket potalı alan planlanmış ve açık alanda yapılabilecek sportif faaliyetler için egzersiz alanları bulunmaktadır. Ayrıca 3 masa tenisi ve 2 adet satranç oyun alanı, trafik eğitim parkuru ve macera parkı da bulunmaktadır. Parkın planlama ve tasarım aşamasında çocukların yaş gruplarına uygunluğu, fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimleri dikkate alınmıştır (Başakşehir Bel. Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2021).

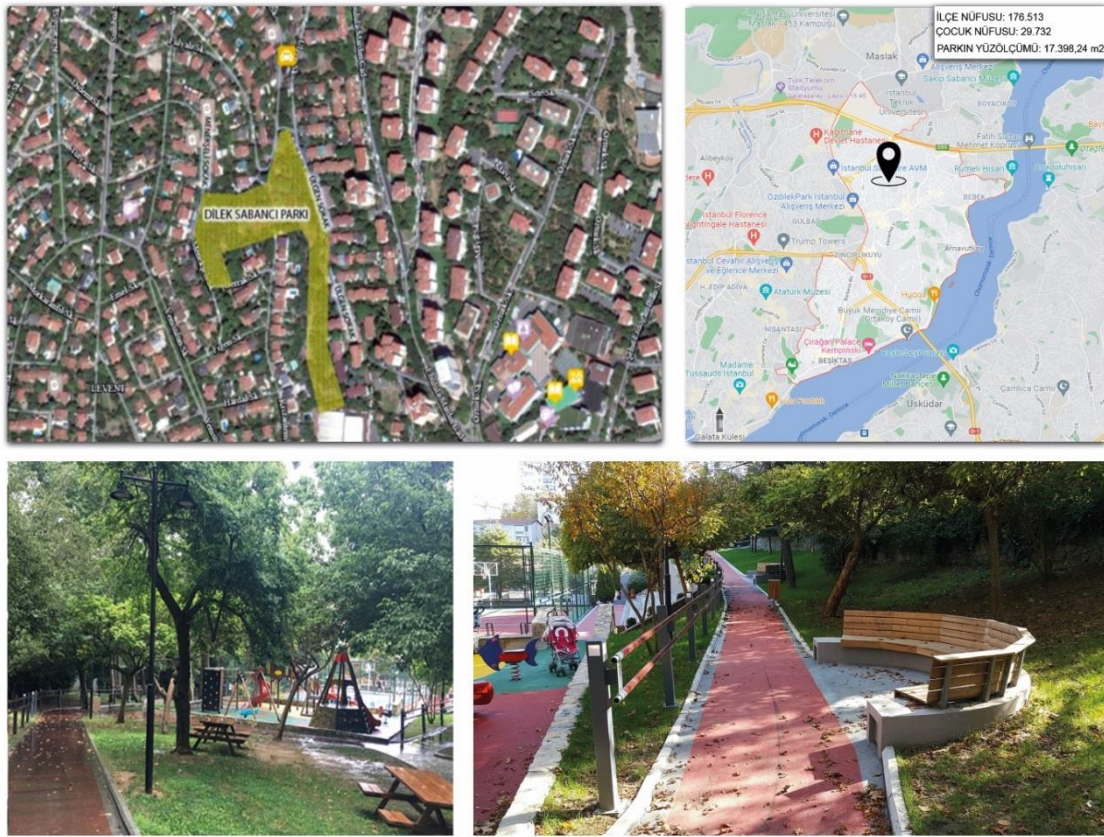
³⁴ <https://www.istanbul.net.tr/istanbulrehberi/dosyalar/bolumler/basaksehir/7/65> (Erişim Tarihi:01.04.2021).

³⁵ <https://www.endeksa.com/tr/analiz/istanbul/basaksehir/demografi> (Erişim Tarihi:01.04.2021).

³⁶ <https://www.basaksehir.bel.tr/bahcesehir-golet> (Erişim Tarihi:01.04.2021).

Renk koku doku özellikleriyle zengin bitki çeşitliliği, tasarlanmış oyun alanlarının yanı sıra çocukların akranlarıyla kendi oyunlarını kurabilecekleri geniş çim alanları, WC, mangalsız piknik alanları olan parkta gölette yaşayan kaz, ördek, kaplumbağa ve martıları çocukların yakından görebilme olanağı da bulunmaktadır. Çocuklara ve büyüklere yönelik arena sahnesinde "Bahçeşehir'de Yaz Akşamları Şenliği" aktiviteleri, konserler ip cambazları, sokak müzisyenleri, animasyon gösterileri, renkli tanıtım stantları ile çeşitli eğlenceler düzenlenmektedir. Özellikle Ramazan aylarında gölet bölgesinde kukla gösterileri, Hacivat Karagöz oyunları, çocuklar için tiyatro, sahne yarışmaları, konserler, vb. etkinliklerle her yaş grubu için eğlenme, sosyalleşme imkânı ve buluşma noktası olmaktadır.³⁷

3.1.3.3 Beşiktaş Levent Mahallesi Dilek Sabancı Parkı

Şekil 30. Dilek Sabancı Parkı Konum ve Görünüşleri

Kaynak: İBB Şehir haritası, Google Earth, <https://www.sabancivakfi.org/tr/sosyal-tesisler/istanbul/besiktas-belediyesi-dilek-sabanci-parki> (Erişim Tarihi:16.06.2021).

³⁷ <https://www.basaksehir.bel.tr/bahcesehir-golet>. (Erişim Tarihi: 07.05.2021).

İlçe'nin 23 Mahallesi bulunmaktadır. Parkın bulunduğu Levent Mahallesi 1. 2. ve 3. Levent olarak ayrılmış olup, 1950- 1953 tarihleri arasında kurulmuş ilk toplu konutların yapıldığı, alışveriş merkezi birçok konsolosluk ve iş merkezlerinin yoğun olduğu merkezi konumda bir mahalledir.³⁸

Beşiktaş Dilek Sabancı Parkı; özel gereksinimli çocuklara yönelik bir park olması ve kapsayıcılığı ile çocukların sosyalleşmesine ve gelişimine katkılarını değerlendirmek üzere araştırma sahalarından biri olarak tercih edilmiştir.

Konum olarak, Dilek Sabancı Levent Mahallesi Ülgen Sokakta bulunmaktadır. Parkın çevresinde konut alanları yoğun olmakla birlikte, okul alanı ve bazı konsoloslukların yakınında yer almaktadır. Park alanı merkezi bir yerde olup toplu taşıma ile özel araçla ve yaya olarak ulaşım sağlanabilmektedir.

Beşiktaş Belediyesine bağlı olan Dilek Sabancı Parkı 2002 yılında yapılmış ve 2017 yılında ise tamamen revize edilmiştir. *“Bireylerin haklardan eşit yararlandığı bir toplum vizyonu ile”* Sabancı Vakfı tarafından yapılan ve yenilenmesinin ardından Beşiktaş Belediyesi ile birlikte hizmete açılan park,³⁹ Türkiye’de özel gereksinimli çocuklara yönelik yardım almadan aktivite yapabilecekleri ilk park olması özelliğini taşımaktadır. Parkta Performans sanat merkezi, engelli koordinasyon merkezi, egzersiz alanları, çocuk oyun alanları, fiskeyli süs havuzu, hobi bahçesi, boyama alanı, engelli aracı şarj ünitesi, kabartmalı harita, WC, güvenlik kulübesi, erişim asansörü, basket sahası, yürüyüş yolları, yetişkin çok sayıda ağaç türleri altında dinlenme alanları ve zengin ağaç çeşitlerinin olduğu yeşil alan fonksiyonları bulunmaktadır.⁴⁰

17.398,24 m² alana sahip park alanında; 2 adet çocuk oyun alanı bulunmaktadır. Oyun alanlarında 2 kuleli oyun grupları, 2 adet salıncak, 2 zıp zıp, 1 adet kuş yuvası salıncak, 1 adet tahterevalli, 1 adet ahşap tırmanma ve 2 adet ipli tırmanma donatıları bulunmaktadır. Zemin malzemesi olarak kauçuk esaslı yumuşak malzeme kullanılmıştır (Beşiktaş Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2021).

Parkta 6-18 yaş grubunun kullanımına uygun bir basket sahası planlanmıştır. Ayrıca açık alanda yapılabilecek sportif faaliyetler için egzersiz alanı bulunmaktadır.

Park içerisinde oyun alanlarının yanı sıra kafeterya alanı, su oyunlarının yer aldığı kuru havuzlu alan, engelli çocukların kullanımına uygun hobi bahçesi, dinlenme alanları sosyalleşmeye olanak sağlamaktadır. Ayrıca parkta yer alan Engelli koordinasyon Merkezi ve Performans Sanat Merkezi sosyal aktivite ve çocukların el becerilerini geliştirmeye yönelik çalışmaları ile çocukların hem fiziksel gelişimlerine hem de sosyalleşmelerine imkân sağlayan alanlardır.

³⁸ <https://besiktas.bel.tr/sayfa/1666/Levent-Mahallesi> (Erişim Tarihi: 07.05.2021).

³⁹ <https://besiktas.bel.tr/Sayfa/27417/dilek-sabanci-parki-yenilendi> (Erişim Tarihi: 07.05.2021)

⁴⁰ <https://www.sabancivakfi.org/tr/sosyal-tesisler/istanbul/besiktas-belediyesi-dilek-sabanci-parki>(Erişim Tarihi: 07.05.2021)

3.1.3.4 Kadıköy Göztepe Mahallesi Özgürlük Parkı

Şekil 31. Özgürlük Parkı Konum ve Görünüşleri

Kaynak: İBB Şehir haritası, Google Earth ve <https://www.cyclistmag.com.tr/2019/05/23/kadikoy-cevre-festivali-basliyor/>, <https://www.oryanasilgiderim.com/istanbul/goztepe-ozgurluk-parki/> (Erişim Tarihi:16.06.2021).

Özgürlük Parkı İstanbul'un Anadolu yakasında Kadıköy İlçesi'nde bulunmaktadır. Haydarpaşa'dan Bostancı'ya devam eden sahil bandına sahip İlçe'nin 21 mahallesi bulunmaktadır. Kadıköy tarihi çok eski yıllara dayanan, ilk yapılaşma olan bölgelerden olup; günümüzde nüfusu, ekonomik faaliyetleri ve imar bakımından İstanbul'un en fazla bina ve nüfus yoğunluğunun olduğu önemli ilçelerinden birisidir.⁴¹ Kadıköy'ün nüfusu 2020 yılı verilerine göre, 481.983'tür. Nüfusunun % 21'i genç, % 54'ü orta yaş, %26'sı yaşlıdır. Çocuk nüfusu (0-19 yaş arası), 75.668' dir. ⁴²

Kadıköy Belediyesi'ne bağlı olan Özgürlük Parkı, her yaş grubuna yönelik oyun alanı etkinlik ve aktivite imkânları ile çocukların gelişimine ve sosyalleşmelerine etkilerini değerlendirmek üzere çalışma sahası olarak tercih edilmiştir.

⁴¹ <http://www.kadikoy.gov.tr/Kadıköy-ilce-tarihçe> (Erişim tarihi 05.04.2021).

⁴² <https://www.endeksa.com/tr/analiz/istanbul/kadikoy/demografi> (Erişim tarihi 05.04.2021).

Konum olarak Kültür Sokak'ta merkezi caddelerden Bağdat Caddesi'ne ve Fahrettin Kerim Gökay Caddesi'ne yakın mesafede, Selami eşme tren istasyonu yanında bulunmaktadır. Parkın bulunduğu Göztepe Mahallesi'nde Marmara Üniversitesi, Yeditepe Üniversitesi, 60.Yıl Parkı, okul ve konut alanları bulunmaktadır. Çocukların yoğun ilgi gösterdiği İstanbul Oyuncak Müzesi ve 60.Yıl Parkı  zg rl k Parkı'na yakın mesafededir. Erişilebilirlik açısından park alanı merkezi bir konumda olup, toplu taşıma ile özel araçla ve yaya olarak ulaşımla kolaylıkla sağlanabilmektedir.

 zg rl k Parkı 128.000 m² büyüklüğünde bir alana sahiptir. Park 1995 yılında rekreasyon amaçlı yapılmış olup her yaş grubunun ihtiyaına göre geliştirilerek özellikle ocuk ve gençlere yönelik gelişim ve sosyalleşmelerini sağlayacak şekilde yenilikler yapılmaktadır. Alanda 3 adet oyun grubu, paten pisti, yürüyüş parkuru, bisiklet yolu, basketbol sahası, futbol sahası, tenis kortu, voleybol sahası, yetişkinler için spor aletleri, s s havuzları, 2 adet amfi tiyatro, köpek eğitim alanı, piknik alanları, kafeterya ve aile çay bahçesi, kum havuzlu oyun alanı, oturma ve dinlenme alanları, interaktif ocuk kütüphanesi, WC, otopark, yeşil alanlar gibi fonksiyonlar bulunmaktadır (Kadıköy Bel. Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2021).

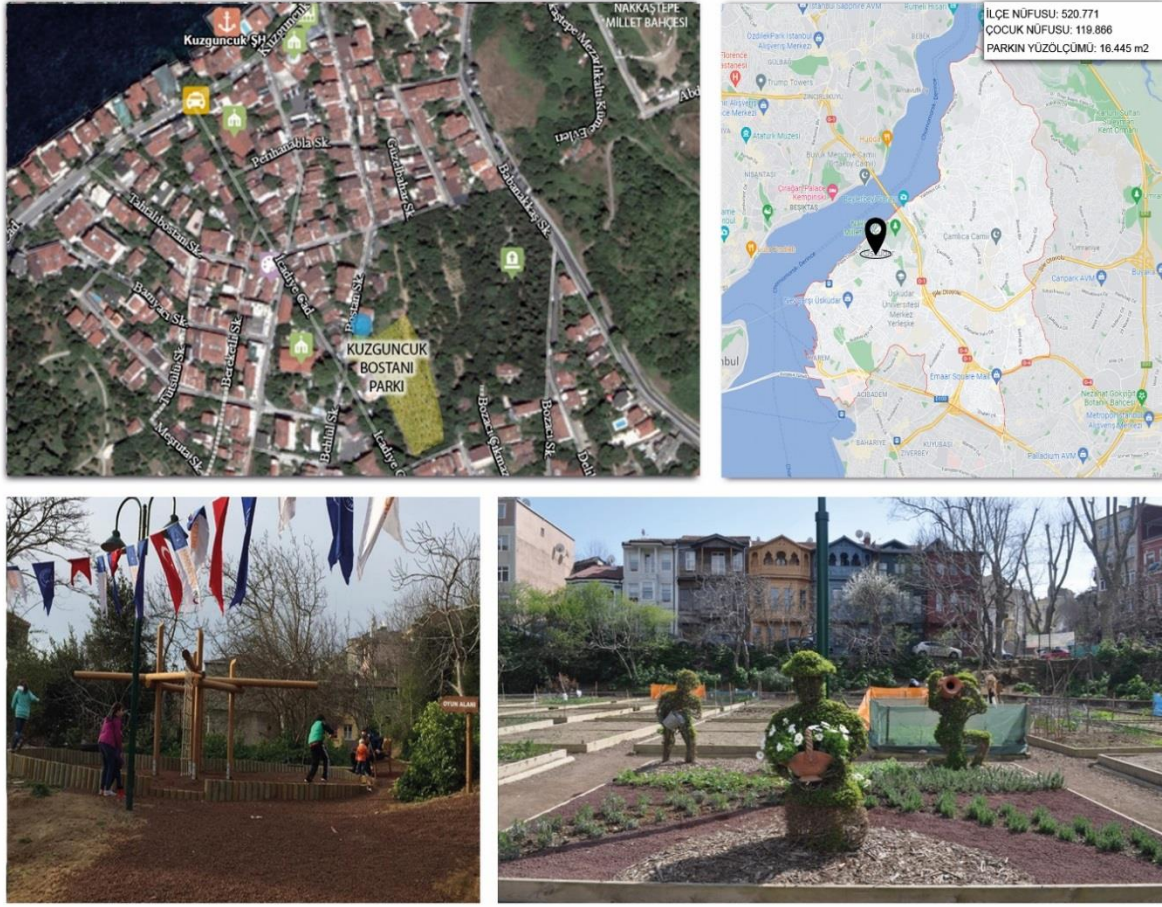
Oyun alanları farklı yaş gruplarına hitap edecek çeşitlilikte, geleneksel ve ağdaş tipte olup içerik olarak ipli tırmanma eşitleri, salıncak eşitleri, kaydıraklı oyun grubu eşitleri, trambolin, zıp zıp gibi oyun ekipmanları bulunmaktadır. Oyun alanları zemininde kauçuk esaslı yumuşak malzeme ve doğal kum malzemesi kullanılmıştır. Parkta 6-12, 12 ve üzeri yaş gruplarının kullanımına uygun tenis kortu, basket sahası, futbol sahası, voleybol sahası, paten gibi spor alanları planlanmış ayrıca açık alanda yapılabilecek sportif faaliyetler için egzersiz alanı bulunmaktadır.

 zg rl k Parkı; ocuk oyun alanlarının yanı sıra kafeterya, s s havuzları, piknik alanları, zengin ağaç türlerinin gölgeleri altında dinlenme alanları, amfi tiyatro gösterileri, açık hava sineması, milli bayramlarda, özel günlerde kültürel ve sanatsal aktiviteleri ile her yaş grubundan mahalleli ve evre ilçelerden gelen vatandaşlar için önemli bir sosyal yaşam alanıdır. Park içinde yer alan interaktif kütüphane çocukları parkta buluşturup sosyalleşmelerinde, bir diğer fonksiyon köpek eğitim alanı ise çocukların hayvanlarla bağ kurarak duygusal gelişimlerine imkân sağlamaktadır.

3.1.3.5  sk dar Kuzguncuk Bostanı

Kuzguncuk Bostanı İstanbul'un Anadolu yakasında antik çağlardan bu yana tarihi, doğal güzelliği, konumu vb. birçok yönü ile cazibe merkezi olan Üsküdar İlçesi'nde bulunmaktadır. 1930'larda 60 bine yakın nüfusu olan Üsküdar'ın 1960'lı yıllardan sonra g erle nüfusu hızla artmıştır. Yoğun yapılaşma ile çoğalan meskenlerde eski iskân alanında ikamet edildiği gibi kırsal alanların isk na açılması ile yeni mahalleler oluşmuştur. oğunluğu Karadeniz Bölgesi olmak üzere, Doğu ve

İç Anadolu'dan da gelen göçlerle oluşan yeni mahalleler, şiveden giyime halen bir kısım kültürel değerlerini muhafaza etmektedirler.⁴³

Şekil 32. Kuzguncuk Bostanı Konum ve Görünüşleri

Kaynak: İBB Şehir haritası, Google Earth ve Üsküdar Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü Arşivi.

Üsküdar İlçe 'sinin nüfusu 2020 yılı verilerine göre 520.771'dir. Nüfusunun % 31'i genç, % 54'ü orta yaş, % 16'sı yaşlıdır. Çocuk Nüfusu (0-19 yaş arası), 119.866'dır.⁴⁴ Üsküdar İlçesi'nin 33 mahallesi bulunmakta olup, Bostan'ın bulunduğu Kuzguncuk Mahallesi tarihi özelliği, geçmişten gelen mimari yapısını büyük ölçüde muhafaza etmesi, mahalle yaşantısının korunuyor olması ve yaklaşık 700 yıllık geçmişi olan İstanbul'un son bostanlarından Kuzguncuk Bostan'ı ile sadece semt sakinlerinin değil çevre ilçelerden de birçok kişinin gezip görmek için tercih ettiği bir mahalledir (Ademoğlu, Celep ve Kadırgan, 2016: 205).

⁴³ <https://www.uskudar.bel.tr/tr/main/pages/sosyal-durum/30> (Erişim tarihi: 07.05.2021)

⁴⁴ <https://www.endeksa.com/tr/analiz/istanbul/uskudar/demografi> (Erişim tarihi :05.04.2021)

Museviler başta olmak üzere Ermeni ve Rumların daha sonrada Müslümanların yerleşmesiyle farklı din ve farklı kültürlerden bir mozaik sunan tarihi mahallenin en önemli caddelerinden İcadiye Caddesi'ne yürüme mesafesinde olan Bostan parkı, semt sakinlerinin bu zengin kültürel yaşamı paylaştıkları sosyalleşme alanlarından biridir.

Üsküdar Belediyesi'ne bağlı Kuzguncuk Bostanı diğer araştırma alanlarından farklı olarak kültürel zenginliği olan bir mahalle içerisinde Bostan özelliği ve doğal oyun alanları ile çocukların gelişim ve sosyalleşmesinde etkilerini araştırmak üzere çalışma sahalarından biri olarak tercih edilmiştir.

Konum olarak, Üsküdar İlçesi Kuzguncuk Mahallesi Bostan Sokak ve Bozacı Sokak arasında yer alan Bostan, ilçe için önemli olan Nakkaştepe Millet Bahçesi ve Fethi Paşa Sosyal Tesislerinin de yakınında bulunmaktadır. Alana toplu taşıma ile özel araçla ve yaya olarak, ulaşım sağlanabilmektedir.

Kuzguncuk Bostanı; üç dinin mensuplarının hoşgörüsü içinde bir arada yaşadığı Kuzguncuk sakinlerinin komşuluk ilişkilerini geliştirdiği, şenlikler yaptığı buluşma yeridir. 16.445 m²'lik bir alana sahip olup, 2015 yılında yapılmıştır. İlbaharda (Nisan sonu-Mayıs başı) Hıdırellez, fide dikim şenlikleri, yazın açık hava sinemaları ve sonbaharda hasat şenlikleriyle (Ekim-Kasım) Kuzguncuk Bostanı mahallenin sosyal yaşam alanı haline gelmiştir. Bostanda bulunan çocuk oyun alanı, bostanın doğal dokusuna uygun olarak çocukların gelişimi ve sosyalleşmesi göz önünde bulundurularak tasarlanmış ve uygulanmıştır. Uygulama sonrasında yapılan gözlemlerde çocuklardan ve velilerden olumlu dönüşler olmuştur. Bostan'da çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimini destekleyen bir ahşap oyun grubu, kendi oyunlarını kurmalarına olanak sağlayan ve grup oyunları oynayabilecekleri etkinlik çayırı, çevreyi izleyebilecekleri çim amfi bulunmaktadır. Ayrıca alanda devrilen ağaçlar yontularak serbest halde bırakılarak çocukların motor becerilerini ve hayal güçlerini geliştirecek doğal oyuncaklar olarak alanda korunmuştur (Üsküdar Bel. Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2021).

Tarım alanları, çocuk oyun alanı, yürüyüş yolları, amfi alanı, dinlenme üniteleri, egzersiz alanı, basketbol sahası, meyve bahçesi ve yeşil alan fonksiyonları bulunmaktadır. Ayrıca Bostan'ın küçük ahşap banklarla çevrili bir köy meydanı, piknik, spor gibi bir çok serbest aktiviteye imkân sağlayacak çayır dokusunda serbest bir açık alanı, yürüyüş yolu üzerinde dinlenme amaçlı "gabion duvar" uygulamalı oturma ve dinlenme alanları bulunmaktadır (Üsküdar Bel. Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2021).

3.1.3.6 Sultanbeyli Gölet Parkı

Gölet Parkı İstanbul'un Anadolu Yakası'nda Sultanbeyli İlçesinde bulunmaktadır. İstanbul'un Teferrüç Dağı ve en yüksek rakımlı Aydos Dağı arasında bulunan, Tem Karayolu'nun da ortasından geçtiği İlçe; 1957 tarihinde köy, 1989 tarihinde belde, 1992 tarihinde de 3806 sayılı

kanunla ilçe olmuştur. Üç taraftan ormanlarla çevrili Sultanbeyli, Anadolu'dan gelen göçlerle kozmopolit bir yapıdadır.⁴⁵

Şekil 33. Sultanbeyli Gölet Parkı Konum ve Görünüşleri

Kaynak: İBB Şehir haritası, Google ve <https://www.sultanbeyli.bel.tr/proje/golet-projesi/> (Erişim Tarihi:16.06.2021).

2020 yılı verilerine göre nüfusu, 343.318 'dir. Nüfusunun % 46'sı genç, % 48'i orta yaş, % 6'sı yaşlıdır. Çocuk Nüfusu (0-19 yaş arası), 128.603'tür. ⁴⁶ İlçe'nin nüfusu, özellikle çocuk nüfusu yoğunluğuna bakıldığında "Gölet Park" bölge için rekreasyon, oyun alanı vb. bir çok yönü ile önemli bir yere sahiptir. Konum olarak; Hamidiye, Yavuz Selim ve Fatih Mahallelerinin kesişiminde yer almaktadır. Parka toplu taşıma ile özel araçla ve yaya olarak, ulaşım sağlanabilmektedir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı olan Sultanbeyli Gölet Parkı'nın çalışma sahalarından biri olarak seçilmesinde; bulunduğu bölge için merkezi bir park olması, oyun grubu ve spor oyun alanları çeşitliliği ile çocukların gelişimine ve sosyalleşmesine etkileri araştırılmak üzere tercih edilmiştir.

2014 yılında hizmet vermeye başlayan park, 140.000 m² lik bir alana sahiptir. Park sosyal tesisi, dinlenme alanları ve gezinti alanları bir bölüm, rekreasyon faaliyetleri, piknik alanları, çocuk oyun alanları, kay kay parkı ve spor sahaları ise ikinci bir bölüm halinde planlanmıştır. Gölet üzeri ışıklı su, ses oyunları ve lazerli gösteri havuzu, çocukları küresel ısınmaya karşı, yağmur vb. etkilere

⁴⁵ <https://www.sultanbeyli.istanbul/cografik-durum-ve-nufus/>(Erişim tarihi,05.05.2021).

⁴⁶ <https://www.endeksa.com/tr/analiz/istanbul/sultanbeyli/demografi> (Erişim tarihi,05.05.2021)

karşı koruma amaçlı asma germe sistemli çocuk oyun alanı, ebeveynlerle birlikte kullanılacak yamaç kaydıracağı, çocukların suyla oynamasını ve eğlenmelerini sağlayacak su parkı, yürüyüş yolları, 3 ayrı amfi tiyatro alanı, kültür-fizik alanı, ahşap gölgelikli dinlenme alanları, manzara seyir terasları, 4.000 bin ağaç, 85.000 bin çalı ve rengarenk mevsimlik çiçekleri ile oluşturulmuş zengin bitki çeşitliliğine sahip yeşil alan fonksiyonlarını içermektedir.⁴⁷

Çocuk oyun alanları; 5 farklı yerde (4730 m²) planlanmıştır. Donatı olarak birinci alanda kaydırak ve tahterevalli oyun ekipmanları (445 m²) geleneksel tipte ve 2-6 yaş kullanımına yöneliktir. İkinci oyun alanı salıncak, tepecik, kaydırak, tırmanma, tahterevalli, zıpzıp, tünel donatıları ile 2580 m² bir alanda ve üzeri asma germe sistemi ile kapalı, 2-12 yaş gruplarına hitap edecek şekilde tasarlanmıştır. Bu alan çağdaş, geleneksel ve macera oyun alanı türlerini içermektedir. Üçüncü oyun alanı geleneksel oyun alanı türünde, 755 m² bir alanda 6-12 yaş grubuna yönelik kaydırak, salıncak, trambolin donatılarını içermektedir. Dördüncü oyun alanı 250 m² bir alanda 6-12 yaşa uygun kaydırak ve salıncak donatıları ile geleneksel türde planlanmıştır. Diğer bir oyun alanı su parkı olarak 700 m² lik bir alanda tasarlanmış, çağdaş tipte ve 2-9 yaş grubuna hitap etmektedir. Parkta 6-18 yaş grubuna yönelik 2 adet basketbol, 2 adet futbol, 2 adet tenis kortu, voleybol sahası ve skate park bulunmaktadır (İBB Park ve Bahçeler Müd. Sultanbeyli Şefliği, 2021).

Sultanbeyli Gölet Parkı oyun alanlarının yanı sıra; 3 ayrı amfi tiyatro, piknik alanları, seyir terasları, yürüyüş yolları, sosyal tesis, gölette ışık ve su oyunları eşliğinde dinlenme mekanları ile çocukların ve büyüklerin sosyalleşmesine olanak veren sadece mahalle sakinlerinin değil bölge halkının da sosyal yaşamları için önemli bir alandır.

3.1.4 Bulguların Değerlendirilmesi

PPS (Projects for Public Spaces) kuruluşu tarafından bir çok ülkede kamusal alanların kalitesi, etkinliği, insanların beklentilerinin ölçümü ve değerlendirmesi için dört temel kıstas belirlenmiştir. Açık kamusal alan olan parkların da bu kriterlere göre değerlendirilmesi ile parkta hangi değişiklikler yapılırsa parkın daha nitelikli ve başarılı olacağı belirlenebilmektedir (Yücel ve Yıldızcı, 2006: 223-225). Bu Kriterler;

- 1.Parkın ulaşımı kolay olmalı (Ulaşılabilirlik),
- 2.Kullanıcılarına değişik aktiviteler sağlamalı (Aktivite ve kullanımlar),
3. Park güvenli, bakımlı ve çekici olmalı (Konfor ve imaj),
4. İnsanlara diğer insanlarla bir arada olma fırsatı vermelidir (Sosyallik)

Araştırma alanlarının çocukların gelişimi ve sosyalleşmesine yönelik işlevlerinin değerlendirilmesinde bu kriterlerden yola çıkılmıştır. Mülakat sorularına verilen cevaplar ve gözlemler

⁴⁷ <https://www.plantdergisi.com/sultanbeyli-goleti.html> (Erişim Tarihi: 05.10.2021)

sonucu elde edilen bulguların “erişim ve ulaşılabilirlik, aktivite ve kullanım fonksiyonları, sosyalleşme imkânları, oyun alanları ve çocuğun gelişimine katkıları” başlıkları altında değerlendirmeleri yapılmıştır.

3.1.4.1 Erişim ve Ulaşılabilirlik

Park alanları farklı kültürde, sosyal grupta, engelli ve engelsiz her kesimden ve her yaş grubundan toplum bireylerinin erişimine uygun nitelikte olmalıdır. Park toplu taşıma ile özel araçla ve yaya olarak rahat ve kolay bir şekilde ulaşım imkân sağlamalıdır. Ulaşılabilirlikte ikinci husus; park çevresi ve içindeki fonksiyonel bağlantıların, doğru yönlendirmelerin oluşturulmasıdır (Yücel ve Yıldızcı, 2006: 223-225).

Oyun alanları konut bölgelerinin yakın çevresinde planlandığı taktirde ulaşım ve özellikle okul çağındaki çocukların ebeveynleri olmaksızın parka erişebilme kolaylığı artmaktadır. Mevsimsel olarak kısıtlılık olmayacağı için de parkın kullanım oranı da artmaktadır (Muhacir ve Özalp, 2016: 222). Yapılan bir araştırma sonucuna göre, çocukların açık alanlarda oyun oynama istekleri ile mahalle içerisindeki sosyal bağlılığın doğrudan alakası olduğu belirlenmiştir. Açık alanların kalite olarak eşitliği ve kolay erişimleri sağlandığında çocuklar bu alanları daha çok ziyaret edebilecekler böylece sosyal bağları daha güçlü bir toplum oluşabilecektir (Bozkurt ve Özgür, 2019: 472). Bununla birlikte parka erişim ve ulaşım taşıtlardan korunaklı, kolaylıkla ve güvenli bir şekilde olmalı özellikle okul öncesi çocukların mümkün olduğunca trafikle karşılaşmadan kolayca geçiş yapabileceği şekilde planlama yapılmalıdır.

Parklarla ilgili yapılan görüşmelerde araştırma alanlarının dışarıdan ulaşım kriterine orta derecede uygun olduğu belirtilmiştir. Çoğu kullanıcı; kendi mahallelerinde yeterli büyüklükte ve çeşitlilikte oyun alanı ve aktivite içeren mahalle parkları olmadığını ve uzakta olsa bile seçilen araştırma parklarına gelebilmek için toplu taşımayı ve özel araçla gelmeyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Parklara ulaşım ile ilgili olumlu görüşler olmasının yanında park içindeki fonksiyonlara erişimle ilgili özellikle engelli çocuğu olan ve bebek arabası ile gelen ebeveynlerin bazı kullanım alanlarına erişmekte zorluk yaşadığı, rampa gibi çözümlere ihtiyaç duydukları belirtilmiştir.

Park içi erişimle ilgili planlamanın önemini Dilek Sabancı Parkı’nda A. Hanım ile yaptığımız görüşme belirtmekte olup bu konuda söylemleri şöyledir;

“Dilek Sabancı Parkı toplumsal yaşama, eşit katılım hakkı gözetilerek hizmete açılmış bir park. Engelli bireylerin erişimi için asansör, engelli aracı şarj üniteleri, kabartmalı park haritası mevcut. Çoğu parkta bunlara rastlanmıyor çünkü parklar engelli bireyler düşünülerek planlanmıyor. Parkın içerisinde engelli bireylere hizmet veren bir merkezin varlığı da parkta engelli bireylere yönelik yapılan düzenlemelerin aktif olarak kullanılmasına olanak veriyor. Engelli Koordinasyon Merkezine gelen görme engelli bir

birey kabartma harita sayesinde parkta neler olduğunu, gitmek istediği yeri kimseye ihtiyaç duymadan anlayabiliyor. Akülü tekerlekli sandalye kullanıcısı biri şarj üniteleri sayesinde yardımsız aküsünü doldurabiliyor”(A.B).

Şekil 34. Beşiktaş Dilek Sabancı Parkı Engelli Asansörü, Rampa, Engelli Şarj Ünitesi, Kabartma Harita Görünüşleri

Kaynak: Polat, 2021.

Dilek Sabancı Parkı başta olmak üzere, Bahçeşehir Gölet Parkı ve Aliya İzzet Begoviç Parkı, Sultanbeyli Gölet parkı park içerisindeki fonksiyonlara erişilmesi bakımından iyi seviyede olduğu Özgürlük Parkı ve Kuzguncuk Bostan alanında oyun alanlarına erişimlerde iyileştirilmeler yapılması gerektiği gözlem ve görüşmelerle tespit edilmiştir.

3.1.4.2 Aktivite ve Kullanım Fonksiyonları

İnsanların bir mekânı tercih ederek gidebilmesi için o mekânın da insanlara bir şeyler yapabileceği olanağı sunması gerekir. Aktiviteler bu anlamda mekânların yapı taşları ve parkların çekim noktalarıdır (Yücel ve Yıldızcı, 2006: 223-225).

Aktivite ve kullanımlarla ilgili görüşmecilerin söylemlerine baktığımızda genel olarak seçilen araştırma alanlarının aktiviteleri beğenilmektedir. Görüşmecilerin çoğunun seçilen araştırma alanları dışında kendi mahalle parklarının fonksiyonlarını ve güvenliğini yeterli bulmadıkları bu nedenle hafta sonları çocuklarının taleplerini karşılayabilmek için merkezi yerlerde daha iyi aktivite ve fonksiyonları olan parklara yöneldikleri görülmektedir.

Bu konuda görüşme yaptığımız S. Hanım'ın aktivite ve fonksiyonlar ile ilgili görüşleri şöyledir;

“Bahçeşehir Gölet Parkı ferah ve güvenilir bir ortam sağlıyor. Gölet de farklı bir hava katıyor parka. Başakşehir'e yakın olması da bir diğer tercih sebebimiz. Eşim ve çocuklarımla, 2-3 saat kadar parkta kalıyoruz, park bulunduğu semt itibariyle, İstanbul'un daha elit ve modern insanların ziyaret ettiği bir bölge. Yükseköğrenimim için uzun yıllar Viyana'da bulundum. Viyana'ya dair en sevdiğim şeylerden biri de orman kıvamında parklarıydı. Her semtte kolayca ulaşılabilen, geniş, güvenli, çocuk oyun alanları bol parklar. Gölet park bana ilk gördüğüm anda Viyana'daki parkları çağrıştırdı. Açıkçası Türkiye'de benzer bir hisse daha önce ve sonra hiç kapılmadım. Bu kalitede ve güzellikte parklar neden başka semtlerde de yok diye düşünüyorum. Ben Başakşehir'de ikamet ediyorum. Malum Bahçeşehir de Başakşehir'e bağlı. Benzer bir parkın neden Başakşehir'de de olmadığını sorguladığım oluyor. Başakşehir'de de Sular Vadisi var ancak yine de farklı olduklarını düşünüyorum” (S.K,38).

E. Hanım'la yapılan diğer bir görüşme aktivite ve fonksiyon olanakları nedeniyle mahalle dışından gelen park kullanıcılarının görüşlerini şöyle özetlemektedir.

“Pendik'te İkamet ediyorum. Özgürlük Parkı'nı çocukları, oyun gruplarının çeşitliliği ve eğlenceli olması nedeniyle tercih ediyor. Özellikle tırmanma alanlarını ve kuluçka salıncağı seviyorlar. Ayrıca parkı, çocukların doğum günü kutlamalarını rahatça yapabildiğimiz oturma birimleri, süs havuzu, yetişkin ağaçların gölgesi altında yürüyüş imkânları, huzurlu bir ortamı olduğu için tercih ediyoruz. Parkta ihtiyaçlarımızı karşılayabileceğimiz kafeterya vb. alanlar olduğu için sabah gelip akşama kadar vakit geçirdiğimiz oluyor. Uzak olduğu için sık gelemiyoruz. Mahallemizde de böyle parkların olmasını istiyoruz”(E.B,40).

Görüşmelerde özellikle 12-18 yaş arası kız çocukları daha çok evde vakit geçirdiklerini parklarda beklentilerini karşılayacak aktivite bulamadıklarını, voleybol, salıncak, paten alanı, internete erişim imkânı ve kitap okuyabilecekleri gölgelikli alanlar gibi akitivite isteklerini belirtmişlerdir. Bu konuyu dile getiren yaşları birbirine yakın iki kız çocuğu ile yapılan görüşmeler şöyledir;

“Aliya İzzet Begoviç Parkı'na elma bahçesinde piknik yapmak için arkadaşım ile geldik. Kendi yaşma göre bir oyun alanı göremiyorum parkta, küçük yaşlara göre oyun alanları düzenlenmiş. Bir basket sahası var burada ama küçük ve bize kalmıyor zaten dolu oluyor. Biz oturup sohbet ediyoruz, piknik yapıyoruz. Boş bir alan bulursak orada ancak voleybol oynuyoruz. Hayalimdeki park bol ağaçlar altında hamak gibi içinde hem sallanıp hem kitap okuyabileceğim salıncakları olan, kablosuz internet imkânı ve voleybol oynayacak alanı olması. Kitap kafe gibi yerler çok arttı İstanbul'da. Mahallemizdeki parklarda da böyle

alanlar olsa, evde yalnız olmak yerine arkadaşlarımızla birlikte ders çalışmak için, birlikte vakit geçirmek için daha sık gelebiliriz (Z.Y,15).

“Sultanbeyli Gölet Parkı’na yürüyüş yapmak için geliyorum ara sıra. Oyun grupları yaşıma uygun değil. Ben sallanmayı çok seviyorum fakat bana göre bir salıncak yok. Temiz havada vakit geçirmek beni çok mutlu hissettiriyor. Özellikle covid 19 hastalığından dolayı evde çok bunaldım. Kapalı alanlara gitmeye artık çekiniyoruz. Bu park evimize çok yakın değil. Evimize yakın içinde açık hava sineması, voleybol alanı ve internet imkânı olan bir park hayal ediyorum. Parkların ayrı bir yürüyüş yeri olması da önemli. Ben sporumu yaparken etrafta koşan küçük çocuklar olması hem onlar hem benim için tehlikeli oluyor ayrıca köpekleri gezdirebilecek ayrı bir alan olması da çok önemli, insanlar korkup rahatsız olabiliyorlar” (S.P,17).

Başakşehir Parkı kullanıcılarından H. Bey’in kız çocuklarına yönelik aktivitelerin artırılması ile ilgili görüşleri ise şöyledir;

“Bu parkta olmak huzur hissettiriyor çünkü bir çocuk güle oynaya rahat bir şekilde oynayabiliyorsa o parkta serseri yoktur. Buluşma lokasyonumuza göre park değişebiliyor ama özellikle bir seçim yapacağımız zaman Gölet parkı birinci sırada oluyor. Parkın büyük olması benim için önemli arkadaşlarım ile gittiğimden dolayı aileleri rahatsız etmemek için belli bir mesafeye oturmaya özen gösteriyoruz bunda parkın büyük olması daha rahat yer bulmamızı sağlıyor. Kardeşim için gayet iyi oyun alanları fakat kızlara hitap eden alet ve alanların arttırılması gerektiğini düşünüyorum. Öncelikle geniş parkların sayısının artmasını temenni ediyorum hem depremin toplanma alanı için hem de betonlar arasında nefes alacağımız uğrak noktalar olması için. Parklarda koşu alanı ve bisiklet sürenler için yol olması bir parkı iyi yönde çok etkiliyor. Oturma alanlarının ve park alanının iyi planlanması stressiz bir park anısı için önemli”(H.K,24).

3.1.4.3 Sosyalleşme İmkânları

İnsanlar kendilerini ait hissettikleri mekânlarda arkadaşları, tanıdıkları ile karşılaştıklarında mutlu olurlar. Kendilerini daha rahat hissederek, yaşadıkları yere ve topluma sıkı bir şekilde bağlanırlar. Bu bağlamda sosyal ve kültürel aktivite olanakları ile insanları bir araya getiren, buldukları ortama bağlanmalarını sağlayan, mutlu olmaya imkân veren parklar insanlarda sahiplik hissi de oluşturmaktadır (Yücel ve Yıldızcı, 2006: 223-225). Parklar aynı zamanda çocukların sosyal topluluk bilinci olarak bağlarını güçlendirmesine, birbirlerinin etnik olarak farklı yönlerinin farkına varmalarına ve içselleştirmelerine fayda sağlamaktadır (Bozkurt ve Özgür, 2019: 472).

Bağcılar Aliya İzzet Begoviç Park'ı içerisinde yer alan elma bahçesi çocukların meyve ağaçlarını yetiştikleri ortamlarda görerek duygusal gelişimleri hem de sosyalleşmelerine imkân sağlamaktadır. “Bitkisel materyallerin çocuk oyun alanlarında kullanımı, çocukların sosyal ilişkilerini canlandırmada, oyun becerilerini ve hayal gücünü geliştirmede zengin olanaklar sunmaktadır”(Muhacir ve Özalp, 2016: 222). Parkın açılış konuşmasında Belediye Başkanı Lokman Çağırıcı “parkın bağcılar halkı için tarımla, bahçeyle, bağlarla, yeşille iç içe yaşanabilecek ve komşuluk ilişkilerinin geliştirilebileceği bir mekân olması” hedefinden bahsetmiştir.⁴⁸ Parkın kullanıcıları ile yapılan görüşmelerde bu hedefe yaklaştıkları görülmektedir. Bu konuda B. Hanım'ın görüşleri şöyledir;

“Parka eşim ve çocuklarımla geliyoruz. Burada elma bahçesinden topladığım elmalardan sirke yapmam ve komşularıyla geçirdiğim güzel bir gün anı olarak aklımda kalan. Çocuklarımız oynarken biz de oturma alanlarında çayımızı içiyor sohbet ediyoruz. Bu parkta çocuğumun özgüveninin geliştiğini ve diğer çocuklarla oyun alanlarında sosyalleştiğini gözlemliyorum. Basket sahası küçük geliyor çocuklara, futbol sahası istiyorlar. Park büyük fakat elma bahçesine ayrılan alanın az olması, , yeni yapıldığı için park genelinde ağaçların gölgesinin çok olmaması, çocuklar için kum gibi doğal oyun alanlarının olmaması hissettiğim eksiklerden. Çocuklarımı oynarken mutlu görünce ben de kendimi huzurlu hissediyorum”(B.S,38).

Şekil 35. Aliya İzzet Begoviç Parkı Elma Bahçesi ve Dinlenme Alanları

Kaynak: Polat, 2021.

⁴⁸ <http://m.bagcilar.bel.tr/icerik/155/16670/aliya-izzetbegovic-parki-elma-bahcesi.aspx>

Bahçeşehir Gölet Parkı'nın çocuğun sosyal gelişimine katkıları ile ilgili, S. Hanım'ın söylemleri şöyledir;

“Başakşehir Gölet Parkına eşim ve ailemle geliyorum. 2 saatten fazla parkta zaman geçiriyoruz. Biz piknik yaparak rahatlarak çocuğumuz da sosyalleşti. Tabii ki, arkadaş olma hızı gözle görülür bir şekilde arttı. Parkta tanıdıklarla karşılaşabiliyoruz. Kendimi bu parka ait hissediyorum, Park çok güzel düzenlenmiş, alanlar birbirinden ustalıkla ayrılmış. Piknik, yeme içme alanları ve çocuk oyun alanları birbirinden ayrı olması sayesinde hepsinden alınan verim en üst düzeye çıkıyor. Piknik yaparken göl kenarında doğayla iç içe olurken, çocuğun da güvende olması ve oyun alanlarında diğer çocuklarla sosyalleşmesi bizi mutlu ediyor. Başka park olarak, Başakşehir merkezde yer alan parkı da çok seviyoruz. Buraya ulaşım biraz daha kolay, trafiksiz ve hızlı. Evimize yakın ve çocuğumuz oynarken güvende hissedebileceğimiz bir park. Çocuğum parka gelmeye başladığımızdan beri birçok yeni arkadaş edindi. Normalde bizimle büyüdüğü için çok sosyal değildi. İnsanlarla iletişimini, arkadaş olma becerisini geliştirdi. Bize de rahatlama sebebi oldu. Bu parkta ilginç bir anımız, birkaç kedi ve kaz ile birlikte piknik yapmamız” (S.D,30).

Bahçeşehir Gölet Parkı içerisinde yer alan arena sahnesinde Bahçeşehir'de yaz akşamları şenlikleri, ramazan etkinlikleri, eğlenceler, konserler, ip cambazları, animasyon gösterileri, sokak müzisyenleri, çocuk tiyatroları, kukla gösterileri, Hacivat-Karagöz oyunları ile hem her yaş grubunun sosyal ve toplumsal gelişimine hem de kültürel oyunların gelecek nesillere aktarılmasında imkân sağlamaktadır.

Şekil 36. Başakşehir Gölet Parkı Çocuklar İçin Yapılan Yaz Etkinlikleri

Kaynak:<http://www.zerparola.com/gundem-bahcesehir-golet-de-30-agustos-1-0-2722.aspx>,

<https://www.sondakika.com/haber/haber-son-dakika-gundem-basaksehir-de-cocuklara-ozel-yaz-etkinlikleri-14259951/>

Başakşehir'in demografik yapısı nedeniyle çocuklar parkta Suriyeli, Arap, İngiliz bir çok yabancı uyruklu çocukla tanışarak birlikte oyunlar oynayabilmektedirler. Sosyal gelişim ve dil gelişimleri için bu durum katkı sağlarken yabancı uyruklu kişilerle oynamalarını ailelerin bazıları olumlu bulmakta bazıları ise güvenlik, sağlık vb. nedenlerle olumsuz karşılamaktadır.

Mahalle dediğimiz olgu ve bu olguyu besleyen sosyallik için bu park bunu gerçekleştiriyor mu sorusuna Bahçeşehir Parkı kullanıcılarından E. Bey ve Ü. Hanım olumlu yönde şöyle görüş bildirmişlerdir;

Bir yere kadar, evet. Sonuçta aynı bölgede yaşayan insanlar olduğumuz için paylaştıklarımız fazla. Ancak yine de her grup kendi içerisinde sosyalleşiyor. Gruplar arası geçişkenlik çok nadir. O da çocuklar aracılığıyla gerçekleşiyor. Mesela, Suriyeli aileler ile direkt olarak bir tanışma, kaynaşma daha zor. Hem dil bariyeri hem az da olsa kültür bariyeri hem de muhtemelen göçmen olmaları yüzünden ortaya çıkan sosyoekonomik bariyer yüzünden geçişkenlik zor. Ancak çocuklarda bu bariyerler olmadığı için onlar parkta oynarken biz de aileyle tanışıyorduk bazen”(E.Ş,30).

“Hayatıma güzel bir renk, yeni bir soluk kattı. Parkta mahalleden tanıdıklarımızla karşılaşılıyor. Burada anı olarak hatırladığım; küçüklüğümde bir saldırı sonucu sahip olduğum köpek korkusunu bu park sınırları içerisinde anlayışlı bir köpek sahibiyle yenmiştim. Parkın çevresinin eski doğallığını kaybetmesi nedeniyle kendimi buraya çok ait hissetmiyorum. Her noktasında anılarımızın canlandığı İstanbul’un acı gerçeklerinden kaçabildiğimiz küçük özel bir dünya. Çocuğumu parkta izlemek, her anne gibi mutlu hissetmekle beraber kalabalık olduğu saatlerde endişeli oluyorum. Özel günlerde parklarda buluşuyoruz” (Ü.T,37).

G. Bey ise bu soruya “Bu park sosyalleşmeyi gerçekleştirilemiyor. İnsanlarda daha çok bireysellik ön planda” (G.K,24), ifadesi ile olumsuz yanıt vermiştir.

Dilek Sabancı Parkı'nın sosyalleşme imkanları ile ilgili A. Hanım ve Z. Hanım şöyle söylemlerde bulunmuşlardır;

“Engelli Merkezi'nden faydalanan öğrenciler parkta yer alan egzersiz aletlerinden, basket sahasından faydalanabiliyor. Diğer yandan parkta spor yapmak, köpeğini gezdirmek, çocuğunu getirmek için gelen engelsiz bireyler burada engelli bireylerle karşılaşıyorlar. Bu sayede toplumsal yaşamda görünürlüğü az olan engelliler parkta fark edilebilir oluyorlar. Engelsiz bireyler daha önce hiç karşılaşmadıkları, belki önyargılı oldukları engel türlerini burada ilk defa öğreniyorlar. Bu noktada parkın işlevi toplumsal farkındalık sağlanması açısından da önemli diye düşünüyorum”(A.D,43).

“Bahçem yok, balkonum yok, binada komşular çalışıyor, merdivenlerde bile nadir karşılaşıyoruz. Evde çok sıkılıyor, ben de sık sık torunlarımı parka getiriyorum. Burada onların arkadaşlarının anneleriyle tanıştım. Aynı saatte çocukları parka getirmeye çalışıyoruz. Kendi çocuklarımı büyütürken çalışıyordum, onları parka götürmeye vaktim olmuyordu. Şu an emekliyim, vakit sıkıntım yok parka istediğimiz vakitte gelebiliyoruz. Torunlarımın oyun oynamalarını zevkle mutlulukla izliyorum, onlar ne zaman isterse o zaman eve dönüyoruz. Parkı çok beğeniyorum güvenli, nezih, temiz bir park, oyun yeri çocukları fiziksel geliştirdiği gibi engelli engelsiz başka çocukları tanıma, birlikte oyun oynama, fırsatı buluyorlar bu parkta. Şimdiki çocukların istekleri hemen yapılıyor, ben merkeziler ve paylaşmayı bilmiyorlar. Çocuklar oynarken aynı zamanda paylaşmayı birbirlerine saygıyı, hakkını aramayı, sıra beklemeyi öğreniyorlar (Z.B,66).

Dilek Sabancı Parkı; engelli çocukların da kullanabileceği şekilde tasarlanmış hobi bahçesi, dinlenme alanları ve belediyenin düzenlediği kelebek festivali gibi etkinliklerle kapsayıcı bir şekilde çocukların sosyal ve toplumsal gelişimlerine imkan sağlamaktadır. 2008 yılından beri düzenlenen Kelebek Festivali ile engelli çocuklara kendilerini ifade etme özgürlüğü sunmak amaçlanırken bir yandan da sahnede yapılan gösteriler ve eğlenceli etkinliklerle engelli engelsiz tüm vatandaşlar aynı atmosferde buluşmaktadır.⁴⁹

Şekil 37. Dilek Sabancı Parkı 2019 Yılı Kelebek Festivalinden Görünüşler

Kaynak: <https://besiktas.bel.tr/Sayfa/25210/kelebek-festivali-2019> (Erişim tarihi 10.09.2021).

Kadıköy Özgürlük Parkı'nın sosyalleştirici yönüyle ilgili M. Hanım ve E. Hanım şöyle söylemlerde bulunmuşlardır;

“Özgürlük Parkı'na yürüyüş yapmak ve çocuklar için geliyorum. Ortalama 1,5- 2 saat kalıyoruz. Çocuğumun bu parkta; kendine güveni, hak kavramı, paylaşma ve sosyalleşmesi

⁴⁹ <https://besiktas.bel.tr/Sayfa/25210/kelebek-festivali-2019> (Erişim tarihi 10.09.2021).

arttı. Kendimi bu parka ait hissediyorum, 30 yıl aynı mahallede oturunca ve mahalleden tanıdıklarımla karşılaşıyorum. Eşimin köpeğe ‘ it’ demesi üzerine sahibinin oğluna it diyemeyeceğini söyleyerek kavga etmesi bu parkta unutamadığım bir anım. Bu park temiz, şehir içinde hava alınacak bir yer. Çocuklarımı oynarken izleyince kendimi parkta mutlu hissediyorum” (M.S, 57).

“Özgürlük Parkı çocuklarımın sosyalleşmesini ve farklı oyun alanlarını deneyimlemesini sağlıyor. Çocuklar oyun oynarken benim de dinlenebileceğim hatta oyun gruplarına binebileceğim salıncak kaydırak olması ve piknik alanlarının parka yakın olması büyük bir avantaj. Aynı zamanda parkta lavabo bulunması da parktaki geçireceğimiz süreyi artırıyor. Parkta yiyecek içecek satın alacağımız bir kafe olması da uzun süreli parkta vakit geçirmemizi sağlıyor. Bu parkta aklımda kalan bir anım; Doğum günü kutlaması yapmak için erkenden parka gittik. Süslemeleri yaparken birçok aile yanımıza geldi ve onlarla sohbet imkânı bulduk. Park Anadolu yakasında erişimi kolay, genişlik açısından ideal, peyzaj konusunda tatmin edici, oyun aletleri konusunda çeşitlilik içeren bir park. Anadolu yakasındaki en sevdiğimiz park” (E.Ç, 38).

Kadıköy Özgürlük Parkı amfi tiyatro, açık hava sinema etkinlikleri, milli bayramlarda, özel günlerde kültürel ve sanatsal bir çok aktivite ile çocukları sosyal ve toplumsal yönden geliştirmeye olanak sağlamaktadır.

Şekil 38. Kadıköy Özgürlük Parkı Çay Bahçesi, Süs Havuzu, Anfi Tiyatro ve Piknik Alanı Görünüşleri

Kaynak: Polat, 2021.

Üsküdar Kuzguncuk Bostan alanında çocuklar bayram kutlamaları, Hıdırellez şenlikleri aşure, pişi, yazlık sinema, sebze- meyve hasatı gibi birçok etkinliği mahalle sakinleri ile birlikte yaşama, her yaş grubundan çocukla birlikte oyun oynayarak paylaşma, yardımlaşma, empati, saygı, sıra bekleme gibi önemli değerleri, parkın bostan özelliği ile doğayı koruma, hayatın döngüsünü görme ve toplumsal kuralları öğrenme imkânına sahipler. Bu imkânlar onların hem duygusal hem sosyal hem de çevreleriyle etkileşimde olarak toplumsal gelişimlerinde katkısı çok önemlidir. Aynı zamanda çocukların bu kültürel gelenekleri bizzat yaşayarak öğrenmesi bu kültürün aktarımını yapacak kişiler olmaları bakımından da değer taşımaktadır. Kuzguncuklar Derneği'nin Kuzguncuk Bostan'ında Hıdırellez'in nasıl kutlandığı ile ilgili paylaşımı bu katkıyı şöyle ifade etmektedir;

“5 Mayıs günü erken saatlerde Bostan'a gideriz. Her sene Kuzguncuklu ressam komşularımızın Kuzguncuklu çocuklarımız ile birlikte hazırladığı “Hıdırellez Hatırası” pankartımızı asarak başlarız. Ses sistemimizi kurar, ritüeller için odunlar ve kurdele, kumaşlar temin ederiz. O sene eğer ki komşularımızla birlikte hazırladığımız ikramlarımız da varsa bir köşeye masa hazırlarız. Neredeyse tüm gün keyifli Hıdırellez şarkıları çalarız, oynarız. Bostan'ın girişindeki pankartımızla gün boyu fotoğraflar çektirilir, gün boyu girişteki ağaççık üzerine isteyen tüm komşularımız dileklerini bağlarlar. Ateşimizi daha gündüzden yakarız ki çocuklar gün boyu ateşin başında olabilsinler. Akşam saatlerine doğru ateşimizi iyice harlarız, odunları yükseltiriz; büyük- küçük, genç- yaşlı hepimiz atlayabildiğimiz kadar yükseğe atlar Hıdırellez geleneklerini yerine getiririz. Erkenden başladığımız etkinlikleri yorgun argın demeden geç saatlere kadar sürdürür, gece olduğunda Bostan'dan ayrılırız” (Kuzguncuklar derneği, Sosyal Medya).

Şekil 39. Kuzguncuk Bostanı Köy Meydanı ve Etkinliklerden Görünüşler

Kaynak: Üsküdar Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü Arşivi.

Kuzguncuk Bostanı'nın çocukların gelişimi ve sosyalleşmesindeki önemini T. Hanım ise şöyle özetlemektedir;

“Burası doğal ortamında bırakılmış, farklı deneyimlere ve öğrenmelere açık olduğu için çocuğumun burada sıradan bir parkta bulacağından farklı olarak; doğa ile bir arada zaman geçirmesini önemseydiğim için parka kızım, akrabalarım, yeğenlerim ve arkadaşlarımla geliyorum. Ortalama parkta 1 saat kalıyoruz. Çocuğumun çevresine olan dikkati arttı, arkadaşlık ilişkileri gelişti, başka çocukları izlemeyi ve işbirliği yapmayı öğrendi.

Doğayı takip etmek, tanımadığımız kendi arkadaş grubumuzun içinde olmayan yeni insanlarla tanışmak, hidrellez kutlamalarında ve ramazan akşamlarında geleneksel kutlamaların parçası olmak ve sosyal ortamımızın genişlemesini sağladı. Pandemi koşullarında mümkün olmuyor ama çocuklarımızın doğum günlerini bile bostanda kutlarız. Bostan anneleri diye bir grup bile var.

Hidrellez kutlamalarında herkesin hep birlikte yiyip içip dans etmesi, kızımın tanımadığı başka çocuklarla teklifsizce sohbet etmesi, karlı bir günde kızımın bostanda kaymamız ve saklambaç oynamamız unutamadığım anılardan. Kuzguncuk bostanı çok özel bir yeşil alandır. Umarım sıradan bir park olmayan bu doğa parçaları tüm İstanbul'da yaygınlaşır. Dünyanın geçirdiği bu zor günlerde; geleceğin gençlerin olduğunu düşünüyorum. Onlara hem sosyal hem de fiziki ortam olarak sağlam bir dünya bırakmak görevimiz. Bostan bana bunun mümkün olduğunu düşündürüyor”(T.A,53).

Sultanbeyli Gölet Parkı ile ilgili sosyalleşme imkanları bakımından H. Hanım ve A. Hanım şunları söylemişlerdir;

“Eve yakın olduğu için sık sık geliyoruz. Açık havada olmak güzel, kızımın zaten sosyal bir çocuk, parktan eve zor getiriyorum, biraz daha büyüdüğünde yalnız gelebilir çünkü parkın etrafı kapalı güvenlik açısından çok iyi, burada oynarlarken içim rahat. Evde tv izleyeceğimize parka geliyoruz komşularıyla. Evet zaten ya haberleşip geliyoruz yada karşılaşıyoruz. 4-5 ay önce parka gelmiştik, bizden başka bir çocuk ve annesi vardı. Onun çocuğu 3 yaşlarındaydı, kızım çocuğu sevdi, ablalık yaparken bizde annesiyle konuştuk, eşimin uzaktan akrabası çıktı. Dünya küçük dedik ”(H.S,27).

“Parkı denemek için yedi yaşındaki kızım ve on yaşındaki oğlum ile birlikte geldik. İlk girdiğimizde parkta oğlum yeni bir yer olduğu için kardeşini hiç yalnız bırakmadı, Kızım da abisinden ayrılmadı. Fakat zamanla alıştılar ve birbirlerinden ayrıldılar. Güneşli bir gün, uzun süredir evde olduğumuz için, geniş alanda özgürce koşup, temiz hava almak çocuklara çok iyi geldi. Evde sıkıntıdan sürtüşmeleri oluyor hep, burada çok güzel anlaştılar. Tanıdığımız biri ile karşılaşmadık. Parkta bir kedi vardı. Kızım kaydırdıktan kediyi kaydırdı ve alt tarafta da oğlum kediyi tuttu. Kedi de bu oyunu sevmişti. Bu parkta olmadı ama

genelde parktaki diğer annelerle çocuklar hakkında sohbet ederiz. Fırsat bulunca tekrar gelmek isteriz. Ama evime yakın değil. Park büyük çocuklar ve küçük çocuklar için de uygun. Oyun alanlarının da fazla olması güzel. Etrafının kapalı olması güvenlik açısından önemli. Çok mutlu oldum, hem güneşten faydalandılar, hem de rahatça koşup enerjilerini attılar. Park bize aslında uzak kalıyor, keşke her mahallede ufakta olsa bir park olabilse, o zaman daha çok çıkabilirdik. Artık parklar bir ihtiyaç. Özellikle salgından sonra, kimse kimsenin evine gitmek istemiyor. Buluşma yeri artık parklar”(A.T, 42).

Sultanbeyli Gölet Parkı sosyal tesis, gölet ve etrafındaki gösteri, seyir, dinlenme alanları, zengin çeşitlikte spor oyun alanları, 23 Nisan kutlamaları ramazan ayı etkinlikleri vb. birçok kültürel etkinliğin yapılabileceği, 3 ayrı amfi tiyatro imkanına sahiptir. Görüşmelerde parkta 3 amfi tiyatro olmasına rağmen düzenli olarak etkinliklerin yapılmadığı, daha çok akraba ve arkadaş çevresi ile parkta görüşüldüğü belirtilmiştir.

“Mahalle dediğimiz olgu ve bu olguyu besleyen sosyallik için bu park bunu gerçekleştiriyor mu?” Sorusuna Sultanbeyli Gölet Park için şu cevaplar verilmiştir;

“Evet gerçekleştiriyor. Parkların; çocukların ve anne babaların ruhlarını dinlendirdiği sosyalleşme açısından önemli yerler olduğunu düşünüyorum ve yaşıyorum. Bu nedenle sadece kaydırak salıncak ve tahterevalli gibi oyuncaklarla değil fiziksel ve kültürel açıdan ruhlarını doyurdukları yerler haline gelmeleri gerektiğini düşünüyorum” (G.E, 40).

“Dediğim gibi park çok güzel, her şey mevcut ama bu parkın kullanılabilirliği için yeterli değil. Mahalle içlerindeki parklar o mahalledeki sosyolojik yapıya da uygun olmalı. Farklı sosyolojik yapıdaki insanların aynı yeri kullanması bazen problem oluşturabiliyor. Her türlü faaliyet mevcut. Otoparkı peyzajı oyun grupları ile çok memnun kaldık. Ancak kullanıcı gruplarının farklı sosyolojik yapıda olması parkın sahiplenilmesini etkiliyor”(M.K, 41).

Araştırma parkları içerisinde gözlemler ve ebeveynlerle yapılan görüşmeler sonucunda, Üsküdar Kuzguncuk Bostanı, Kadıköy Özgürlük Parkı, Dilek Sabancı Parkı ve Bahçeşehir Gölet Parkı'nın çocukların sosyal ve toplumsal gelişimlerine park içinde düzenlenen aktivitelerle, sosyal medya grupları vb. aracılığıyla, ilgili yerel yönetim tarafından düzenlenen etkinlikler ile daha çok katkı sağlandığı görülmektedir. Bağcılar Aliya İzzet Begoviç Parkı ve Sultanbeyli Gölet Parkta ise çocukların katılımına yönelik etkinlik ve aktivite planlamasının daha az olduğu, daha çok parka gelen kardeş akraba ve komşu ilişkileri ile sosyalleşmenin yaşandığı belirtilmiştir.

Bununla birlikte diğer tespitler şöyledir;

Çocuklar arkadaşları ile oyun oynamayı çok sevmekte, oturduğu sitede oyun alanı imkânı olsa bile yeni arkadaşlarla tanışma ve birlikte oynayabilmek için mahalle parklarını tercih

etmektedirler. Çocukların bazıları ise kendileri arkadaşlık kurduğu gibi ebeveynlerini de tanıştırmaktadırlar.

Parklarda yabancı uyruklu kişilere karşı çekingenlik duyulduğu; daha çok çocuklar aracılığıyla iletişim ve tanışma sağlandığı, çocuklar için bu iletişimlerin sosyal gelişimlerine faydasının yanında dil gelişimlerini de artırdığı belirtilmiştir.

Resmi, dini bayram kutlamaları, yazlık sinema, ramazan etkinlikleri, önemli geleneklerden Hıdırellez kutlamaları, doğum günü gibi özel kutlamalar, hanımların gün eğlenceleri gibi aktivitelerin mahalle parklarında devam ettiği, özellikle de pandemi dolayısıyla aile ve arkadaş buluşmaları için parkların tercih edildiği tespit edilmiştir.

3.1.4.4 Oyun Alanları ve Çocuğun Gelişimine Katkısı

Oyun alanları çocuğun sağlıklı gelişim sağlayabilmesi için kaliteli ve zengin uyaran donatılar içermelidir. Kaydırak, salıncak, tahterevallı gibi ekipmanları olan geleneksel oyun alanlarında çocuklar tek başlarına oynayabilmekte ve motor gelişimleri daha çok gelişebilmektedir. Çeşme, su, tırmanma alanı, tünel gibi hareket etmeyen oyun materyallerinin olduğu yaratıcı oyun alanları ise daha işlevseldir. Birlikte oynama ve sosyalleşme için daha çok imkân sağlamaktadır. Macera oyun alanları ise hareket ettirilebilen ve çocukların kendilerinin ürünleri olan materyalleri içermektedir (Ramazan ve Özdemir, 2015: 1561). *“Keşfetme, öğrenme, yaratma, kendini ifade etme, anlamına gelen oyun, çocuğu o günkü ruh hali, geçmişteki bilgileri, oyun ortamı ve oyun materyallerinden etkilendiğinden ötürü oyun ortamlarının kaliteli ve zengin uyaran içermesi, çocukların sağlıklı gelişimi bakımından kritik değer taşımaktadır”* (Ünsal, 2017: 92).

Çocuklar için “kum ve su” iki yaşından itibaren temel oyun malzemeleridir. Çocuklara açık alanda oyun oynamanın yanı sıra, kum havuzu veya su ile oynayabilme imkânı sağlandığında çocuğun fiziksel gelişim alanına etkisi gibi zihinsel gelişimine ve kendine güvenmesine de yardımcı olur (Yavuzer, 2019: 236).

“Karmaşık, bağlantılı, sosyal, esneklik, zorlayıcı, geliştirilebilen, güvenli” olma niteliklerine sahip çocuk oyun alanları” çocukların daha uzun süre oyun oynayacağı, daha sakin davranışlarda bulunacağı, paylaşımcı özelliklerinin artacağı, kişilik ve dil becerileri gibi gelişimlerinin, yeteneklerini geliştirilebileceği mekanlar olacaktır (Beckwith,1995: 209-214).

Çalışmanın 1. Bölümünde ayrıntılı olarak açıklanan ve yukarıda hatırlamak maksatlı bahsedilen özellikler referans alınarak, gözlem ve görüşlerden elde edilen bulgulardan da yararlanılarak araştırma alanlarının her biri için “erişim ve ulaşılabilirlik, aktivite ve kullanım fonksiyonları, sosyalleşme imkânları, oyun alanları ve çocuğun gelişimine katkılarını içeren tablolar

hazırlanmıştır. Oyun alanlarının çocuğun gelişimine katkıları ile ilgili değerlendirmeler her park için ayrı açıklanmıştır.

PARKIN ADI: Bağcılar Güneşli Mahallesi Aliya İzzet Begoviç Parkı		OYUN ALANLARI VE ÇOCUĞUN GELİŞİMİNE KATKISI																														
ÖNE ÇIKAN ÖZELLİĞİ	Çocuk Oyun Alanları Tipleri				Oyun Ekipman Çeşitliliği				Spor Oyun Alanları				Çocuk Oyun Alanının Niteliği				Yaş Gruplarına Uygunluk		Doğal Malzeme ile Oyun İmkam		Çocuğun Gelişimi için Katkısı											
	Geleneksel	Çağdaş (Heykelsiz)	Maceracı	Özel Öğrenim Amaçlı	Yaratıcı	Doğal	İyi	Orta	Zayıf	Futbol	Basketbol	Voleybol	Tenis	Düğümsel Oyunlar	Karışık	Bağlantılı	Sosyal	Esnek	Zorlayıcı	Geliştirilebilir	Güvenli	0-3	3-6	6-12	12-18	Su	Kum	Toprak	İyi	Orta	Zayıf	
	✓							✓			✓				✓	✓				✓	✓	✓	✓							✓		
Elma Bahçesi	İyi	Orta	Zayıf																													
ULAŞIM VE ERİŞİM	Parka Ulaşım	✓																														
	Park İçi Erişim	✓																														
AKTİVİTE VE KULLANIM FONKSİYONLARI																																
SOSYALLEŞME İMKANLARI	✓																															

Tablo 2. Bağcılar Aliya İzzet Begoviç Parkı Oyun Alanları ve Çocuk Gelişimine Katkısı

Kaynak: Polat, 2021 (Tabloda Yer Alan Elma Bahçesi Görseli: <http://m.bagcilar.bel.tr/icerik/155/16670/aliya-izzetbegovic-parki-elma-bahcesi.aspx> Erişim Tarihi:05.05.2021).

Tablo 2’ de görüldüğü üzere Bağcılar Güneşli Mahallesi Aliya İzzet Begoviç Parkı’nda geleneksel oyun alanı tipinde, toplamda 270 m² oyun alanı bulunmaktadır. Farklı yaş gruplarına yönelik alanlar bulunmakta olduğu, oyun elemanları donatılarının malzemelerinin nitelikli ve bakımlı olduğu, iki potalı mini basket sahası olduğu fakat parkta özel gereksinimli çocukların kullanımına yönelik oyun gruplarının olmadığı görülmektedir.

Görüşme yapılan kişilerden D. Hanım Aliya İzzet Begoviç Parkı’nın oyun alanlarının geliştiriciliği ile ilgili şunları söylemiştir.

“Evimin yakınında olduğu için ailemle ve arkadaşlarımla birlikte parka geliyoruz. Ortalama 1-2 saat bazen daha uzun süre burada kalıyoruz. Çocuklarımla ruhen ve bedenen kendilerini daha iyi hissettiklerini, empati kurma ve paylaşım yönlerinin geliştiğini söyleyebilirim. Evde telefon, tablet vs. ile oynarken daha agresif tavırlılar ve pasif haldeler. Fakat dışarıda daha aktif oluyorlar. Çocuğumun parkta özgür ve mutlu olduğunu görüyorum, bu da beni mutlu ediyor. Oyun grupları çocukların ilgisini çekebilecek şekilde artırılabilir. Park güzel yapılmış fakat kullanıcılar çok temiz bırakmadığı için bakımı daha sık yapılabilir” (D. Hanım, ,33).

Çocukların parkla ilgili görüşlerine benzer söylemlerde bulunan A. Erkek Çocuk' da şöyle demiştir;

“Parkta basketbol ve oyun oynamak için ailemle birlikte geliyorum. Bu parkta mahalleden arkadaşlarımla karşılaşabiliyorum. Parkımızda çok boş alanımız var onların değerlendirilip halatlı oyun parkurları, futbol sahası gibi alanların yapılmasını istiyorum. Burada arkadaşlarımla ağaçtan elma koparıp yedik, bu güzel bir anımdı”(A. Erkek Çocuk, 10).

Yapılan görüşmelerde 10 kişiden 7 kişi parkın çocuk gelişimine katkısının olduğunu, bu katkının da en çok sosyalleşme üzerine olduğunu, bununla birlikte çocuklarında özgüven gelişimi ve parkta iken çocukların mutlu olduklarını belirtmişlerdir. Bağcılar Aliya İzzet Begoviç Elma Parkı oyun alanları yapılan gözlemler, görüşmeler sonucunda; alan içerisindeki oyun grupları tırmanma, salıncak çeşitleri, kaydırak vb. geleneksel oyun alanı donatıları ile çocukların fiziksel gelişimini artırdığı, oyun grupları içerisinde yer alan tırmanma elemanlarının motor ve kas gelişimini desteklediği ifade edilebilir. Oyun alanı Tablo 2’de görüldüğü üzere nitelik bakımından özellikleri, kısmen karşılamaktadır. Parktaki oyun alanlarının düzenli aralıklarla kullanılması ile bu parkın oyun alanlarının çocuğun fiziksel gelişimi başta olmak üzere zihinsel, sosyal, duygusal ve toplumsal gelişimlerini olumlu yönde desteklediği ifade edilebilir.

Bununla beraber oyun alanlarına çocuklarda hayal gücünü, yaratıcılığı, keşif duygusunu artıracak şekilde doğal ve macera oyun alanları eklenebilir. Elma Bahçesi gibi doğal bir teması ile ön plana çıkan park, doğal oyun grupları ve 3 yaşından küçük çocukların da oynayabileceği kum havuzu vb. doğal oyun malzemeleri ile desteklenebilir. Özel gereksinimli çocuklar için donatı eklenebilir. Mevcut basket sahası çok amaçlı spor sahası olarak revize edilerek kız çocuklarının görüşmelerde sıkça talep ettikleri voleybol sahası olarak ta kullanılabilir. 0-6 yaş grubuna yönelik salıncakların sayısı ve çeşitliliği diğer yaş gruplarının da kullanımına yönelik yapılabilir.

İkinci çalışma sahası olan Başakşehir Bahçeşehir Gölet Parkı oyun alanları geleneksel, çağdaş, özel öğrenimli olmak üzere çocuklar için farklı çeşitleri ile park içerisinde yeterli büyüklükte erişimi kolay ve farklı yaş gruplarına hitap etmektedir. Oyun elemanları donatıları malzemeleri bakımlarından nitelikli ve bakımlıdır. Parkta macera parkı, 6-18 yaşın kullanımına uygun 2 adet üçlü basket potası, 3 adet masa tenisi ve 2 adet satranç olarak düşünsel oyun alanlar bulunduğu ve bu alanların aktif kullanıldığı gözlemlenmiştir. Ayrıca eğitici ve sosyalleştirici yönüyle trafik eğitim parkuru bulunmaktadır.

PARKIN ADI: Başakşehir Bahçeşehir Mahallesi Gölet Parkı		OYUN ALANLARI VE ÇOCUĞUN GELİŞİMİNE KATKISI																														
Öne Çıkan Özelliği	Çocuk Oyun Alanları Tipleri			Oyun Ekipman Çeşitliliği			Spor Oyun Alanları			Çocuk Oyun Alanının Niteliği				Yaş Gruplarına Uygunluk				Doğal Malzeme ile Oyun İmkânı		Çocuğun Gelişimi için Katkısı												
	Geleneksel	Çağdaş (Heykelsi)	Macera	Özel Öğrenim Amaçlı	Yaratıcı	Doğal	İyi	Orta	Zayıf	Futbol	Basketbol	Voleybol	Tenis	Düğümsel Oyunlar	Karmaşık	Bağlantılı	Sosyal	Esnek	Zorlayıcı	Geliştirilebilir	Güvenli	0-3	3-6	6-12	12-18	Su	Kum	Toprak	İyi	Orta	Zayıf	
  Oyun Ekipman Çeşitliliği	✓	✓	✓	✓	✓	✓				✓				✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓						
	İyi	Orta	Zayıf																													
ULAŞIM VE ERİŞİM Parka Ulaşım Park İçi Erişim	✓																															
AKTİVİTE VE KULLANIM FONKSİYONLARI	✓																															
SOSYALLEŞME İMKANLARI	✓																															

Tablo 3. Bahçeşehir Gölet Parkı Oyun Alanları ve Çocuk Gelişimine Katkısı

Kaynak: Polat, 2021 (Tabloda Yer Alan Öne Çıkan Özellikler Bölümündeki Görsel Başakşehir Park Bahçeler Müdürlüğü Arşivinden Alınmıştır).

“Bu parkın içerisinde yer alan oyun alanları çocuğunuzun fiziksel, zihinsel psikolojik ve sosyal gelişimine hizmet ediyor mu?” Sorusuna bazı görüşmeciler çocuklarını bu yönde gözlemediklerini çocukları parklara daha çok eğlenmeleri, oyun oynamaları ve mutlu olmaları için getirdiklerini; bu sorunun onlarda farkındalık yarattığını belirtmişlerdir. Bahçeşehir Parkı’nda H. Bey bu konuya ilişkin şunları söylemiştir;

“Kardeşim için bunu söyleyemem çünkü hayatımız boyunca bir parktan böyle bir beklentimiz olmadı. Kardeşim ile geldiğimde bağlarımızın kuvvetlendiğini hissediyorum çünkü şehir yoğunluğunda küçüklerimiz ile ilgilendiğimiz zaman kısıtlı olduğundan ve teknolojik aletlerin çok olduğu ortamlarda ikili sohbetin az olduğundan, açık havada ikili bir bağ kurmak ve bunu hafızalarımıza kazımak benim için çok önemli.”

Görüşme yapılan Ü. Hanım ve E. Bey ise çocuklarının gelişimindeki gözlemleri şöyledir;

“Çocukların açık hava ihtiyacını gidermek için Bahçeşehir Gölet Park’ına çocuklarımla geliyorum. 3 saat ortalama parkta kalıyoruz. Bu parka geldiğimizde çocuklarımla fiziken güçlendiklerini ruhen de daha huzurlu ve mutlu olduklarını gözlemledim”(Ü.T, 37).

“Klasik parktan çok daha gelişmiş, farklı özel alanları bulunan oyun alanları var ve bu çocuğumuzu geliştiriyor. Örneğin tepe gibi üzeri kauçukla yapılmış bir yapı vardı ve bunun sayesinde çocuğumuz tırmanmayı, eğime karşı yürümeyi öğrendi” (E.Ş, 30).

Ayrıca Başakşehir’de yabancı uyruklu birçok kişi yaşadığı için çocukların parklarda diğer çocuklarla, yetişkinlerle iletişim kurarak dil gelişimlerinin de arttığı belirtilmiştir. Nitekim Ü. Hanım’ın çocuğunun görüşleri şöyledir;

“Oyun oynamak, spor yapmak için Annem ve kardeşlerimle parka geliyorum. Oyun parkı ve gölet çevresinde en çok kalıyoruz. Parktaki oyun alanlarını eğlenceli buluyorum. Parkta mahalleden tanıdıklarımla karşılaşıyorum. Burada bir anı olarak Yabancı biriyle ingilizce konuşma deneyimi yaşamıştım. Parkta oynamak bana daha mutlu ve pozitif his uyandırıyor. Aklımızda tasarladığımız dev oyuncaklarla burada ürettiğimiz bir park hayal ediyorum.”

Yukarıda parkla ilgili görüşmecilerin söylemlerinde de görüldüğü üzere oyun alanlarının çocuğun gelişimine katkısı için 7 kişi olumlu görüş, 2 kişi bu konuda gözlemlerinin olmadığını bir kişi ise olumsuz görüş belirtmiştir.

Bahçeşehir Gölet Parkı Tablo 3’te görüldüğü gibi çağdaş, macera, özel öğrenimli olmak üzere zengin oyun tiplerinde oyun alanları, diğer parklardan farklı olarak 0-3 yaş grubuna yönelik oyun alanı, düşünsel oyun alanı ve çocukların risk alarak oynayabilecekleri macera oyun parkı bulunması çocukların gelişimlerinde öne çıkan özellikleridir.

“Bütüncül büyüme ve gelişim açısından da çocukların açık hava oyunlarıyla etkileşim halinde olmaları, sağlıklı olmaları, kendilerini iyi hissetmeleri, risk alma becerileri ve riskli oyunu deneyimlemeleri yönünden önem taşımaktadır. Risk alma deneyimleri ve fiziksel meydan okumalar çocuklara koordinasyon, fiziksel kontrol, motor gelişimi, kazalardan kaçınma ve gelecekteki zorluklara hazırlanma konusunda yardımcı olur”(Schweizer, 2009; akt. Banko, Akdemir, Gemici-Koşar, Sevimli-Çelik; 2018: 409-410).

Park bahse konu öne çıkan özellikleri, araştırma bilgileri, spor oyun alanları, oyun alanları tabloda belirtildiği oyun alanları nitelik özelliklerini “esneklik” hariç karşılamakta olup, yapılan gözlem ve görüşlerle de çocukların fiziksel, zihinsel, duygusal, sosyal ve toplumsal gelişimlerini olumlu yönde geliştirdiği ifade edilebilir.

PARKIN ADI: Beşiktaş Levent Mahallesi Dilek Sabancı Parkı		OYUN ALANLARI VE ÇOCUĞUN GELİŞİMİNE KATKISI																														
Öne Çıkan Özelliği	Çocuk Oyun Alanları Tipleri			Oyun Ekipman Çeşitliliği			Spor Oyun Alanları			Çocuk Oyun Alanının Niteliği						Yaş Gruplarına Uygunluk		Doğal Malzeme ile Oyun İmkânı		Çocuğun Gelişimi için Katkısı												
	Geleneksel	Çağdaş (Heykelsiz)	Macera	Özel Öğrenim Amaçlı	Yaratıcı	Doğal	İyi	Orta	Zayıf	Futbol	Basketbol	Voleybol	Tenis	Düğünsel Oyunlar	Karmaşık	Bağlantılı	Sosyal	Esnek	Zorlayıcı	Geliştirilebilen	Güvenli	0-3	3-6	6-12	12-18	Su	Kum	Toprak	İyi	Orta	Zayıf	
	✓			✓			✓			✓				✓	✓	✓				✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Özel Öğrenim Amaçlı Oyun Alanı	İyi	Orta	Zayıf																													
ULAŞIM VE ERİŞİM	Parka Ulaşım	✓																														
	Park İçi Erişim	✓																														
AKTİVİTE VE KULLANIM FONKSİYONLARI	✓																															
SOSYALLEŞME İMKANLARI	✓																															

Tablo 4. Beşiktaş Dilek Sabancı Parkı Oyun Alanları ve Çocuk Gelişimine Katkısı

Kaynak: Polat, 2021.

Beşiktaş Dilek Sabancı Parkı Tablo 4’ te görüldüğü üzere geleneksel ve özel öğrenim amaçlı oyun alanı tipinde 2 adet çocuk oyun alanı bulunmakta bu alanlardaki ekipmanlar kapsayıcı ve farklı yaş gruplarına hitap etmektedir. Oyun elemanları donatıları malzemeleri bakımlarından nitelikli ve bakımlıdır. Parkta 6-18 yaş grubunun kullanımına uygun bir basket sahası planlanmış ve mahallenin gençleri ve çocukları tarafından spor alanı olarak kullanılmaktadır. Engelli çocukların da rahatlıkla toprakla uğraşabilecekleri şekilde tasarlanmış hobi bahçesi bulunmaktadır. Ayrıca yaz mevsiminde kuru havuz; engelli engelsiz tüm çocuklar fiziksel olarak temas aktivite ve eğlence, ses olarak terapi, görsel olarak ta dinlendirici etkisiyle gelişim için imkan sunmaktadır.

Oyun alanı ile ilgili yapılan görüşmelerde 9 kişiden 6’sı parkın çocuk gelişimiyle ilgili olumlu yönde etkisini gözlemlediklerini belirtmişlerdir. Beşiktaş Dilek Sabancı Parkı; araştırma bilgileri, engelli engelsiz kapsayıcı oyun alanları ekipmanları (tırmanma, salıncak çeşitleri, kaydırak vb.), hobi bahçesinde toprakla bitkilerle doğayla temas imkânı ve aktivite alanı, duvar boyama faaliyet alanı, zeminde kuru havuzla su ile oyun imkânı, spor oyun alanı; “karmaşık, bağlantılı, sosyal, esneklik, zorlayıcı, geliştirilebilen, güvenli” olma özelliklerini büyük oranda karşılması, yapılan gözlem ve görüşlerle çocukların fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimlerini olumlu olarak desteklediği ifade edilebilir. Çocukların macera yaratıcılık keşif vb. yönleri geliştirebilecek ve doğal kum malzemesi ile oynayabilecekleri oyun alanları eklenebilir.

PARKIN ADI: Kadıköy Göztepe Mahallesi Özgürlük Parkı		OYUN ALANLARI VE ÇOCUĞUN GELİŞİMİNE KATKISI																															
Öne Çıkan Özelliği	Çocuk Oyun Alanları Tipleri			Oyun Ekipman Çeşitliliği			Spor Oyun Alanları			Çocuk Oyun Alanının Niteliği				Yaş Gruplarına Uygunluk		Doğal Malzeme ile Oyun İmkânı		Çocuğun Gelişimi için Katkısı															
	Geleneksel	Çağdaş (Heykelsiz)	Macera	Özel Öğrenim Amaçlı	Yaratıcı	Doğal	İyi	Orta	Zayıf	Futbol	Basketbol	Voleybol	Tenis	Düğünsel Oyunlar	Karışık	Bağlantılı	Sosyal	Esnek	Zorlayıcı	Geliştirilebilir	Güvenli	0-3	3-6	6-12	12-18	Su	Kum	Toprak	İyi	Orta	Zayıf		
 <p>Oyun Ekipman Çeşitliliği</p>	✓	✓				✓	✓		✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
	İyi	Orta	Zayıf																														
ULAŞIM VE ERİŞİM Parka Ulaşım Park İçi Erişim	✓																																
		✓																															
AKTİVİTE VE KULLANIM FONKSİYONLARI	✓																																
SOSYALLEŞME İMKANLARI	✓																																

Tablo 5. Kadıköy Göztepe Mahallesi Özgürlük Parkı Oyun Alanları ve Çocuk Gelişimine Katkısı

Kaynak: Polat, 2021.

Araştırma sahası parklarından Kadıköy Özgürlük Parkı Tablo 5’te görüldüğü üzere geleneksel ve çağdaş tipte olup, ekipman çeşitliliğine sahip ve farklı yaş gruplarına hitap etmektedir. Oyun ekipmanları malzeme olarak nitelikli ve bakımlı olduğu gözlemlenmiştir. Parkta 6-12, 12 ve üzeri yaş gruplarının kullanımına uygun tenis kortu, basket sahası, futbol sahası, masa tenisleri bulunduğu ve bu alanların aktif kullanıldığı bunun yanında özel gereksinimli çocukların oyun alanlarına erişimi ve oyun ekipman çeşitliliğinin yeterli olmadığı gözlemlenmiştir.

Parkla ilgili 8 ebeveyn, 7 çocuk olmak üzere 15 kişi ile görüşme yapılmıştır. Görüşmecilerin hepsi sosyal gelişim başta olmak üzere çocuk gelişimini olumlu etkilediğini belirtmişlerdir. Bu görüşmelerden S. Hanım ve T. Hanım şöyle söylerlerde bulunmuşlardır;

“Parklar çocukların bir nevi ilk kreşleridir. Hareketlerinin sınırsız olduğu bir ortamda çocukların gelişimleri nasıl olumsuz etkilenir (S.A, 40).

“Kısmen gelişime etki ediyor. Çocuk, sosyalleşme alanının olduğu ortamda paylaşmayı sıra beklemeyi öğreniyor. Parka gelmek kendim için başka annelerle kaynaşma ve çocuk gelişimin de ki benzerlikler üzerine konuşma açısından iyi; çocuklar da arkadaş edindiği için iyi. Keyifli bir park. Bu park şu park fark etmiyor her zaman tek hissettiğim gözümü oğlum üzerinden ayırmamam gerektiği”(T.K, 37).

Z. Hanım da çocuğun sosyal gelişiminden bahsetmiştir ve diğer görüşmecileri destekleyici söylemleri şöyledir;

kullanıldığı, özel gereksinimli çocuklara yönelik alanlara erişim ve oyun ekipmanı olmadığı gözlemlenmiştir.

Yapılan görüşmelerde 5 ebeveyn 3 çocuk olmak üzere görüşmecilerin hepsi oyun alanlarının çocuğun sosyal gelişimi başta olmak üzere gelişimlerini olumlu yönde etkilediğini belirtmişlerdir. Çoğu görüşmeci de çocuklarının doğal alanda oynamalarından mutlu olduklarını ve alanın bu haliyle korunmasını istediklerini belirtilmiştir.

H. Hanım çocuğunun gelişimiyle ilgili şöyle söylemlerde bulunmuştur;

“Gelişimine olumlu katkı sağlıyor. Selam vererek yabancı insanlarla tanışıyor. Daha kolay arkadaşlık kuruyor kendine güveni günden güne artıyor. Çocuğum serbestçe oynarken onu takip edebiliyor aynı zamanda doğal bir ortamda kafa dinleyebiliyorum.4 yaşındaki kızımın bir köşede gitar çalarak şarkı söyleyen 13-15 yaşlarındaki arkadaş grubuna katılması. Huzurlu ve doğal bir ortamı var, hafta içi sakin ve çoğunlukla mahalle halkının kullandığı, hafta sonları kalabalık olan bir park. Serbest oyun alanı olması güzel, çeşitli aktivitelere olanak sağlıyor yaz aylarında açık hava sineması oluyor parkın bir kısmını mahalle halkı bostan olarak kullanıyor mahallenin anaokulu da parkı aktif kullanıyor hem bireysel hem grup aktivitelerine olanak sağlıyor ve her yaş grubuna hitap ediyor. Her yaş grubundan insanla rahat iletişim kuruyor olmasına ve bunu günden güne ilerletmesine şaşıyorum çocuğum toplum içinde bir yer edindiğini görmek beni mutlu ediyor. Huzurlu ve doğal bir ortamı var farklı aktivitelere olanak sağlıyor. Bu alan mahalle olgusunu kesinlikle karşılıyor” (H.M, 36).

Diğer bir görüşmeci L. Hanım’ın da oyun alanlarının ve Bostan’ın çocuk gelişimine katkısı için söylemleri şöyledir;

“Çocuğun gelişimi için bence çocuk oyun grupları (salıncak/ tahterevallli gibi) yerine çocukların fiziksel, zihinsel ve psikolojik gelişimini destekleyecek oyun kütükleri, parkurlar, koşup zıplayabilecekleri geniş meydanlar gerekli, ve bu park bunları kısmen sağlıyor. Çocuğum kendi başına daha uzun süre bana ihtiyaç duymadan oyun oynayabiliyor. Bostan kısmı hayatın döngüsünü daha iyi algılamamızı sağladı. Çocuğumun özgürce koşarken, çevresi tarafından zarar görmeyeceği düşüncesi kendimin ve evladımın güvende olduğu duygusu huzur veriyor. Ulaşım kolaylığı, doğal hali, güvenli olması, meyve- sebze yetiştirilirken çocuğumun tohum halinden yenebilir hale gelen bitkilere şahit olması bu parkı tercih etmemi sağlıyor” (L.A, 41).

Doğal oyun ortamında oynamak çocukların motor becerileri yönünden geliştirdiği gibi çocuğun fiziksel sağlığını da güçlendirmektedir (Fjortoft, 2001; akt. Kalburan, 2014: 128).

Üsküdar Kuzguncuk Bostan'ı tırmanma, salıncak vb. aktivitelere imkân sağlayan doğal oyun alanı, meyve bahçesi, tarım alanları, geleneksel oyunların da oynanabileceği etkinlik çayır alanı, kum zemini ve basket spor oyun alanı, parkta yapılan aktivite ve etkinliklerle de çocukların fiziksel, zihinsel, sosyal, duygusal ve toplumsal yönden gelişimlerini olumlu yönde desteklediği ifade edilebilir.

Bununla birlikte çocukların doğal oyun alanı temasına uygun su ögesi ile oynama alanı, 0-3 yaş çocuklara yönelik oyun alanı ve özel gereksinimli çocuklara yönelik oyun ekipmanları eklenebilir.

PARKIN ADI: Sultanbeyli Gölet Parkı		OYUN ALANLARI VE ÇOCUĞUN GELİŞİMİNE KATKISI																														
Öne Çıkan Özelliği	Çocuk Oyun Alanları Tipleri						Oyun Ekipman Çeşitliliği				Spor Oyun Alanları				Çocuk Oyun Alanının Niteliği				Yaş Gruplarına Uygunluk		Doğal Malzeme ile Oyun İmkânı		Çocuğun Gelişimi için Katkısı									
	Geleneksel	Çağdaş (Heykelsiz)	Macera	Özel Öğrenim Amaçlı	Yaratıcı	Doğal	İyi	Orta	Zayıf	Futbol	Basketbol	Voleybol	Tenis	Diğer Özel Oyunlar	Karışık	Bağlantılı	Sosyal	Esnak	Zorlayıcı	Geliştirilebilir	Güvenli	0-3	3-6	6-12	12-18	Su	Kum	Toprak	İyi	Orta	Zayıf	
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Oyun Alanı Çeşitliliği	İyi	Orta	Zayıf																													
ULAŞIM VE ERİŞİM	Parka Ulaşım	✓																														
	Park İçi Erişim	✓																														
AKTİVİTE VE KULLANIM FONKSİYONLARI	✓																															
SOSYALLEŞME İMKANLARI	✓																															

Tablo 7. Sultanbeyli Gölet Parkı Oyun Alanları ve Çocuk Gelişimine Katkısı

Kaynak: Polat, 2021 (Tablo Görsellerinden bazıları İBB Sultanbeyli Arşivinden alınmıştır).

Sultanbeyli Gölet Parkı Tablo 7' de görüldüğü üzere oyun alanları; 5 farklı yerde planlanmış olup geleneksel, çağdaş ve özel öğrenim amaçlı oyun alanı türlerini içermektedir. Farklı yaş gruplarına yönelik oyun alanları, ekipman çeşitliliği, erişimin kolay olması, diğer parklardan farklı olarak güneş ve yağmur vb. etkilerden koruyucu özelliği ile "Galaxy" ismi verilen asma germe sistemli zengin oyun ekipman çeşitlerinin olduğu oyun alanı, su parkı, kum havuzu oyun alanı, yamaç kaydıracağı ve spor oyun alanlarının fazla sayıda olması ile dikkat çekmektedir.

Ayrıca parkta özel gereksinimli çocuklara yönelik oyun ekipmanları, 6-18 yaşa yönelik 2 adet basketbol, 2 adet futbol, 2 adet tenis kortu ve voleybol sahası skate park alanı bulunmaktadır. Spor oyun alanlarından kay kay parkının kullanıma kapalı olduğu, su parkının kapalı olduğu, tenis sahasını kullananların olmadığı fakat diğer spor oyun alanlarının yoğun kullanıldığı gözlemlenmiştir.

Bununla birlikte oyun elemanları donatıları malzemelerinin yoğun kullanımdan dolayı bakıma ihtiyacı olduğu gözlemlenmiştir.

Sultanbeyli’de diğer parklara kıyasla çocukların ebeveynleri olmadan da kardeş, kuzen, arkadaş gibi akranlarıyla parka geldikleri, oyun alanlarını daha aktif ve daha yoğun kullandıkları gözlemlenmiştir.

Parkın çocuğun gelişimine etkileri ile ilgili 6 çocuk, 9 ebeveyn olmak üzere 15 kişi ile görüşme yapılmıştır. Bu kişilerden 8 kişi çocuk gelişimiyle ilgili olumlu gözlem bildirmiş 3 kişi bu yönde bir gözlem yapmadıklarını, 4 kişi de parkı yeni denediği için yorum yapamayacaklarını belirtmişlerdir.

Görüşmecilerden H. Hanım ve T. Hanım şu söylemlerde bulunmuştur;

“Sekiz yaşında oğlum, 2 yaşında kızım var. İki-üç saat kalıyoruz parkta. Oğlum okuldan arkadaşlarıyla basketbol oynuyor. Onlar zaten belirliyor geleceğimiz saati. Spor yapmış oluyor. Çünkü evde eğitim çok zorladı bizi, erkek çocuğu evde hareketsiz kalınca kilo da aldı. Burada maç yapıyorlar, bazen de spor aletlerinde vakit geçiriyorlar, basketbol sahası her zaman boş olmuyor. Kızım da kum havuzunda vakit geçiriyor. Buraya gelirken yürüyüş yapmış oluyoruz, oğlum bilgisayar başından kalktığı için çok rahatlıyorum, hepimiz temiz hava alıyoruz. Ama çok sık da gelemiyoruz hem eğitim hem de sokağa çıkma yasakları yüzünden. Yazın daha çok geliriz” (H.Ş,42).

“Çocuklarımda sosyalleşme, motor gelişimi, dil gelişimi gözlemledim. Evime daha yakın parklarda da buna benzer çeşitlilik olsun isterim. Bu parka geldiğimde mutlu hissediyorum, bana da hitap eden bölümleri olduğu için de keyif alıyorum. Su parkının kullanılmıyor olması eksiklik” (T.K,35).

Diğer bir görüşmeci M. Bey’in çocuğunun gelişimine yönelik görüşleri şöyledir;

“Çok sayıda faaliyetin bir arada olması, büyük-küçük oyun gruplarının ayrı olması, büyüklüğü, otoparkının olması, çocuğun aynı parka birden çok defa gitmesi özgüvenini artırdığını düşünüyorum. Çocuğun gelişimi ile ilgili ilk gidişte bireysel oynama isteği varken sonrakilerde yaş grubuna göre diğer çocuklarla sosyalleşme isteği geliştiğini gözlemledim. Hatta çocuk parka gelirken kendi bisikletini veya scoterini getirerek daha fazla sosyalleşmesi mümkün olmakta. Parkın çocuğun gelişimine hizmet ettiğini söyleyebilirim. Özellikle ev ortamındaki elektronik aletlerden uzaklaşmaları her şeye değer” (M.K, 41).

Çocuk görüşmecilerden N. Kız çocuğu parkın kullanıcıları ile ilgili görüşlerini şöyle ifade etmiştir;

“Bu parkta serseri kişiler olduğu için ve boş alanları meşgul ettikleri için, paten sürmek yerine çocuk parkı tarafında sallanmayı tercih ediyorum. Arkadaş edindim ama daha sonra görüşmedim. Çünkü şu an ki haliyle parka her zaman gelmek istemiyorum. Bu yüzden arkadaş bile edinemiyorum”(N. Kız Çocuk, 14).

Sultanbeyli Gölet Parkı araştırma bilgileri, çağdaş, macera, geleneksel oyun tipleri; nitelikli oyun alanlarının çoğu özelliğini taşıması, çok sayıda spor oyun alanları, su parkı, kum havuzu, yamaç kaydıracağı vb. hem oyun alanı sayısı hem de zengin oyun ekipmanı imkânları ve görüşmeler neticesinde çocukların fiziksel, zihinsel, duygusal, sosyal ve toplumsal gelişimlerini olumlu olarak desteklediği ifade edilebilir. Bununla beraber görüşmecilerin de belirttiği gibi parkın oyun ekipmanlarının yapılış amacına uygun olmayan şekilde yoğun kullanımları parka tekrar gelme isteğini ve parkta çocuk için yeterli süre kalmayı engellemekte, hatalı kullanılan oyun ekipmanlarının tadilata alınması ile bir süre kullanılmaması gibi nedenler çocukların gelişimlerinin gerçekleşmesini olumsuz etkilemektedir.

Araştırma alanlarının geneli ile ilgili ebeveynlerle yapılan görüşme ve gözlemler neticesinde oyun alanlarına yönelik tespitleri şöyle sıralayabiliriz;

Parklar planlanırken engelli çocukların parka ve parktaki fonksiyonlara erişimi ve gelişimlerini destekleyici ünitelerin olmasına dikkat edilmesi belirtilmektedir.

“Oyun alanları tasarlanırken ekipmanlara engellilerin de ulaşımının sağlanması gerekli ve önemlidir. Bu kapsamda tasarımlarda sadece yürüme engelli kullanıcılar için değil görme, zihinsel ve işitme engelliler için de konfor koşulları sağlanmalıdır. Örneğin; görme engelliler için kokulu çiçekler, zihinsel engelliler için rüzgâr çanları ve işitme engelliler için doğal hayatı gözleme imkânlarının sağlanması gerekir”(Muhacir ve Özalp, 2016: 222).

Yapılan görüşmelerde çoğu ebeveyn ve çocuk tarafından, seçilen araştırma parklarının oyun ekipman çeşitliliklerinin parkı dışarıdan kullanan kişilerce yeterli bulunduğu, bununla beraber kendi mahalle parklarındaki oyun ekipmanlarının çeşitlerinin artırılması belirtilmiştir. Ayrıca parklarda su ve kum gibi doğal malzemelere yer verilmesi, yaş gruplarına dikkat edilerek planlama ve oyun ekipmanı yerleşiminin yapılması belirtilen diğer görüşlerdir.

Çocukların parklarda *“merdivenden çık kaydıraktan in ezberledik artık”* şeklinde tabir ettikleri geleneksel oyun gruplarından sıkıldıkları, farklı oyun ekipmanlarının bulunduğu parkları daha çok tercih ettikleri; tırmanma, kum havuzu, labirent, masa tenisi, satranç gibi farklı aktivitelere ihtiyaç duydukları belirtilmiştir. Bunun yanında yakan top, istop gibi geleneksel oyunları sevdiklerini fakat parklarda bu oyunlarını oynayacak yer bulamadıkları anlaşılmaktadır.

Parkların güvenli olmaması ve oyun alanlarının ilgili yaş gruplarınınca doğru kullanılmaması yönünde ebeveynler görüş bildirmişlerdir. Bu konuda Sultanbeyli Gölet Parkı kullanıcılarından M. Bey'in gözlem ve görüşleri şöyledir;

Parklarda en önemlisi güvenlik. Ana yollardan bağımsız ve korumalı bir parkta çocuk da ebeveynler de daha mutlu oluyor. Sonuç olarak parkta kalma süremiz artıyor. Oğlum yürüme yolunun eğimli olan kısmında dolaşırken scoteri ile hız yaptığından bir kaza geçirdi ve yaralandı. Hala o iz çok az da olsa yüzünde görülmekte. Baktıkça hep o park aklıma gelir. Bir de küçükler için ayrılmış oyun gruplarına yetişkinlerin yoğun şekilde kullandığına şahit olduk. Tam tersi şekilde yetişkinler için ayrılan alanlarda da herhangi bir güvenlik olmaması nedeniyle küçüklerin oynadığını gördük. Parka olan ilgimiz bu iki olay yüzünden azaldı. Park güvensiz olarak hafızalarımızda yer aldı” (M.K,41).

Ebeveynlerin bazıları hafta içi çalışmalarını nedeniyle özellikle okul öncesi çocuklarını oyun alanlarına vakit ayırarak götüremediklerini belirtmişlerdir.

Çocukluğumuzda parktaki oyun alanlarında değil arkadaşlarımızla ip atlama, sek sek, yakan top, istop gibi oyunları çok severdik akşam olunca oyunu bırakıp eve gelmek istemezdik. Babam güvenlik kaygısı nedeniyle izin vermezdi fakat annem bizimle birlikte sokağa gelir arada oyunlarımıza katılır ve oyunumuz bitene kadar yanımızda kalırdı. Bazen de komşularımıza bizi emanet ederdi. Şu an ben gündüz çalıştığım için akşam üzeri de yemek vb. hazırlıklarla uğraştığım için çocuklarımı hafta içi dışarı çıkarmaya vakit bulamıyorum (R.B, 41).

Ebeveynler parklarda oyun gruplarına ve çocuklara zarar verici, toplumsal davranışları uygun olmayan, uyuşturucu gibi tehlikeli kullanımlara teşvik eden kişilerin bulunduğunu bu nedenle çocuklarını yalnız parka göndermeye korktuklarını belirtmişlerdir.

Mahalle oyun parkları oyun grupları olarak daha çok 3-12 yaş gruplarına hitap ettiği, büyüklerin koşturmacasına ve oyun gruplarına hazır olamayan 0-3 yaş grubuna yönelik oyun parklarında ayrı bir alan ve oyun ekipmanlarının yeterli olmadığı tespit edilmiştir.

Çoğu mahalle parkında 12- 18 yaş aralığındaki çocuklara hitap eden yeterli fonksiyonlar bulunmadığı için bu yaş grubundaki gençlerin daha çok evde bilgisayar oyunu, internet, tablet vb. sanal oyunlara yöneldiğini görmekteyiz.

12-18 yaş grubu çocuklar, macera parkuru, tırmanmalı oyun ekipmanları, bisiklet yolu, paten alanı ve spor alanları yapılmasını talep etmekte. Bu yaş aralığındaki erkek çocukların mahalle parklarında futbol ve basketbol alanları var ise arkadaşları ile oyunlarını oynayabildikleri fakat aynı yaş aralığındaki kız çocuklarının ise parkta paten kayma alanı, voleybol alanı, kendi yaş gruplarına özel salıncak sistemleri, gölgeli kitap okuma oturma birimleri gibi fonksiyonlara ihtiyaç duydukları;

bu ihtiyaçları mahalle parklarında karşılanmadığı için ulaşım olarak uzak yerlerde olan nitelikli parklara seyrek bir şekilde gidebildikleri daha çok evde, alışveriş merkezleri, kafe gibi yerlerde vakit geçirdikleri tespit edilmiştir.

Kuzguncuk Bostan’da sosyolog ve eğitimci A. Hanım’la yaptığımız görüşme oyun alanları ile ilgili belirtilen görüşleri şöyle özetlemektedir;

“Ebeveynlerin bir parka gitmeyi ve o parkı tercih etme nedenlerinin başında evlerine yakın olması geliyor. Ancak evlerine yakın olmasa da daha temiz ve bakımlı, çocuklarının oyun oynaması için daha güvenli olduğunu düşündükleri bahçeleri tercih edebiliyorlar.

Parklarda diğer annelerle/babalarla etkileşim içine girmekten keyif alıyorlar. Parkların ebeveyn sohbetleri ve çocuk bakımına dair fikir ve deneyim paylaşımına olanak tanıyan sohbetlere uygun bir sosyal alan olduğunu söyleyebilirim. Özellikle de rahatlıkla oturabilecekleri bankların bulunması; bankların çocuk oyun alanına bakan cepheye yakınlığı geçirilen süreye de olumlu etki edebiliyor. Ebeveyn için de eğlenme ve keyifli vakit geçirme alanı. Çocuğu daha rahat uyuyabilsin, temiz hava alsın, sosyalleşsin, iştahı artsın, akranlarını gözlemleyebilsin vb. gibi ebeveynlerin çok çeşitli gerekçeleri var.

Çocuklar en çok oyun yoluyla öğreniyor ve keşfediyorlar. Oyun hayal kurma, odaklanma, kavrama gibi zihinsel becerilerini geliştirdiği gibi diğer çocuklarla etkileşime girerek sosyal ve duygusal alanı da güçlendiriyor. Bu anlamda yaratıcılığı, beyin-beden koordinasyonunu güçlendirecek malzemelerin olması önemli; labirent gibi. Parklardaki oyun malzemeleri kaba motor becerilerin gelişmesine de katkı sağlıyor. Çocukların büyük kaslarının (kol-bacak) koordinasyonunu güçlendirecek olan zıplama, atlama, dengede durma, tırmanma gibi hareketlerin yapılmasına imkân tanırorsa çocukların fiziki gelişimi daha çok desteklenmiş olur.

Parkların bolca ve “farklı” bitkiyle donatılması çocukların doğayı keşfetme ve tanımalarına olanak sağlayacaktır. Ayrıca malzemelerin de doğa ile uyumlu olması, ahşap ya da diğer doğal malzemelerin seçimine öncelik tanınmalı. Plastik malzeme kaydıraklarda elektriklelenmeye, metal tahteravalli çocuğun bedenine hasar verme riski taşıyor. Ayrıca park girişlerinde güvenlik unsurları olmalı. Pedofili, uyuşturucu, hırsız vb.lere karşı önleyici tedbirli olmalı” (A.C,40).

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüz koşullarında çocukların açık havada güvenli şekilde oyun oynayabilme haklarını, serbest zamanlarında topluma katılımlarını gerçekleştirebilecekleri en uygun kamusal alanlar olarak “mahalle oyun parkları” kritik önem taşımaktadır. Bu tez çalışmasında mahalle oyun parkları, tasarım ve biçimsel özelliklerinden ziyade oyun alanlarının gelişimi desteklemesi ve toplumsal işlevleriyle ele alınmıştır.

Tez çalışmasının birinci bölümünde çocuğu tanıma, gelişim evreleri, oyunun çocuğun gelişimine katkıları, çocuk, oyun ve mekan ilişkisi, oyun alanlarının çocuğun gelişimindeki önemi ve etkileri, çocuk oyun alanı tasarımında dikkat edilmesi gereken unsurlarla ilgili literatür araştırmaları yapılmıştır.

İkinci bölümde mahalle kavramı, mahalle parkı ve işlevleri, mahalle oyun parklarının çocuğun sosyalleşmesi ve toplumsallaşmasında katkıları ve bu katkıyı sağlayabilmede etkili faktörler araştırılmıştır. Bu bağlamda uluslararası başarılı örnek park uygulamalarının çocuğun gelişimine ve sosyalleşmesine etkileri incelenmiştir.

Üçüncü bölümde birinci ve ikinci bölümde bahsedilen literatürdeki araştırmalardan yararlanılarak, alan çalışması yapılmış ve mahalle oyun parklarının çocukların fiziksel, zihinsel, duygusal, sosyal gelişimlerine ve toplumsal gelişimlerine katkısı ve desteği araştırılmıştır. Alan çalışması İstanbul kenti içerisinde seçilen altı mahalle parkında yürütülmüştür. Literatür araştırması, gözlemler, çocuk ve ebeveynlerle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular doğrultusunda seçilen parkların “erişim ve ulaşılabilirlik, aktivite ve kullanım fonksiyonları, sosyalleşme imkânları, oyun alanları ve çocuğun gelişimine katkıları” bakımlarından analizleri yapılmıştır.

Çalışmanın alan araştırması 6 mahalle parkı ile sınırlı olduğu için İstanbul genelinde beklenti ve görüşlerinin analizi anlamında bir iddiası bulunmamaktadır. Bununla beraber araştırma için Avrupa ve Anadolu yakasında bulunan, sadece mahallesi bazında değil çevre mahalle ve ilçelerden de yoğun kullanıma sahip merkezi nitelikte olan mahalle parkları tercih edildiği için; İstanbul’un birçok semtinden gelen farklı görüşte kullanıcı ile görüşülebilmüş ve genel bir bakış açısı sunulmuştur.

Sonuç bölümünde ise tezin ilk üç aşamasında yapılan araştırmalar, çocuklar ve ebeveynlerle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgularla ortaya çıkan tespitler doğrultusunda beklentiler ve sorunlara yönelik geliştirilen önerilerden bahsedilmektedir.

Bu çalışma ile tespit edilen sorunları ve çözüm önerilerini özetlersek;

İlk olarak “**mahalle bazında yeterli büyüklükte ve yakın mesafede oyun alanlarının bulunmayışı**” sorunu bulunmaktadır.

Bu soruna karşın toplumun geleceğini oluşturacak çocukların en doğal hakları olan oyun alanları ihtiyaçları için belediyelerin planlama, emlak istimlak gibi ilgili tüm birimlerinin birlikte çalışması ile mahalle nüfusu dikkate alınarak yürüme mesafesinde tüm kullanıcıların erişim ve ulaşımına uygun nitelikte ve büyüklükte park alanları oluşturulması önerilmektedir. “*Kent içerisinde çocuk oyun alanlarının dağılımı dengeli bir şekilde yapılmalı, mahalle, semt ve kent ölçeğinde imar kanununda belirtilen standartlara uyulmalıdır*” (Yılmaz ve Bulut, 2002: 350).

Planlarda mülkiyet vb. kısıtları çözülemeyen mahallelerde çocukların oyun ihtiyaçlarını karşılamaları için sokaklardan uygun nitelikte olanlarının trafiğe kapatılarak oyun alanına dönüştürülmesi sağlanabilir.

İkinci olarak “**mahalle parklarının çoğunun nitelikli olmayışı**” dikkat çekicidir.

Kamusal alanlar ve kullanımları ile ilgili birçok ülkede değerlendirme yapan PPS (Projects for Public Spaces) kuruluşunun belirlediği “parkın ulaşımı kolay olmalı, aktivite ve kullanım çeşitliliği sağlamalı, konfor ve imajı (güvenlik, bakım ve çekicilik) iyi olmalı, sosyalleşmeye imkân tanımalı”(Yücel ve Yıldızcı, 2006: 223-225); mahalle parkları tasarım ve uygulanmasında bu önemli kriterlerin dikkate alınması önerilmektedir.

Oyun ekipmanlarının standart kontrolünün yapıldığı gibi parkların da kalite kriterlerine uygunluğunu denetleyici birimler olması önerilmektedir. Böylece ilgili kurumlar, bu kriterlere mecburi dikkat edeceği için buldukları bölgenin demografik yapısı, ekonomik yapısı, eğitim düzeyi nasıl olursa olsun tüm çocuklar nitelikli, onları geliştirici ve sosyalleştirici mahalle oyun parklarında oynama şansını yakalayabilirler.

Çocuğun nitelikli oyun elemanları ile oynamasına fırsat verilmesi, çocuğun kendini önemli ve değerli hissetmesine de yol açmaktadır. Değer verilen çocuk değer vermeyi öğrenir, özgüveni gelişir. Demografik yapı bakımından sosyal ve ekonomisi düşük mahallelerde çocuklar parklarda göremedikleri oyun ünitelerini gelişmiş mahalle parklarında gördüklerinde kullanımda ya çok çekingen şekilde ya da zarar verici şekilde davranış gösterebilmekteler. Kendi mahallerinde nitelikli oyun alanları ile tanıştırmaları ve oynamalarına fırsat verildiğinde belki ilk etapta yanlış kullanım vb. olsa bile, gördükçe, tanıdıkça zarar vermek yerine düzgün kullanımı öğrenebilirler.

Üçüncü bir sorun olarak “**parkların güvenli bulunmayışı**” önemli ve çokça dile getirilen bir sorun olarak tespit edilmiştir.

“Güvenlik” olarak mekânın kontrol altında olduğunu bilmek, içini görebilmek, tehlike anında yardım alabilmek ve kolayca kaçabilmek o mekânın güvenli olduğunu hissettirir. Mekân eğer

bir grup kontrolünde ise bu grup negatif bir faaliyete katılmasa bile insanlar kendilerini bu gruba karşı güvenli hissetmediği için gelmeyeceklerdir. Güvenlik için diğer bir faktör aktivitelerle mekânların canlılığıdır. Eğer mekânlarda aktivite yoksa insanlar o mekâna gitmeyecek ve insanların kullanmadığı boş alanlar da güvenli olmayacaktır (Yücel ve Yıldızcı, 2006: 223-225). Çocukların en doğal hakları olan oyunlarını oynayacakları, mahalle parklarının güvenliği sağlanmalıdır. Parkların güvenliği için öncelikle kullanıcı sayısının artırılması, kamera konulması, aydınlatma ünitelerinin yeterli olması, imkân varsa parkta bir görevlinin olması, ilgili asayiş birimlerin oluşturduğu gezici ekiplerce düzenli kontrol edilmesi önerilmektedir.

Dördüncü bir husus olarak **“mahalle parkları tasarımlarında kullanıcıların görüşlerinin alınması”** sorunu önümüze gelmektedir.

Öncelikle yerel yönetimlerin geleceğin toplumu olacak çocukları geliştirecek, sosyal gelişimlerine ve toplumsal yaşama hazırlayacak nitelikte ve kalitede mahalle parkları yapabilmeleri için ikinci hususta bahsedilen kalite kriterlerine uygun proje hazırlanması, pedagoğ ve sosyologların çocuk gelişim uzmanlarının görüşlerinin alınması, mekanın sahibi çocukların ve ebeveynlerinin görüşlerinin alınması önerilmektedir.

“Çocuk oyun alanları, özellikle çocukların eğilim ve beklentileri göz önüne alınarak, yer seçimi, zemin kaplamaları, bitkilendirme, güvenlik vb. gibi planlama ve tasarım ilkeleri doğrultusunda gerçekleştirilmelidir. Ayrıca tasarımlar, çeşitli yaş grupları ve özürli çocuklar çocukların fikirlerini alarak hareket etmek, oyun alanlarının daha kullanışlı ve yararlı olmasını sağlayacaktır” (Yılmaz ve Bulut, 2002:350).

Tasarım yapılırken mahallenin nüfusu, yaş grupları, engelli çocuk sayısı ve engel durumlarının öğrenilmesi, aktivite ve fonksiyonların bu bilgilere göre planlaması önerilmektedir. Tasarımların ileride talep edilebilecek beklenti ve istekleri karşılayabilmesi için geliştirilebilir esneklikte olması, ilgili birimlerce düzenli aralıklarla park alanlarında anket, görüşme vb. ölçümler yapılarak, kullanıcıların istek ve beklentilerinin alınması önerilmektedir (Harnik, 2000).

Beşinci bir husus olarak **“mahalle parklarında çocuğun gelişimini destekleyici fonksiyonlara dikkat edilmemesi”** sorun olarak tespit edilmiştir.

Çocukların birbirine benzeyen geleneksel oyun alanları yerine dünya örneklerinde olduğu gibi macera, doğal, kapsayıcı, çağdaş, her yaş grubuna yönelik fonksiyonları olan, zorlayıcı, problem çözme, keşif, hayal gücü, fiziksel, zihinsel, sosyal vb. yetenek ve becerilerini geliştirecek, birinci bölümde ayrıntılı olarak bahsedilen çocuk oyun tasarımı unsurlarına dikkat edilerek oyun alanlarının oluşturulması önerilmektedir.

Altıncı bir husus “**mahalle parklarının çocukları doğayla buluşturmaması**” sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Mahalle oyun parklarında bitkisel tasarımlar yapılırken çocukları geliştirecek, hayal güçlerine, sosyalleşmelerine katkı sağlayacak şekilde bitkilendirmeler yapılması önerilmektedir. Bitkilerin hem oyun alanlarında hem dinlenme alanlarında gölge oluşturacak şekilde, her mevsim ayrı özellikleri ile mevsim geçişlerini çocuklara yaşatacak, engelli engelsiz tüm çocukların gelişiminde etkisi olan çiçek, koku, doku, renk özellikleri olan bitkilere yer verilmesine, zehirli bitkilerin dikilmemesine, küresel ısınma vb. etkilere karşı dayanıklı az bakım ve su isteyen yerli bitkilere önem verilmelidir. Ağaç dikim etkinliklerine çocukların da katılımı sağlanabilir. İlgili birimlerce bu ağaçların isimleri mahalle parkındaki çocuklarla birlikte etiketleme yapılarak ağaçların kenarına yerleştirilebilir. Böylece çocukların ağaçları sahiplenmesi, doğayı sevmesi ve koruma güdüleri gelişir.

Çocukların meyveleri dalında görebilmelerine yetiştikten sonra koparıp yiyebilmelerine imkân sağlayacak meyve ağaçları dikilebilir. Alan imkânı varsa parklarda çocukların sebzelerin yetişmesini görebilecekleri mini hobi bahçeleri oluşturulabilir. Parktaki yeşil alanların sulama sisteminin yağmur sularından arıtılarak yapılması ile, parkın aydınlatmasının parka güneş enerjisi kazandıracak ünitelerden sağlanması ile, geri dönüşüm çöp kutuları vb. bir çok sistem ile çocuklar sürdürülebilirliği, enerji kaynaklarının daha verimli kullanılmasını, kıymetini yaşayarak, görerek öğrenebilirler.

Son olarak “**genel olarak mahalle parklarında çocukların sosyal ve toplumsal gelişimini destekleyici alanların yeterli olmaması**” sorunu tespit edilmiştir. Bu soruna ilişkin çözüm önerileri şöyle sırlanabilir;

Mahalle parklarının sosyalleşmeye ve gelişime katkı sunması için bir “**yönetim birimi**” olması ve mahalledeki çocuk ve genç yaş grubundaki kişilere de dönüşümlü olarak bu yönetimde yer verilmesi önerilmektedir. Parkla ilgili talepler ve yenilikler için yönetimle iş birliği halinde hareket etmenin parkın fiziksel ve sosyal olanaklarına, parkta planlanacak aktiviteler, dini, milli bayram ve özel gün kutlamalarına aynı zamanda parkın daha güvenli ve işlevsel olmasına faydalı olacağı düşünülmektedir.

Çocuklara seçim yapma, görevlendirme fırsatı verilmesi ile; insiyatif alma, plan ve organizasyon yapma özellikleri gelişerek toplumsal hayata daha iyi hazırlanabilirler. Bir yandan da demokratik katılım, toplumun bireyi olduğunu hissetme, farklı yaş grupları ile işbirliği halinde çalışma öğrenilebilir. Böylece çocukların parka aidiyetleri artabilir. Mahalle parklarında o parka ait bilgilerin, etkinliklerin duyuruların vb. yer alacağı bir web sitesi, yahut sosyal medya grubu yapılabilir.

Parklara çim yahut ağaç kabuklu doğal bir zemini olan “**etkinlik çayırı**” alanlar yapılması önerilmektedir. Çocuklar bu alanlarda yakan top, ebelemece, istop, ip atlama, yerden yüksek gibi

“**geleneksel oyunları**” arkadaşlarıyla birlikte oynayıp sosyalleşebilirler. Geleneksel oyunlar ile haklı-haksız, iyi-kötü, dürüstlük, vicdan, empati, yardımlaşma gibi önemli değerleri yaşayarak öğrenirler. Oyun kültürünü gelecek nesillere aktarabilirler. Aynı zamanda okullar açık hava derslerini bazı açık alan faaliyetlerini öğretmenleri eşliğinde bu alanlarda yapabilir. Milli Bayramlar, Hıdırellez, Ramazan etkinlikleri gibi birçok etkinlik, şenlik ve kutlama burada yapılabilir. Açık hava sinema etkinlikleri yapılabilir. Afet vb. durumlarda böyle alanlar yine çocukların ve mahalle halkının toplanmasına imkân sağlar.

Çocuklar bireysel oyunların yanında grup oyunları oynayarak sosyal gelişimlerini artırabilirler. Bunun için de kendi kültürümüzde olan geleneksel oyunlarımız mahalledeki okullarla işbirliği halinde bir “**oyun ablası**” seçilerek haftanın belirli günleri çocuklara öğretilir. Oyun ablasının geleceği gün çocuklar tarafından heyecanla beklenerek, çocukların parka gitme istekleri artabilir. Böylece Oyun Ablası ile hem sosyalleşme ortamı yakalanır hem de çocuklar bir gözetmen eşliğinde güvenli olarak oyun oynarlar. Ailelerin de katılabileceği yarışmalar, halat çekme vb. oyun müsabakaları ile çocuklar yalnız başlarına bilgisayar ve ekran bağımlılığı yapan oyunlar yerine parklarda akranlarıyla yüz yüze oyunlara yönelebilirler.

“**Dünya Oyun Oynama Günü**” mahalle parklarında kutlanabilir. Her yıl bir tema belirlenen 28 Mayıs Dünya Oyun Oynama Günü etkinlikleri çocuklar için çok önemli olup tüm mahalle parklarında kutlanması gelenek haline getirilebilir. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi öncülüğünde Türkiye’de 2010 yılında kutlanmaya başlanmış olan bu çok özel gün, ilgili mahallelerin okulları öncülüğünde mahalle parklarında oyun ve eğlencelerle kutlanabilir.

“Çocuklar bir yandan kendi oyun dünyalarını oluşturmaya ve bu dünyayı oyun oynayarak güçlendirmeye çalışırken diğer yandan da oyun aracılığı ile başkaları (çocuklar ve yetişkinler) ile kurdukları sosyal ilişkilerle oluşturdukları bu oyun evreninde oyun kültürünün yaratılmasına ve yeniden üretilmesine aktif bir şekilde katkıda bulunurlar” (Kamaraj, 2017: 427).

Çocukların parka aidiyetlerini artırıcı **aktiviteler** yapılabilir. Parkların isimlerini ilgili belediye ve mahalle çocukları birlikte belirleyebilir. Parkın duvarlarına mahalle okulları resim öğretmenleri öncülüğünde boyama yapılabilir. Böylece çocuklar evde sanal oyun vb. ortamlardan sosyal ortam olan parklara yönelebilir.

Mahalle parklarında belirli saatlerde “**wi –fi**” bağlantıları yapılabilirse özellikle 12-18 yaş çocukların parka katılımı sağlanabilir, arkadaşları ile de sosyalleşme imkânı bulabilirler. Mahallede yaşayan anneler tarafından bir sosyal medya grubu oluşturulabilir ve parkla ilgili etkinlik duyuru haberleşme sağlanabilir.

Mahalle parklarına “**kitap –kafe**” gibi alanlar yapılabilir. Çocukların hem ders çalışması hem kitap okumasına imkân sağlayabilir.

Mahalle okulları tarafından haftanın bazı günleri açık havada kitap okuma, beden eğitimi etkinlikleri parklarda yapılabilir.

Mahalle parklarında hem kız hem erkek çocukların ilgisini çekebilecek koordinasyon, el becerisi vb. yeteneklerini geliştirmek el sanatları, resim, takı, oyuncak yapımı vb. mini atölyeler kurulabilir.

Sonuç olarak denilebilir ki; mahalle oyun parkları en az fiziksel gelişime faydalı olmakla beraber, gelişimin tüm alanlarına ve sosyalleşmeye imkân sağlamaktadır. Bu fayda, çocukların bu alanlarda yeterli süre kalması, düzenli aralıklarla parkı kullanması, yetenek ve yaşlarına uygun nitelikteki oyun alanlarında oynaması ile doğru orantılıdır. Mahalle oyun parklarının niteliği arttıkça çocuğun gelişimine ve sosyalleşmesine katkısı da artmaktadır.

Bununla birlikte mahalle oyun parkları çocukların çevreleriyle etkileşimde bulunarak, diğer çocuklarla birlikte oynayarak ve gözlem yaparak, toplumsal kuralları, ahlaki değerleri öğrenmesi ve pekiştirmesine olanak sağlamaktadır. Aynı zamanda, kültürel aktarımın gerçekleştiği mekânlar olarak da çocukların toplumsal gelişimine katkı sağladığı ifade edilebilir.

Parklar, mahalleye sıradan bir mekân kazandırılmasından ziyade, içerdiği fonksiyonlarıyla, çocuğun gelişimine, sosyalleşmesine, yaratıcılık ve problem çözme gibi kabiliyetler kazanmasına yönelik tasarlanmalıdır. Ayrıca çocukların kendilerini o parka ait hissetmesi, parkın yaşanabilirliği, gelişime ve sosyalleşmeye imkân sağlayacak alanlarının park içi program ve aktivitelerle canlandırılması önem arz etmektedir.

KAYNAKLAR

- Abbasoğlu Ermiyagil, M., Sunalp Gürkınar, C. (2015), “Kentsel Mekânın Gelişiminde Çocuk Oyun Alanlarının Rolü K.K.T.C’de Yeni Kent Gönyeli Örneği”, *İdealkent*, 6 /17, 12-45.
- Ada E., Özdamar G., Pehlivan Z. (2016), “Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Erik Erikson’un Psiko-Sosyal Gelişim Dönemlerine Ait Kazanımlarının İncelenmesi”, *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 7 /2: 103-111.
- Ademoğlu, S., Celep, B. A., Kadırgan, M. A. N. (2016), “Halkın Katılımı ve Çevresel Farkındalık İlişkisi Üzerine Bir İnceleme: Kuzguncuk Bostanı Örneği”, 4. Uluslararası Kentsel ve Çevresel Sorunlar ve Politikalar Kongresi 20-22 Ekim 2016 / October 20-22 2016, İstanbul.
- Akandere, M. (2003) Eğitici Okul Oyunları, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Akdoğan, G. (1972), *Beş Büyük Şehirde Çocuk Oyun Alanları, Okul Bahçeleri ve Spor Alanlarının Yeterlikleri ve Planlama Prensipleri Üzerinde Bir Araştırma*, Ankara: Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları: 522.
- Akhun, B. (2013), “Sanatın İçinde Oynayalım mı ?”, *Çoluk Çocuk - Anne Baba Eğitimci Dergisi*, 100: 45.
- Akın, O., Erkan, N. Ç. (2013), “Kentsel Dönüşüm ve Mahalle Yenileme Olgusu Bağlamında Planlama - Tasarım İlkeleri”, Erdönmez, E. (Ed.), *Modernite ve Mimarlık, Esenler Belediyesi*, İstanbul: Esenler Belediyesi, Şehir ve Düşünce Merkezi Yayını: 119-149.
- Aksoy, Y. (2011), “Çocuk Oyun Alanları Üzerine Bir Araştırma İstanbul, Isparta, Eskişehir, Erzurum, Kayseri, Ankara, Zonguldak ve Trabzon İlleri Örneği”, *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 3 /11: 82-106.
- Aktan, B. Ş. (2014), “Oyun Yoluyla Sosyal Becerilerin Desteklenmesi”, Önder, A., Arslan Çiftçi, H. (Ed.), *Erken Çocuklukta Oyun ve Oyun Yoluyla Öğrenme*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık:169-188.
- Alver, K. (2010), “Mahalle: Mekân ve Hayatın Esrarlı Birlikteliği”, *İdealkent*, 1/22: 116-139.
- Aral, N. Baran G.(2011), *Çocuk Gelişimi*, Ya-Pa Yayınları, 19-20.
- Arslan Muhacir, E. S., Yavuz Özalp, A. (2016), “Planlama ve Tasarım Süreçleri Bağlamında Çocuk Oyun Alanlarına İlişkin Temel Kalite Kriterlerinin Belirlenmesi”, *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 17/2:220-230.
- Arslan, Y. Bulgu, N. (2010), “Oyunla Toplumsallaşma”, *Pamukkale Spor Bilimleri Dergisi*, 1/1:8-22.

- Aytekin, Ö. (2018), Yaşanılabilir Kentler için Kaliteli ve Kullanışlı Parklar Nasıl Olmalıdır, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Çankaya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Banko, Ç. Akdemir, K. Gemici Koşar, Sevimli Çelik, S. (2018), “Çocuk Oyun Alanlarının Risk İçeren Oyunları Desteklemesi Açısından İncelenmesi”, *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19/3: 406-417.
- Bardak, M. Topaç N. (2019), “Oyun Ve Oyun Materyalleri”, *İstanbul Üniversitesi Açık Ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Çocuk Gelişimi Lisans Programı Ders Notu*, İstanbul: 24.
- Başal, H. A. (2007), “Geçmiş Yıllarda Türkiye’de Çocuklar Tarafından Oynanan Çocuk Oyunları”, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20/2: 243-266.
- Başaran Uysal, A. (2014), “Bir Kamusal Mekân Olarak Çocuk Oyun Alanları”, *Çanakkale İçinde Gazetesi*.
- Beckwith, J. (1995), “Equipments Electioncriteria for Modern Playgrounds”, *Whenchildrenplay*, 209-214.
- Berk., L. E. (2018), *Bebekler ve Çocuklar Doğum Öncesinden Orta Çocukluğa*, (Çev. Ed. Nesrin Işıkoğlu Erdoğan), Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Bozkurt, M. Özgür, D. (2019), “Çocuklar İçin Kamusal Mekânda Sosyal Adalet: Kadıköy–Sultanbeyli Örneğinde Kamusal Açık ve Yeşil Alanların İncelenmesi”, *Megaron*, 14/3:471-482. Doi: 10, 14744/MEGARON. 2019, 26817
- Cevher Kalburan, N. (2014), “Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Dış Mekânda Oyun Fırsatları ve Ebeveyn Görüşleri”, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 0/32: 113-135.
- Chamberlin, A. O. (1998), Toplu Konut Alanları İle Kent Parkları İçerisindeki Çocuk Oyun Alanlarının Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Coşaner, M. Kiper T. Korkut A. (2014), “Mahalle Parklarının Peyzaj Tasarım ve Kullanım Kriterleri Açısından İrdelenmesi: İstanbul-Şişli Örneği”, *Namık Kemal Üniversitesi Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 11/3: 1-18.
- Coştı, Y. (2009), “Toplumsallaşma Kavramı Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme”, *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 9 /2, 117-140.
- Çay, R. D. (2006), Çocuk Oyun Alanlarının İç Mekân ve Yakın Çevrede Oluşumu, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Çukur, D. (2011), “Okulöncesi Çocukluk Döneminde Sağlıklı Gelişimi Destekleyici Dış Mekân Tasarımı”, *Türkiye Ormanlık Dergisi*, 12 /1: 70-76.
- Çukur, D., Özgüner, H. (2008), “Kentsel Alanda Çocuklara Doğa Bilinci Kazandırmada Oyun Mekânı Tasarımının Rolü”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 2.177-187.
- Demir, B. (2019), Çocuk Oyun Alanları ve Rekreatif Alanların Kullanıcıları Açısından Değerlendirilmesi (Çankırı İli Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Demircan H. Ö. Saçan S.(2019), “Fiziksel Ve Motor Gelişim”, Öğretir Özçelik, A. (Ed.), *Çocuk Gelişimi*, Ankara: Pegem Akademi: 1-28.
- Dere, Z., Tutkun, C. (2010), “Bilişsel ve Dil Gelişimi”, *İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Çocuk Gelişimi Lisans Programı Ders Notu*:14.
- Dinçer, Ç. Tutkun, C. (2010), “Fiziksel Büyüme ve Motor Gelişimi”, *İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Çocuk Gelişimi Lisans Programı Ders Notu*:14.
- Doğan Köse, R. Baksi, S. (2019), “Çocuk Mekânlarında Güncel Tasarım Yaklaşımları”, *Yakın Mimarlık Dergisi*, 2/2.
- Erdiller-Yatmaz, Z. B. Erdemir, E. Erbil, F. (2018), “Çocuk ve Çocukluk: Okul Öncesi Öğretmen Adayları Anlatıyor”, *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 6(3): 284-312.
- Erdoğan, Ö. (2019), Açık-Yeşil Alanların Kullanıcı ve Çevre Açısından İrdelenmesi: Yahya Kemal Parkı Örneği, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Anabilim Dalı.
- Erduran Nemutlu, F. (2016), “Çanakkale 500. Yıl Parkının Peyzaj Tasarımı ve Sosyo-Kültürel Olanakları Açısından İrdelenmesi”, *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 13/3:48-59.
- Erkan, N. Ç. (2019), “Mahalle Odaklı Katılımın Mekânsal Boyutları”, Çakırer Özservet Y. Küçük, H. (Ed.), *Mahalle Odaklı Katılım*, Astana Yayınları, Ankara:55.
- Erkan, Ö. (2011), Çocuk Oyun Parklarında Modül Tasarımında Ahşap-Plastik Kompozit Malzemenin Kullanım Olanakları, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Erkut, Z, Balcı, S., Yıldız, S. (2017), “Tarihsel Süreç İçinde Çocuk”, *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*, 1: 17.
- Fanuscu, E. M. (1994), “Çocuk Oyun Alanları”, *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 44:1/2.

- Gökmen, H. S. (2009), “Birlikte Oynamak”, *Mimarlık Dergisi*, 347:47-50.
- Güçlü, S.(2016), “Çocukluk ve Çocukluğun Sosyolojisi Bağlamında Çocuk Hakları”, *Sosyoloji Dergisi*, 1: 1-22.
- Gürdoğan, B., Gürdoğan, S.,Thomsen G.T. (2018), *0-3 Yaş Oyun Parkı Rehberi İstanbul 95 Çalışmaları*, İstanbul: Superpool.
<https://docplayer.biz.tr/159932429-0-3-yas-oyun-parki-fikir-rehberi.html>
- Harnik, P. (2000), *Inside City Parks*, Washington: Urban Land Institute, USA.
- Huizinga, J. (2006), *Homo Ludens Oyun Toplam İşlevi Üzerine Bir Deneme*, (Çev. M.A. Kılıçbay), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Kahya Canlı, S., Demirarslan, D. (2020), “Çocuk Oyun Alanlarının Tarihi Gelişimi”, *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 3(6), 60-75.
- Kamaraj, I. (2017), “Oyun Günleri: 28 Mayıs Dünya Oyun Oynama Günü ve Bağlamları”, Önder, A., Arslan Çiftçi, H. (Ed.), *Erken Çocuklukta Oyun Ve Oyun Yoluyla Öğrenme*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık: 417.
- Kandır, A. Alpan, U. Y. (2008), “Okul Öncesi Dönemde Sosyal-Duygusal Gelişime Anne-Baba Davranışlarının Etkisi”, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 14 (14), 33-38.
- Karakuş, H. (2017), “Çocukluğun Tarihsel Gelişimi Üzerine Düşünceler”, *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,13: 253-276.
- Kılıç, Z. (2017), “Oyun Yoluyla Fiziksel Becerilerin Desteklenmesi Ve Riskli Oyunlar”, Önder, A., Arslan Çiftçi, H. (Ed.), *Erken Çocuklukta Oyun Ve Oyun Yoluyla Öğrenme*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık:169-188.
- Kol, S. (2011), “Erken Çocuklukta Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi”, *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21/21: 1-21.
- Kurt, S.L. (2016), “Çocuk Haklarına İlişkin Temel Uluslararası Belgeler ve Türkiye Uygulaması”, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*,16/36:102.
- Mangır, M. Aktaş, Y. (1993), “Çocuğun Gelişiminde Oyunun Önemi”, *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, 26: 14-20.
- Memlük, Y. (1974), “Çocuk Oyun Alanlarının Düzenlenmesini Etkileyen Faktörler”, *Peyzaj Mimarlığı Dergisi*, Ankara: Tisa Yayıncılık, 5/1: 31.
- Onur, B., Güney N. (2004), *Türkiye’de Çocuk Oyunları: Araştırmalar*, Ankara: Kök Yayıncılık:16-17.

- Önder, A. (2017), “Oyun Kuramları”, Önder, A., Arslan Çiftçi, H. (Ed.), *Erken Çocuklukta Oyun ve Oyun Yoluyla Öğrenme*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık:27-47.
- Özgül, M. H., Aydoğdu O. (2019), “Yerel Yönetimlerin Katılım Kültürü Oluşturmasında E-Katılım Mekanizmalarının İşlevi”, Çakırer Özservet, Y, Küçük, H. (Ed.), *Mahalle Odaklı Katılım*, Astana Yayınları, Ankara: 123-124.
- Özkır, A. (2007), Kent parkları yönetimi modellemenin / Kent parkları için bir yönetim modelinin geliştirilmesi, Doktora Tezi, Ankara, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı.
- Palabıyık, H., Atak, Ş. (2002), *Türkiye’de Mahalle Yönetimi, Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye’de Yerel Yönetimler*, İstanbul: Alfa Yayınları.
- Parlsons, A. (2011), *Young Children and Nature: Outdoor Play and Development, Experiences Fostering Environmental Consciousness, and the Implications on Playground Design*, Master Thesis, Virginia: Virginia Polytechnic Institute and State University.
- Pehlivan, H.(2014), *Oyun ve Öğrenme* (4.Baskı), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ramazan, M.O., Özdemir, A. A. (2015), “Çocuk Oyun Alanlarının/ Parklarının Fiziksel Özelliklerinin ve Kullanıcılarının Davranışlarının İncelenmesi”, *International Journal of Human Sciences*, 12/1: 1558-1576.
- Sağlam, M. Aral, N. (2016), “Tarihsel Süreç İçerisinde Çocuk ve Çocukluk Kavramları”, *Çocuk ve Medeniyet*, 1/2: 48-49.
- Sevinç, M. (2009), *Erken Çocukluk Gelişim ve Eğitiminde Oyun*, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Sümbüllü, Y. Z. & Altınışık, M. E. (2016), Geleneksel Çocuk Oyunlarının Değerler Eğitimi Açısından Önemi, *Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (2), 73-85.
- Stearns, P.N. (2018), *Çocukluğun Tarihi*, (Çev. H. Dikmen, B, Uçar), İstanbul: Dedalus Kitap
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı (2014), *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Oyun Etkinliği-*, Ankara.
- Tandoğan, O. (2014), “Çocuk İçin Daha Yaşanılır Bir Kentsel Mekân: Dünyada Gerçekleştirilen Uygulamalar”, *Megaron*, 9/1:19-33.
- Tanrıverdi, F. (1987), *Peyzaj Mimarlığı, Bahçe Sanatının Temel İlkeleri ve Uygulama Metotları*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları,643.
- Tekkaya, E. (2001), “Tasarlanmış Çocuk Hakları: Ankara Çocuk Oyun Alanları”, *Milli Eğitim Dergisi*,151,25.

Ter, Ü. (2015), “Çocuklara Dost Kentsel Dış Mekân ve Tasarımı”, Özservet Çakırer, Y. Küçük, E. (Ed.), *Çocukların Şehri Üzerine*, Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları, İstanbul:211.

TMMOB (2018), *Peyzaj Mimarları Odası Basın Bildirisi*, 10 Kasım 2018.

Turgut, H. Yılmaz, S.(2010), “Ekolojik Temelli Çocuk Oyun Alanlarının Oluşturulması”, *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi Bildiri Kitapları*,4: 1620.

Türk Dil Kurumu (1998), *Türkçe Sözlük* (9.Baskı), Ankara.

Uğur, S.B. (2018), “Geçmişten Günümüze Şekillenen Çocukluk Algısı ve Çocuk Yetiştirme Pratikleri”, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 45: 227-247.

Ummanel, A. (2018), “Çocuk, Oyun ve Oyuncaklar Üzerine Yazılmış Osmanlıca Kitapların İncelenmesi”, *4. Kıbrıs Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi*, Girne.

Ünsal, F. Ö. (2017), “Oyun Türleri ve Oyun Alanları”, Önder, A., Arslan Çiftçi, H. (Ed.), *Erken Çocuklukta Oyun ve Oyun Yoluyla Öğrenme*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Yavuzer, H.(2020), *Çocuk Psikolojisi* (44.Baskı), İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yazgan, B.(2017), İstanbul İlinde Çocuk Dostu Kent İçin Mekân, Çevre, Tasarım, Gelişim Eksenli Bir Proje:“Esenler Çocuk Sokağı” Örneğinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yenen, İ. (2010), “Geleneksel Mahalle Dindarlığının Gecekondu Dindarlığına Dönüşümü”, *İdealkent Dergisi*, 1 (2), 196-215.

Yılmaz, S. Bulut, Z. (2002), “Kentsel Mekânlarda Çocuk Oyun Alanları Planlama ve Tasarım İlkeleri”, *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 33/3:346.

Yılmaz, S. Bulut, Z. (2003), “Kentsel Mekânlarda Çocuk Oyun Alanlarının Yeri ve Önemi: Erzurum Örneği”, *Milli Eğitim Dergisi*, 158: 45-51.

Yörükoğlu, A.(2019), *Çocuk Ruh Sağlığı Çocuğun Kişilik Gelişimi Eğitimi ve Ruhsal Sorunları* (39.Baskı), İstanbul: Özgür Yayınları.

Yücel, G. F. Yıldızcı, A. C. (2006), “Kent Parkları ile İlgili Kalite Kriterlerinin Oluşturulması”, *İTÜ Dergisi A: Mimarlık, Planlama, Tasarım*, 5/2:222-223.

EKLER

EK- 1

Ebeveynler İçin Mülakat Soruları	
Kişisel Bilgiler	Ad-Soyad
	Yaş
	Medeni Hali
	Eğitim Durumu
	Meslek
Erişim	Bu parka ulaşım ve park içi erişimi nasıl buluyorsunuz?
	Başka parklara gidiyor musunuz?
Aktivite ve Kullanım Fonksiyonları	Neden diğer parklar yerine bu parkı tercih ediyorsunuz?
	Parkta ne kadar süre kalıyorsunuz?
Çocuk Gelişimine Katkı	Parka gelmeye başladığınızdan beri çocuğunuzun gelişiminde herhangi bir değişiklik gözlemlediniz mi? (Lütfen deneyimlerinizden örnek veriniz)
	Parka gelmek sizin ve çocuğunuzun hayatına neler kattı?
	Bu parkın içerisinde yer alan oyun alanları çocuğunuzun fiziksel, zihinsel psikolojik ve sosyal gelişimine hizmet ediyor mu?
Sosyalleşme	Parka kiminle gelmeyi tercih ediyorsunuz? (Lütfen deneyimlerinizden örnek veriniz)
	Parkta mahalleden tanıdıklarınızla karşılaşıyor musunuz?
	Parkta yaşadığınız ilginç bir anınızı paylaşır mısınız?
	Parkta arkadaş edinip daha sonra görüştüğünüz oldu mu?
	Kendinizi bu parka ait hissediyor musunuz?
	Bu parkta çocuğunuzu oynarken seyretmek size ne hissettiriyor?
	Mahalle dediğimiz olgu ve bu olguyu besleyen sosyallik için bu park bunu gerçekleştiriyor mu?
Ek Düşünceler	Park hakkında yorumlarınız?

	Eklemek istediğiniz bir şey var mı?
--	-------------------------------------

Çocuklar İçin Mülakat Soruları	
Kişisel Bilgiler	Ad-Soyad
	Yaş
Erişim	Bu parka gelmeyi neden tercih ediyorsun?
	Parka kiminle gelmeyi tercih ediyorsun?
Aktivite ve Kullanım Fonksiyonları	Parkta en çok hangi alanları kullanmayı tercih ediyorsun?
Çocuk Gelişimine Katkı	Parktaki oyun alanlarını nasıl buluyorsun?
	Hayalindeki park ve oyun alanı nasıl?
Sosyalleşme	Parkta mahalleden tanıdıklarınla karşılaşıyor musun?
	Parkta yaşadığın ilginç bir anını paylaşır mısın?
	Parkta arkadaş edinip daha sonra görüştüğün oldu mu?
	Kendini bu parka ait hissediyor musun?
	Parkta oynamak sana ne hissettiriyor?
Ek Düşünceler	Eklemek istediğin bir şey var mı?

EK- 2

GÖRÜŞME YAPILAN KİŞİLER

1.Bağcılar Güneşli Mahallesi Aliya İzzet Begoviç Parkı (2021)

Ebeveynler:

B. S: 38 yaşında, evli, ev hanımı.

D. S: 33 yaşında, evli, ev hanımı.

A.Y: 35 yaşında, evli, kamu çalışanı.

T. S: 36 yaşında, evli, memur.

A.Ç: 35 yaşında, evli, memur.

Çocuklar:

B.S: Kız çocuğu, 11 yaşında.

Z.Y: Kız çocuğu, 15 yaşında

A: Erkek çocuğu, 10 yaşında.

A : Erkek çocuk.

T : Erkek çocuk.

2.Başakşehir İlçesi Bahçeşehir Gölet Parkı (2021)

Ebeveynler:

S. K: 38 yaşında, evli, akademisyen.

Ü.T : 37 yaşında, evli, yönetici.

H. K: 24 yaşında, bekâr, elektrik-elektronik mühendisi.

G. K: 24 yaşında, bekar, fizyoterapist.

E. Ş: 30 yaşında, evli, yazılım mühendisi.

S. D: 30 yaşında, evli, ürün geliştirme uzmanı.

N. Ç: 35 yaşında, evli, peyzaj mimarı.

Çocuklar:

Ü. Hanım'ın çocuğu.

H. Bey'in kardeşi.

G. Bey'in kardeşi.

3.Beşiktaş Levent Mahallesi Dilek Sabancı Parkı (2021)

Ebeveynler:

- A. B: Sosyolog, yönetici
A. D: 43 yaşında, evli, öğretmen.
H. Ş: 43 yaşında, evli, diş hekimi.
R. D: 41 yaşında, evli, öğretmen.
Z. B: 66 yaşında, emekli öğretmen.
F. E: 44 yaşında, evli, ev hanımı.

Çocuklar:

- A. D: Erkek çocuğu, 9 yaşında.
B. Ş : Kız çocuğu, 14 yaşında.
E. D: Kız çocuğu, 12 yaşında.

4.Kadıköy Göztepe Mahallesi Özgürlük Parkı (2021)

Ebeveynler:

- E. Ç: 38 yaşında, evli, bilgisayar mühendisi.
T. K: 37 yaşında, evli, memur.
E. A: 36 yaşında, evli, öğretmen.
Z. B: 43 yaşında, evli, satış sorumlusu.
S. A: 40 yaşında, evli, bilgisayar programcısı.
M. S: 57 yaşında, bekâr, öğretmen.
G. Ç: 45 yaşında, evli, ev hanımı.
E. B: 40 yaşında, evli, ev hanımı.

Çocuklar:

- E: Kız çocuğu, 7 yaşında.
Ö: Erkek çocuğu, 15 yaşında.
F: Erkek çocuğu, 11 yaşında.
O: Erkek çocuğu, 11 yaşında.
T. Hanım'ın çocuğu.
E. Hanım'ın çocuğu.
G. Hanım'ın çocuğu.

5.Üsküdar Kuzguncuk Bostanı (2021)

Ebeveynler:

- L. A: 41 yaşında, evli, peyzaj mimarı.
E. K: 29 yaşında, evli, peyzaj mimarı.
H. M: 36 yaşında, evli, memur.

T. A : 53 yaşında, bekâr, mimar.

A. C: 40 Yaş, Bekâr, Sosyolog-Eğitimci

Çocuklar:

M. A: Kız çocuğu, 12 yaşında.

N. M: Kız çocuğu, 5 yaşında.

E. K. Hanım'ın çocuğu.

6.Sultanbeyli Gölet Parkı (2021)

Ebeveynler:

U. B: 35 yaşında, evli, emniyet mensubu.

E. E: 39 yaşında, evli, peyzaj mimarı.

T. K: 35 yaşında, evli, ev hanımı.

A. Ş: 34 yaşında, evli, ev hanımı.

G. E: 40 yaşında, evli, serbest meslek.

A. T: 42 yaşında, evli, sigortacı.

H. S: 27 yaşında, evli, ev hanımı.

H. Ş: 42 yaşında, evli, ev hanımı.

M. K: 41 yaşında, evli, şehir planlamacı.

Çocuklar:

Ç : Erkek çocuğu, 9 yaşında.

N : Kız çocuğu, 14 yaşında.

S : Kız çocuğu, 17 yaşında.

T. Hanım'ın çocuğu.

A. Hanım'ın çocuğu.

G. Hanım'ın çocuğu.